

A BERZSENYI DÁNIEL GIMNÁZIUM

Budapest, XIII. Huba utca 7. sz.

ÉVKÖNYVE

AZ 1969/70-ES ISKOLAI ÉVRŐL

A GIMNÁZIUM FENNÁLLÁSÁNAK 112. ÉVÉBEN

KÖZZÉTESZI:

KÁLMÁN FERENC
igazgató

BUDAPEST, 1970

A TANULÓIFJUSÁG MUNKÁJA

KISZ SZERVEZETÜNK MUNKÁJÁRÓL

Alapos előkészítés után, az őszi folyamán tartottuk az alapszervi és iskolai választásokat. Az újonnan választott tisztségviselők lelkesen láttak munkához. Az elmúlt tanév már az új VB és az új alapszervi vezetőségek munkájának jegyében folyt.

Sok és változatos programot szerveztünk ebben az évben. A fel-sorolásnál nem törekszem teljességre, inkább a jól sikerült rendezvénye-
ket emelem ki és röviden áttekintést adok tevékenységünkről.

Jól sikerültek a Forum előadások, melyeken, elsősorban külpoliti-
kai tájékoztatók hangzottak el. /A német kérdés, a nyugat-európai kommu-
nista pártokról, stb./ Az igen érdekes és változatos klub-előadások sok
látogatót vonzottak.

A múlt tanév az évfordulók éve volt. Mi is célul tűztük ki az év-
fordulók méltó megünneplését. Sok ünnepségen vettünk részt és sokat ren-
deztünk mi is. Ünnepeink színvonalasak voltak. Iskolánk tanulói közül
300-an vonultak fel ápr. 4.-én, sőt a lányok május 1-én is.

A pol-beat est nagy sikerét bizonyítja, hogy a közönség nem akar-
ta hazaengedni az énekeseket, egyre újrázást követelve és együtt énekelték
az ismert dalokat.

Az iskolanap érdekes volt, ismét sokan indultak a pályázatokon.

A klubélet kissé dögött. Kevesen jártak a művészettörténeti
szakosztályba, bár az előadások, vetítések igen érdekesek és színvonal-
asak voltak. A többi szakosztály csak az első félévben működött.

Sokat fejlődött az Önképzőkör munkája. Az iskolanapi ülés sikere
is ezt bizonyítja. Idén képzőművészeti alkotásokkal is jelentkeztek isko-
latársaink. A Sci-fi klub tagsága és népszerűsége is tovább nőtt.

A népdalverseny iskolai zenei életünk eseménye volt.

Mindig gyenge oldalunk volt az agitáció. Plakátjaink ugyan fej-
lődtek, szaporodtak, változatosabbak lettek, de még mindig nem elég hatá-
sos a propagandamunkánk.

Februárban ülésezett a diáksparlament. Sok probléma merült fel, de
a gyűlés nem volt elég eredményes.

Az elsősök patronálását a III.D. osztály végezte lelkiismeretesen.
Az elsős alapszervezetek februártól önállóak, munkájuk sok reményre joga-
sit.

Sikeres és kellemes volt a téli tábor Klastrompusztán. Az új KISZ
Bizottság és az első osztályok képviselői vettek részt a "táborozáson".

Hangulatos volt a ballagás, a negyedikesek búcsúztatása. Mindenki
tett valamit a sikerért, különösen a harmadik déseket illeti dicséret.

Az utolsó iskolai program a kellemes sétahajózás volt.

Az alapszervek munkája igen változatos volt, bár nem minden osz-
tály tudta megtalálni a megfelelő formát és tartalmat, hogy érdekessé és
vonzóvá tegye a KISZ életet. Dicséretet érdemel a III.C. és a II.A. munká-
ja.

Sokat dolgozott az I.A. a tejárusítás lebonyolításában, az I.B.
- ha rövid ideig is - a szendvicskészítésben és árusításban, a II.B. a
klubszoba rendbehozásában, a II.D. a plakátkészítésben, az I.D. néhány ta-
nulója a faliújság szerkesztésében. A II.A. a Heine-Medin intézet patroná-
lását végezte.

Nagyon sokan tettek valamit azért, hogy évi munkánk egészében vé-
gül is eredményessé váljon.

Hoffer János III.B. o.t.,
iskolai KISZ titkár

MÓRI TAMÁS, II./C:

Az Önképzőköréről

Az 1969/70-es tanévben az önképzőkör új vezetőséget választott. Erre azért került sor, mert a korábbi vezetőség tagjai negyedikesek lettek és lemondtak tisztségükről. Az első ülésen megjelent diákok Patkós Katalint választották titkárrá. A vezetőségbe, választották még Vaskuti Andrást /III.A/, Strikker Sándort /II.A./ és Kertész Andrást /II.C./. Az új vezetőség azzal kezdte munkáját, hogy felmérte, mit szeretnének a diákok az önképzőkör ülésein látni, hallani, s kik azok, akik az irodalom, zene, képzőművészet területén alkotó munkát végeznek. Megtudtuk, hogy iskolánkban nagyon sokan írnak verset, viszont kevesen próbálkoznak prózával. Ezen a területen inkább fordításokkal foglalkoznak. Ezzel szemben sokan festenek, rajzolnak.

Az önképzőkörön egy alkalommal bemutattunk néhány diákot, aki képzőművészettel foglalkozik. Mundnyájan több alkotásukat is elhozták, s a kiállított képekről, rajzokról gyakran heves viták alakultak ki. Szengöfcsky Oszkár rajzai nagyon tetszettek. Sokat vitatkoztak Havas Gáborral /II.A./ és Vörös Józseffel /II.A./ érdekes, gyakran szokatlan képeikről.

Iskolánk költői is gyakran szerepeltek, így például Timár József /IV.A./ és Móri Tamás /II.C./. Friss Katalin /II.A./ novella-fordítása is nagy sikert aratott.

Az év folyamán kiírt pályázatra beérkezett művekből mutattunk be néhányat az önképzőkör idei utolsó ülésén. A bírálatnál, ismertetéssel bevezetett versek, képek tetszettek a diákoknak, s a kialakult viták talán az alkotók szempontjából is hasznosak voltak. Szeretném külön megemlíteni Szabó Tibor /III.D./ zenei alkotását és Kuti György /III.D./ műfordítását. Ezzel a két alkotással a jövő tanévben szeretnénk megismertetni benneteket.

A következő tanévben - reméljük - még színvonalasabb, érdekesebb programot adhatunk. Ehhez természetesen egyrészt az kell, s erre kérni is szeretnénk Benneteket, hogy alkotásaitokkal keressétek meg a vezetőséget, másrészt pedig mint "közönség", mondjátok el a viták során véleményeteket.

Kiefer Ferencné

GYERMEKEK ...

Gyermekek homoru pergamen hasán
peregve dobol az éhség.
Sötét gödörből előizzó szemükben
nem késpenge már a fájdalom,
csak tompa fásultság, kőként zuhanó.
Ötéves fejükben ötszáz emberöltő
dübörgő kinja masiroz.
Torz vigyorral merednek a bombák
csontba hasító sikolyára,
a lábra, mely nemrég övék volt,
az életre, mely sosem volt övék,
s nem tudják, mint jelent a szó:
ember.

Te, aki mindennap eszel,
és földalatti én-bunkerodban
hörcsög-buzgalommal halmozod napjaid
- morzsányi sem maradhat másnak -
félek, hogy nem tudnád
megmagyarázni nekik.

TAVASZVÁRÓ

tiszta a levegő
mint kutak forrás-mélye
kötélre akasztott
száradó lepedő
a szélben lebegő
lenvászon ég
fodrozódva játszik
az ablakok tüköruvegén
megcsendül az utca
amint dirib-darabra
törik szikrázón a fény
nyújtózik, ásit a járda
gőzölgő vizesvederrel
mindent tisztára sikál a
fürgé reggel
s a szerteszaladó
derűs-sárga villamosokon
ott lóg a lépcsőn a tavasz

HOGYHA VÁGYTAM

Hogyha vágytam szép szavakra
Elbujdostam sivatagba
Sivó homok csillogása
Álmok délibáb világa

Hogyha vágytam bármi újra
Nem indultam messzi utra
Végtelennyi egek hosszán -
Elképzeltem s eljött hozzám

Nagyon vágytam boldogságra
Tán ezért maradtam árva
Napsugárból hintát szőttem
Álmaimból kiszédültem

E M L É K

A gesztenyék sugaras levél-tenyerüket
hunyorogva a szemükhöz emelték
a poros kavics az udvaron
aranynak álmodta magát
vakított a nap

egy év az életemből
egyre távolabbról nézem
egyre apróbb lesz a kép
csak ez a részlet tágul egyre

néha álmomban könnyűnek érzem magam
és szállok szállok
suhan alattam az idő
végtelen vízfelülete
rezzen a mélység
nap, szél, gesztenye, kavics
folyik szét a hullámokon
leszállok mindig újra meg újra
és megint csak a vizet érem el
nedves és hideg amint kicsorog
a tenyeremből

amely ötágu, mint a gesztenyék lombja

NEM FOGOM

Nem fogom megváltani a világot.
Nem a keresztől félek,
de jól tudom,
hogy pontosan mennyit érek.
Nem halni fogok - élni
a célokért /melyek
dombok gyakran és nem hegyek/,
csak így tudom elérni,
hogy tegnapomnál több legyek.

TIMÁR JÓZSEF, IV./A:

ABLAKNÁL

Tárva-nyitva a világ.
Bárki belém léphet.
Várok rá.

Két méter választ el
általában tőled,
néha ez a távolság
minimálisra zsugorodik,
de ilyenkor flegma sóhaj,
menekülsz.

Nem kellettéd magad soha.
A bűnösök véletlenül vétkeznek.
Te még nem bűnhődtél.

Borzas, zavaros az arcod.
Meg-megzendülnek vonásaid,
bár nyekergő hegedűk.

Ám, ha nyitott ablak elé állsz,
és a nap szemedbe mondja fényeit,
távoli katedrálisok
madonnái
pityeregnek.

TÉGED

Le kell vésnem
a szemed, a hajad,
a kezéd, a vállad.

Ott kell rejtőzködnöd
a sziklák falában,
és esőkor előzőldellned.

Ott kell villognod
a szavak hullámain,
és körbetáncolni
elhullott falevelek.

és ott kell szunnyadnod
az ágyadon,
nem szabad lélegezned,
mert elvittem belőled mindent,
ugy kell ott aludnod,
mint egy halott---
ha szólok föltámadsz.

Az álmaim---- kitanítanak napokra,
és agyonütik a valóságot,
bár nem hiszek bennük,
ők parancsolnak mindig

Megint estét kiáltottál.
A szájakban ásitás ropog,
ajtók zárják
paplanokra a csendet.

Játszom a sértődöttet,
metaforába oltott képzelet
nincs mögötte lehellet---
hazug sorok
és csak az irigység ordibál.

Egy rongyos tépi magát
át az utcán,
megáll a sarkokon,
koldul a széltől.

Nem tudom kikotlani örömeimet,
csak vergődök köztük,
"BÁNATNEVELŐ MGT SZ"
és félremagyarázom a képet.

Nem pihen.

A megállóban villamost kiált
és beballag a sinek közé.
Nem csönget soha.

Halott dolgok álmaim, eldobálom.

Huzza a napot,
szétrázza lelkét a félelem
-szegény fiu, biztos bolond-
ilyesmit mondanak az emberek.

Azt hiszi estét kiáltottál,
a kezét nyújtja feléd
a holdon át,
rájössz, hogy nem ér el soha,
csillagokat szánakoznak a nappalok.

Bolyong, zilálódik utja,
álmaid láncra fogja,
morog, és borostáin
nap mint nap eltörik
a fény.

MEMENTO MORI!

Ember, emlékezz a Halálra!
Meleg augusztusi napon indult hódító utjára,
ez volt a Béke utolsó napja.
A gleiwitz-i adóállomáson szedte első áldozatait,
akik nem is tudtak érkezéséről.
és röviddel aztán jöttek a tankok,
és jöttek az ágyuk,
és jöttek a hadihajók,
és jöttek a katonák,
és a világ lángba borult pillanatok alatt.

Ember, emlékezz a Halálra!
Sietve hajtott maga előtt végrehajtóit,
a rohamsisakos germán megszállottakat,
akiknek ajkán felzugott a "Heil Hitler!", és
városok, falvak dőltek romba,
békés népekre hullott a bomba
és gettók felütötték fejüket szerte a vén Európában.
A nap vérvörös függönyt vont szeme elé,
hogy ne lássa a pusztulást,
amit a kaszás egyetlen suhintása küldött a Földre.

Ember, emlékezz a Halálra!
Ott járt a tiszta faj nyomában
láthatatlanul, csak koponyája világlott fel néha
éjszakánként a lövészárkokban,
és nem volt ellenszere.
és ismét jöttek a tankok,
és folyton jöttek a tankok,
és legázolták a vetést, a földet, az Embert!
Berlin visongva fürdött a vérhabok árjában,
nincs a világon érdemi faj kívül az árjában!

Ember, emlékezz a Halálra!
Zászlóját magasan lobogtatta a felhevült tömeg,
és ha valaki holtan összerogyott,
egyből száz másik állt a helyébe,
és fogcsattogtatva fényesítette a puskacsövet.
és a gettók működni kezdtek,
és ismét feldübörögtek a tankok,
és a fekete, baljóslatu keselyű
lassan egész Európát szárnyával beborította,
és a vérengzésbe az egész világot belevonta.

Ember, emlékezz a Halálra!
Dőltek a házak és egész fajok váltak semmivé,
és hullahegyek emelkedtek a gázkamrák előterében,
és a tankok jöttek, és biztosították az utánpótlást.
Puskaporszag volt már az egész világ.
Németországban gyerekek ezrei szorongatták a fegyverek nyakát,
új ajkakon zengett a "Heil Hitler!"
változatlan erővel,
és horogkeresztek kerültek nap-nap után
a házak falára festékekkel, vagy krétával rajzolva.

Ember, emlékezz a Halálra!
Haláltusájában is szörnyű dolgokat művelt:
hidakat robbantott, visszavomulása közben
egyre tizedelte a népet, és Messerschmidtjei még mindig
szórták a fekete mennyköveket.
Ha szóltál, hasbalövés volt az eredménye,
meghaltál, kilöktek, mint egy kutyát, az utszélre,
s véres fogakkal marakodott a koncon
mind valahány gyilkos, majd megmivá eldobta,
és otthagya a hóhérnak, hogy végezzen vele egészen.

Ember, emlékezz a Halálra!
Ott bujkál, pillanatnyilag visszasszorítva,
de kit tudja, nem lesz-e a sorsa
az, mi a népiértő háborús bűnösöké?
Erre felelj, ha tudsz!
De jól vigyázz, mert ha még egyszer eljön,
és jönnek a tankok,
és hullnak a bombák,
feltámadás után nem lesz, ezt garantálja!
Ember, emlékezz a Halálra!

EGY NAPOM 1982-BEN

Reggel hétkor, mint mindig, felöltözve és megreggelizve fogok hozzá, hogy fontosabb irataimat begyömöszköljem a jól megszokott, régi sportszatyorba.
Fél nyolckor végre elindulok munkahelyem, a Tervező Vállalat felé.

A Tervező Vállalat nem esik messze lakóhelyemtől. Itt dolgozom vagy öt éve, és lassan megszerettem kedves, meleg, családi légkörét, amely manapság már ritka az ilyen nagy vállalatoknál. Beülök a rajztábla mögé, és nekikezdek az aznapi munkának. Három napja egy pecsételő- és aláírógépen dolgozom. Már régen terveztem utoljára ilyen nagy teljesítményű motort. Nehezen megy, mert állandóan a szabványok után kell rohangálnom. A könyvtáros a szabványokat csak egy, a főnök aláírásával ellátott kikérőlap ellenében adja ki, és kapok tőle még egy kiadólapot, amely a Könyvtár-tesztő Vállalat vezetőinek aláírásával tartalmazza, hogy mi mindent nem szabad a könyvvél csinálnom. A kiadólapról természetesen nyugtát kell adni. Mikor megnéztem, amire szükségem volt, újabb 3 papir segítségével visszaadom a könyvtárosnak.

Ebédidőre pont befejezem a motor rajzát. A Tervező Vállalat Üzemi Étkezdéjének Adminisztrációs Részlege által kibocsátott ebédjegyet kéréssem. Fiókból csak úgy dől a sok papir. Könyvecske, amely igazolja, hogy tagja vagyok a vállalati magasugró- és kosárlabdakörnek. Igaz, hogy gyermekkorom óta utálok magasat /amennyiben az általam rekordként nyilvántartott 50 cm. magasnak számít/ ugrani, és különféle labdajátékokkal könnyen és biztosan ki lehet kergetni a világból, de kell ez a könyvecske annak igazolására, hogy befizettem azt a 20 Ft-ot a Vállalati Sportklub Tornaszereiről Gondoskodó Pénztárrészlegnek. Azután itt van egy tucat nyugta, amit jó megőrizni, bevásárlásaimról ugyanis könyvet vezetnek - táblázatokkal, amelyekbe 20 filléres pontossággal minden bevételtem és kiadásomat beírom. Továbbá: papir, amely igazolja, hogy a Vállalat dolgozója vagyok, amely igazolja, hogy van 1 azaz egy darab gyereke, amely igazolja, hogy fővárosi lakos vagyok... Ezek kellenek a különféle iratok kitöltéséhez. Van-nak helyek, ahol fokozott szigorral nézik az ilyesmit. No végre, az ebédjegyem is megvan!

Az ebédlőben elveszem az evőeszközöket /Elismervény, hogy 3 db evőeszközt a Vállalat a rendelkezésemre bocsátott. Kötelezvény, melyben kötelezem magam, hogy ezeket épségben visszaszolgáltatom /a levest/ Elismervény 1 azaz egy tányér forró levesről 2 db répával és 50 szál cérnamentélttel /a főzeléket/...stb.../ és a hust. Étkezés után alá kell írnom az Aznapi Ebédjegy Ervénytelenítést, majd indulok haza.

Otthon már pihenhetek. A különféle házimunkák ideje lejárt. A mosást a Patyolat végzi /3 cédula/, a takarítást a Gépesített Takarító Vállalat /4 cédula/, a bevásárlandó holmikat egy reggel odaadandó, hivatali pecséttel és a főnököm aláírásával ellátott megrendelőlap ellenében házhoz szállítják. A gyereket az ovódából a férjem hozza haza /ha nem hagyja itt-hon az igényjogosultságát igazoló papirt, amely bizonyítja, hogy Szabó Laci-ka az ő saját fia/, rámm tehát csak a főzés marad.

Utánanézek a kis házi irattáramban, hogy van-e krumpli. Igen, itt van az átvételi elismervény 2 kg -ról, és az igazolása, hogy ebből 4 szemmet már elhasználtam. Vácsora: krumplifőzelék. Csatolom a krumpli-iratokhoz a férjem tiltakozó jegyzékét, amelyet a gyerek is aláírt. /Aláírni már tud a drága, az írás még nem megy/. Végre a férjem meglobogtatja a szerződést, amelyben megígérttem, hogy páros heteken én ágyazok, majd a fürdőszoba használatát szabályozó adminisztrációs formákat elintéztve nyugovóra térünk. Figyelmes férjem odakészíti az ágyam mellé a pohár tiszta vizet, a könyvet, amit hoztam magamnak a könyvtárból, és az átvételi elismervényt 1 azaz egy db. almáról, melyet a raktárból, azaz a spájzból vett el, magánhasználatra.

PADÁNYI ÉVA, I./A:

"Vitézt és férfit éneklek"!
/Férfinap alkalmából/

"Férfiuról" szólj nékem Muzsa!

Nem szól. Miért? Tán széles e határon nincs oly férfi, akit lantomra vehetnék, hogy tetteit, szépségét megénekelhetném? Nincs szerény körünkben egy Casanova, egy Szókratész, egy Michelangelo talán? Nem vagyunk szükibe a hódító szemeknek, okos koponyáknak, életerős ifjaknak. Ők osztályunk díszei virágai. Szinte az egész himnusi társadalom képviselve van általuk. Található itt bonviván, lángelme, nagy tehetség, szerény, de öntudatos ember.

Az egyik például, egy kóbor, meg nem értett zseni, úgy érzi, hogy hovatva van minden lányt boldogítani, s ezt az elhivatottságát felhasználja, hogy egyik lánytól a másikig repül, mint egy kismadár és virágnyelven vallomást tesz vagy vigasztalni kezd:

- Te állat, ne csinálj itt nagyjelenetet!

Ilyenkor aztán megkönnyebbedik a szívünk és boldogan nyugtázzuk, hogy ilyen erős támaszunk akadt a bajban. Szép szémeit családekként használja fel a gyengébb nemmel szemben. Előre összegyűjti háremét. Jó ha van.

Akadnak köztük sokoldalú és nagyműveltségű, tekintélyes férfiak is. Az egyik ír, filozófál, gitározik és civilben néha tanul is. Nem tudni, melyiket csinálja a legrosszabbul. Filozófálgatni leginkább orosz órán szokott, mikor egy sztoikust meghazudtoló nyugalommal kifejti, hogy milyen objektív nehézségei támadtak a meg-tanulandó lecke terén. Benne egy igazi génusz veszett el. /igaz, alaposan/

A KISZ-titkárok gyöngye emlékérem boldog tulajdonosa szintén a mi osztályunkat "boldogítja". El-hal a KISZ-ért és mások uzsonnáiért.

A matek-csillag matek órán villog a legjobban. Ilyen időtájt 10 kéz is a levegőben van. Persze ebből a Mata keze az "igazi" egyedül, a többi éppen igazságot szolgáltat. Néha rosszkezdvében mind a kettőt fölteszi. Okos fiu, csak kár, hogy nem látszik rajta.

XY. Picasso mélt..../a befejezés az utókor dönti el/ utódja nagy elődjének, töretlen hódolója P.Howard /piacnyelven Rejtő J./ és saját művészetének /az utóbbinak ugyan egyetlen, de lelkes és megingathatatlan/

Akad köztük egy fehér holló is, aki szelíd, rendes és ráadásul okos is. Kifejezetten nőgyűlölő, megvetően néz el az /állítólag minden tekintetben/ gyengébb nem gyarló feje felett. A röplabdacsapat erőssége és egyet en játszani tudó játékos.

Ezzel letenném a lantot, ki tudja, mi vár még rám /lehet, hogy már nem sok/ s átadom a helyet s tollat másnak. Végül, hogy illendően bucsuzzam e nap ünnepeltjeitől csak ennyit:

az I.A. fiuitól ments meg Uram minket!!!

S z a k k ö r e i n k é s t a n f o l y a m a i n k

Tanulóink speciális érdeklődésének kielégítését, egyetemi tanulmányokra való mélyebb előkészülését ez évben is részben sok szakkör indításával, részben a tanfolyamos rendszer kiszélesítésével igyekeztünk elősegíteni.

A magyar irodalom szakkör Gartner Éva tanár irányításával két csoportban működött. Mindkét szakkör a regényirodalom különböző területeinek feldolgozásával foglalkozott: a kisebbek - I.-II. osztályosok - a regényirodalom régebbi alkotásaival, a III.-IV. osztályosok a XX. századi világirodalom és az 1945 utáni magyar irodalom modern törekvéseivel. A szakkörök iránti érdeklődést bizonyítja, hogy az állandó tagok mellett - különösen a negyedikesek közül - szép számmal megjelentek olyanok is, akik ugyan nem jártak rendszeresen, de egy-egy téma felcsigázta érdeklődésüket. A tapasztalat azonban azt bizonyította, hogy az aktív szakköri munkát a regényközpontuság nehezítette, mert a nagy irodalmi anyagot nehéz volt a gyerekeknek egyik szakkörrel a másokra elolvasni. Ezért vették tervbe a következő tanévben drámák feldolgozását.

A történelem szakkört Rácz Lajos vezette. A felszabadulás 25. évfordulójára tekintettel a tanulók ebben az évben a felszabadulás történelmi előzményeit, a felszabadulás tényét, az 1945-48 közötti időszak kérdéseit vitatták meg. A szakköri összejöveteleken a 18 főnyi tagság lo referátumot készített, ezek közül kiemelkedett Rippner Zsuzsa IV.D, Antal Krisztina IV.c., Vigh Katalin, Kovács Nóra III.b. oszt. tanulók munkája. Bruckner Livia III.c. o.t. a Berzsenyi napon nyílt szakköri ülésen tartott nagyszerű előadást "Proletárdiktatura 1945-48 között" címmel. A szakkör tagjai a dokumentum-filmet is megtekintették a 25 éves Horthy-időszakról és a II. világháborúról, s meglátogatták a Hadtörténeli Múzeumot.

A f i z i k a szakkör az elsősök beiskolázásának segítésére indult az ált. iskolák 8. osztályos tanulói számára, s 25-ös létszámmal a felvételi beszélgetések befejezéséig működött. Közülük 9-en kerültek be a jövő évi fizika tagozatos osztályba és 1 tanuló a matematika tagozatos osztályba. A szakkört Istók Katalin vezette.

A 19-es létszámmal dolgozó k é m i a szakkör vezetője Bankó Károlyné volt. Minthogy a jelentkezők zöme kémiából készül érettségire, a szakkör elsődleges célja az volt, hogy már a másodikosoknak is ilyen jellegű elmélyítést adjon. Az évi munka során önálló kiselőadások, filmvetítések és számítási feladatok gyakorlása volt a szakköri munka központjában. Különösen nagy érdeklődés kísérte "Az anyag szerkezete" és "Az atomok világa" témaköröket. Ebben a témakörben színes, érdekes kiselőadások hangzottak el / Strikker, Párkány, Szűcs, Siklós, Gere /. A szakköri tagok közül négyen írtak pályázatot, ezeket a pályamunkákat szakköri foglalkozásokon is megbirálták, megvitatták.

M a t e m a t i k á b ó l több szakkör is indult, különböző jelleggel:

- A matematika és a fizika tagozatba készülő általános iskolások számára tartott két előkészítő szakkör Herczeg János vezetésével párhuzamosan ugyanazt az anyagot dolgozta fel. A szakkör anyagát játékos logikai feladatokkal kezdték és később fokozatosan emelték a felmerülő problémák nehézségi fokát, ügyelve azonban arra, hogy a matematika játékos jellegét mindig megtartsák. Ezt a célt szolgálta pl. a Babylon és Mikromat játékokra épülő foglalkozások is. A feldolgozott feladatokkal, a különböző típusok fenntartásával egyidejűleg a különböző feladatgyűjteményeket, folyóiratokat / Matematikai Lapok, Élet és Tudomány, Alpha / is bemutatták. Az utolsó foglalkozásokon már a felvételi vizsgára való felkészülés volt a fő cél, ezért ezeken a különböző matematika versenyek anyagából merítettek.
- A IV. c. matematikai tagozatos osztály számára is Herczeg János vezette a szakkört, vendégként néha részt vett a foglalkozásokon néhány III. c. osztályos tanuló is. Az első időszakban a versenyzői rutin csiszolása volt a szakkör célja, a későbbiekben a matematika néhány ágával ismerkedtek módszeresen. Felhasználták azt, hogy a IV.c-sek az egyetem első évfolyamának anyagát is ismerik vázlatosan, tehát olyan kérdésekkel is foglalkozhattak, amelyek a középiskolainál jóval magasabb előismereteket igényelnek /n-dimenziós vektortér, projektív geometria/. A szakkör munkájában jelentős szerepet játszottak az iskola jelenleg matematika szakot végző egykori növendékei / Somos Endre, Siklósi István, Mérő László, Andor Csaba és még többen is/. A szakköri előadások igen érdekesek és eredményesek voltak, bár a szakköri tagok sokszor csak passzív résztvevői voltak ezeknek. A jövő évben munkacsoportok alakítása a beszámoló kidolgozására talán ezt a problémát is fel oldaná.
- Az I.c. és d. osztály tanulói számára 30-as létszámmal Hubert Györgyné tartott szakkört. Az első félévben játékos, de gondolkodtató feladatok megoldásával, a tananyaghoz kapcsolódó, de a tantervben nem szereplő anyag-részek feldolgozásával / lineáris programozás, különböző számrendszerek alkalmazása, megválasztása feladatmegoldásban / és az ezekhez kapcsolódó feladatok megoldásával foglalkoztak a szakkör tagjai. A második félév legfontosabb célja az Arany Dániel Matematikai Versenyre való felkészítés, sok gondolatot, ötletet adó feladat megoldása, a feladatmegoldó készség precízzé tétele volt. A szakkör tagjai közül Varga András és Varga György nyújtottak kiemelkedő teljesítményt.

- Ratkó István az I.c. és II.c. 26 matematika tagozatos tanulójának vezette szakkört. A munka során Rudas Tamás és Móri Tamás tartottak kiselőadásokat, a meghívott előadóként Tóth Katalin I. éves mat.-fiz. szakos hallgató is szerepelt. A foglalkozások zöme Kürschák-feladatok, Arany Dániel verseny-feladatok és házi verseny-feladatok megoldását tűzte ki céljául.

- Matavovszky Tibor a II. és IV. nem tagozatos osztályok matematikai érdeklődésű tanulóinak szakkörét vezette. 26 tanulóval dolgozott, akiket részben a házi versenyre, részben az Orsz. Középiskolai Tanulmányi Versenyre és az egyetemi felvételi vizsgára készített elő. Foglalkoztak geometriai feladatokkal, kombinatorikával, számelmélettel, teljes indukcióval a versenyfeladatok gyakorlása mellett.

Ez évben nemcsak a harmadikos mat. tagozatosok, hanem más osztályok tanulói is részt vettek programozó szakkörön. Ez a szakkör 8 tanulóval működött, külső előadó, Gerlits Jánosné vezetésével.

Az egyik o r o s z szakkört Molnár Gyuláné vezette a III.-os és IV.-es orosz tagozatosok számára, 10 tanulóval. Céljuk a beszéd-készség fejlesztése volt, elsősorban képek anyagát dolgozták fel. Az érettségire való előkészülést segítették felszabadulásunk 25. évfordulójáról és Leninről tartott üléseik.

Az orosz tagozatunkba készülő általános iskolások orosz előkészítő szakkörét Harmatha Andrásné irányította, a szakkör 24 résztvevője közül sokan felvételt nyertek a jövő évi első orosz tagozatos osztályba.

A b i o l ó g i a szakkör 17 tanulóval működött, Dr. Mohácsy Lászlóné vezetésével. A résztvevők zömmel harmadik osztályosok voltak, akiknek ilyen irányú továbbtanulásához a biológia elmélyültebb ismerete szükséges. Foglalkoztak az általános biológia, az emberélettan és állatélettan kérdéseivel, igen változatos témákkal, amiket a tanulók választottak. A tanulók sok körültekintő és lelkes, önálló előadást tartottak, kiemelkedően színvonalas volt Timár József IV.a. és Vastagh János III.d.o. tanulók munkája, akik a rákgyógyítás és kutatás legújabb eredményeiről beszéltek tudományos cikkek alapján. Jól sikerült az iskolai nyilvános szakkör, "Csodálatos állatvilág" címmel, s ez főként Sztakó Péter III.d és Pintér Károly III.b. o. tanulók munkájának érdeme.

A r á d i ó és f o t o -szakkört Apró Pál vezette, egyiket 12, másikat 13 tanulóval. A rádiószakkörön foglalkoztak a rádiókészítés alapelemeivel, forrasztási gyakorlatokat végeztek, végerősítő fokozatot szereltek, sor került rádiótekercsek készítésére, a hibakeresés és szétcszedés munkájára. - A fotószakkör tagjai a fotózás elemeivel ismerkedtek, a második félévben pedig megpróbálták megadott téma szerint művészi igénytel is fényképezni, több-kevesebb sikerrel. Fényképeztek épületeket, téli, tavaszi természetet, képriportot készítettek az iskolai honvédelmi napon, s ők adtak képekben hírt a kirándulások sikeréről.

A d e k o r á c i ó s, - az a u t ó v e z e t ő i - és a h o n v é d e l m i szakkör Szókontor Pál vezetésével működött. - A dekorációs szakkör 14 tagjának ez évben igen változatos és sok feladatot kellett megoldania, a sok ünnepély, évforduló tiszteletére. Igen lelkesen, fantáziadusan és igényesen dolgoztak, sok szabadidejüket feláldozva. Mind minőségileg, mint mennyiségileg az I.b. 3 tagu dekorációs csoportja nyújtotta a legjobb teljesítményt.

- Az autóvezetői szakkör sok érdeklődőt vonzott, 38 lelkes tagja volt. A lelkesedést fokozta, hogy három éves folyamatos részvétel lehetővé teszi a gyakorlati vizsga letételét is.

- A honvédelmi szakkör két csoportban működött, 14, ill. 17 tanulóval. A szakkör tagjai nagy segítséget nyújtottak a honvédelmi napon a lövészet levezetésében és a járőrverseny szervezésében.

Jól bevált a tanfolyam-rendszer is.

A történelem tanfolyamnak 27 résztvevője volt, Dr. Győrvári Istvánné irányításával. A tanfolyam negyedik tagjai nagyon lelkiismeretes, alapos, igényes és átgondolt előkészítést kaptak az egyetemi felvételi vizsgákra. A fogalmakat tisztázták, tényanyagtudásuk mélyült, ezt a havonként megíratott felmérő tesztek is bizonyítják.

Az olasz tanfolyam /vezető tanára: Kenyeres Zoltánné/ és a francia tanfolyam /Dr. Hamar Józsefné vezette/ célja az volt, hogy az érdeklődőknek az iskolai 2 órás nyelvi oktatáson túl gazdagabb ismereteket nyújtson és megszilárdítsa beszédképességüket, nyelvi készségüket. Az olasz tanfolyamnak 25 résztvevője volt - az I.b.o. tanulói -, a francia tanfolyam 24 első és második tanulóval dolgozott.

A szabadkézi rajz tanfolyamon 12 tanuló vett részt, a tavalyinál kisebb intenzitással és alkotási igénnyel. A résztvevők azonban lelkiismeretesen dolgoztak, a tanfolyam közülük hármat készített fel nyomdaipari grafikusnak.

A műszaki rajz tanfolyamon 17 tanuló dolgozott. Nagy volt iránta az érdeklődés, főleg azért, mert néhányan jövő szakmájuknak tekintették, mások pedig a műszaki pályára készülésük miatt tartották fontosnak a tanfolyam elvégzését. Ezért a tanfolyam hallgatói mindvégig érdeklődően, komolyan és lelkiismeretesen dolgoztak.

Az idegenvezetői tanfolyam az EXPRESS utazási iroda segítségével működött, az orosz tagozatos osztályok számára, két csoportban. A II. osztályosok 15, a III. és negyedik osztályok 36 résztvevője szívesen és lelkiismeretesen dolgozott. Érettségi előtt a IV.a. osztály 9 tanulója szép eredménnyel sikeres idegenvezetői vizsgát tett.

Dr. Tegyei Imréné

TANULMÁNYI VERSENYEK ÉS PÁLYÁZATOK. BERZSENYI-DIJASAINK

Az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen az orosz nyelvből

Molnár Valéria IV/A o. tanuló az
5. helyezést érte el.

Az I-II. osztályosok részére rendezett - ugyancsak országos jellegű -
Arany Dániel Matematikai Versenyen

Móri Tamás II/C. o. tanuló a
3. helyen végzett.

Négy esztendő kiemelkedő tanulmányi és közösségi munkájáért, továbbá sok országos, kerületi és iskolai pályázaton való eredményes részvételért az alábbi tanulóink érdemelték Berzsenyi díjat:

Molnár Valéria IV/A
Várkonyi László IV/A
Kruj Éva IV/B
Pataki János IV/C
Tóth András IV/C
Bokor Péter IV/D
Nagy Erzsébet IV/D

Az iskolai /házi/ pályázatok eredményei:

MAGYAR	Pataki Éva	II.a.	Golding: A legyek ura	I. helyezett
	Vaskuti András	III.a.	Dosztoevszkij: Bűn és bűnhődés	I. helyezett
	Gödöllei Margit	III.c.	Golding: A legyek ura	II. helyezett
	Eörsi János	II.b.	Bűn és bűnhődés egy tetszés szerinti Shakespeare tragédiá- ban	II. helyezett
	Neumann Olga	II.d.	Dosztoevszkij: Bűn és bűnhődés	III. helyezett
TÖRTÉNELEM	Révész András	II.b.	Golding: A legyek ura	dicséret
	Schermann Mária	III.a.	A kialakuló polgári államok jellemzése.	I. helyezett
	Bérces István	III.a.	- " -	II. helyezett
	Orosz Éva	II.a.	A magyar és a balká- ni népek összefogása a török ellen Hunyadi János törökveréseiben	III. helyezett
	Délceg Katalin	I.a.	Az ókori rabszolga- tartó társadalom jel- lemzése a kor törvé- nyei alapján.	dicséret
	Márton Ágnes	I.a.	- " -	
	Oblath Péter	I.a.	- " -	
	Padányi Éva	I.a.	- " -	
	Virág Mária	I.a.	- " -	
	Lorschi András	I.d.	- " -	

	Varga Zsuzsanna	II.d.	A magyar és a balkáni népek összefogása a török ellen Hunyadi János törökveréseiben.	
	Morvai Edit	II.d.	- " -	
OROSZ	Kristóf Ágnes	III.a.	Pausztovszkij: A hó	I. helyezett
	Párdányi Zsuzsa	III.a.	Grin: Az apa haragja	II. helyezett
	Paróczy Erzsébet	II.a.	Nagibin: Komarov	II. helyezett
	Molnár Magdolna	II.a.	Pausztovszkij: A tolvaj kandúr	III.helyezett
	Lőrinc Julia	II.a.	Pausztovszkij: A kis fémgűrű	III.helyezett
	Katona Krisztina	II.a.	Grin: Az apa haragja	III.helyezett
	Lendvai Judit	II.a.	Nagibin: Komarov	dicséret
	Domaniczki Katalin	III.a.	Pausztovszkij: Kosár fenyőtűkkel	
	Diczku Olga	III.a.	Pausztovszkij: A távirat	
	Schermann Mária	III.a.	Pausztovszkij: Verdi zenéje	
ANGOL	Bokor Péter	IV.d.	Hemingway: Az öreg halász és a tenger	I. helyezett
	Lónyai Veronika	III.d.		II. helyezett
	Földes Tamás	II.c.		dicséret
LATIN	Solymosi Sándor	II.b.	Ovidius: Metamorphosis Philemon és Baucis története	I. helyezett
	H.Kovács László	II.b.		II. helyezett
	Pintér Károly	III.b.		III.helyezett
NÉMET	Kuti György	III.d.	Heinrich Böll: Grundmotive in seinen Schaffen	I. helyezett
	Forgács Mária	IV.d.	Dürrenmatt	II. helyezett
	Csipán Anikó	III.d.	Dürrenmatt	III.helyezett
	Lengyel Annamária	IV.d.	H.Böll: Grundmotive in seinen Schaffen	III.helyezett
OLASZ	Bokor Péter	IV.d.	A mai Olaszország	I. helyezett
	Alföldi Edit	III.d.	Ellenállási mozgalmak tükröződése az irodalomban	II. helyezett
	Sóki Ágnes	III.d.		III.helyezett

FIZIKA	Zámolyi Ferenc	III.b.	Feszültségmérések nullásmérő ellenállásbelyegekkel.	I. helyezett
	Sarbo János	III.a.	Vékonyrétegek újabb alkalmazása az elektrotechnikában.	II. helyezett
	Jancsik István	II.b.	Miniatürizálás az elektrotechnikában.	III.helyezett
	Bisztrai Dénes	III.b.	Optikai spektroszkópia.	dicséret
	Jámbor János	III.d.	Radar visszhang a Holdról	
	Mihók Katalin	III.d.	Az ultrahang és felhasználásai	
	Tóth József	III.b.	Rádiócsillagászat	
KÉMIA	Gacsai Péter	III.d.	Gyógyszeriparunk negyedszázados fejlődése.	I. helyezett
	Gere Anna	II.b.	A porcelán-gyártás	II. helyezett
	Ádám Eszter	II.b.	- " -	III.helyezett
	Monos Mihály	III.d.	Gyógyszeriparunk negyedszázados fejlődése.	III.helyezett
	Varga Gusztáv	II.c.	- " -	dicséret
	Szücs Katalin	II.c.	- " -	
	Párkány Erzsébet	II.c.	A porcelán-gyártás	
BIOLÓGIA I.	Varga Gusztáv	II.c.	Természetvédelmünk 25 éve.	I. helyezett
	Varga Zsuzsanna	II.d.	- " -	II. helyezett
	Pintér Károly	III.b.	- " -	III.helyezett
	Török Zsuzsanna	II.a.	- " -	dicséret
	Tarnawa István	III.b.	- " -	
	Várkonyi Judit	II.a.	- " -	
BIOLÓGIA II.	Sóki Ágnes	III.d.	A protoplazma kémiája	I. helyezett
	Gádor Gizella	III.d.	- " -	II. helyezett
	Vastagh János	III.d.	- " -	III.helyezett
	Kovács György	III.d.	- " -	dicséret
MATEMATIKA	Nagy Károly	III.b.	Az idemak-8 konverter	I. helyezett
	Gyimesi András	III.c.	Területmeghatározás	II. helyezett
	Sváb János	III.c.	Egy nem euklideszi geometria	II. helyezett
	Kenyeres Sándor	III.b.	A deriválás és az elektronikus számítógép	III.helyezett

Szalontai Árpád	III.c.	Bepillantás a projek- tív geometriába.	dicséret
Ury László	III.c.	Rácsgeometriai tété- lek.	
Plaff András	III.b.		
Erdei Péter	II.c.		

MATEMATIKAI
FORDÍTÁS

Tóth Ágnes	III.c.	Elemi matematika válo- gatott feladatai és tétélei.	I. helyezett
Juhász Judit	III.c.	Konvex sokszögek és poliéderek.	II. helyezett
Hoffer János	III.b.	Papy: Mathematique moderne.	III.helyezett
Lehőcz Ágnes	III.c.	Bevezetés a diophan- toszi aproximáció el- méletbe.	dicséret
Rónai Julia	III.c.	A számelmélet három gyöngyszeme.	
Bokor Péter	IV.d.	Modern Trigonometry	

TANULÓINK MUNKÁIBÓL

PATAKI ÉVA, II/A:

WILLIAM GOLDING:

A LEGYEK URA

Ralph és Jack útja

"...Mit Bűnnek szoktak nevezni,
Romlásnak, Rossznak röviden,
az hát sajátos elemem..."

A regény angol eredetije a fent idézett mottóval indul /Goethe : Faust/. S valóban: A Bűn, a Romlás s a Rossz mérkőzik meg ebben a műben a Humánussal, a Rációval, a Jóval. Ezt a küzdelmet kísérelhetjük nyomon a két főszereplő: Ralph és Jack párharcában.

Mindketten kiemelkednek a többiek közül, hatalomra termettek. Ralph vezéregyénisége első pillanattól fogva vitathatatlan, ő találja meg, s képviseli leginkább a kagylót, vagy a kagyló őt, ők együtt a törvény, az értelem, a humánus, mindaz, ami igazán emberré teszi az embert. Ralph vere-ségének szentesítése sem más, mint a kagyló izzé-porrá törése.

Jack megjelenése percétől kezdve érezhető, hogy ő is vezér, s méltó ellenfele Ralphnak. Két külön világot képviselnek ők, a hatalom két különböző megtestesítőjét, akik között szövetség nem jöhet létre. "- Nekem kell vezérnek lennem - mondta Jack egyszerű göggel -, mert én vagyok a kórusvezető, s az első énekes. A magas cét is ki tudom vágni."

Ez nem gyerekes önhittség, hanem természetes uralkodásra termettség, lényéből fakadó fölény és méltóság, amely végig jellemzi Jack Merri-dew-t. Ő egy percig sem alattvalója Ralphnak, végig vetélytársa, illetve ellenfele.

Miért lesz mégis Ralph a vezér? Az író sem fogalmazza meg pontosan: "...a tömeg közfelkiáltással Ralphot óhajtotta vezérének választani. A fiúk közül egyik sem tudta volna megokolni elhatározását, ami értelmes dolog eddig történt, azt Röfinek köszönheték, s vezérnek nyilvánvalóan Jack látszott a legrátermettebbnek. De Ralph körül, ahogy a pálmafa tönkjén üldögélt, valamilyen különös csend sűrűsödött, amely kijelölte szerepére, magas termete, vonzó arca is hozzájárult, s homályosan, de annál behatóbban a kagyló!" A fiúk Ralphban látják az embert, aki őket is megőrzi embernek. Ralphot a többiek emelik vezérré, Jack saját magát kiáltja ki, birtokolni akarja a hatalmat. Ralph számára a hatalom szolgálat, Jack számára pusztán uralkodás. Természetes tehát, hogy a fiúkból kezdetben ellen-szenvet vált ki Jack erőszakos fellépése.

Az átmeneti béke csupán fegyverszünet kettejük között. A sziget meghódítása, az a varázslatos kirándulás, ahol a közös élmények már-már egygő forrasztják a két fiút, csak felszínes kapcsolatot eredményez. Rövid időre összefűzi őket a látszólagos egyetértés, s egyenrangúságuk tudata. Érzik, hogy méltóak egymáshoz, s valóban később méltó ellenfelek is lesznek.

S elkezdődik az élet a szigeten. A két fiú más-más területen kaszkodik meg: Jack húst szerez, kiélheti a nyers, véres erőszakot, Ralph kunyhót épít és tüzet rak. A tüzrakás újra és újra felbukkanó motívum a regényben. Ralph végig görcsösen ragaszkodik hozzá. A tűz már a Prometheusz legenda keletkezése óta az emberi értelem fényét szimbolizálja, - a könyvben pedig Ralphot, s a menekülést.

S az első összeecsapás is a tűz miatt robban ki. Jack hagyta ki-aludni, pedig ez a jel egyetlen reményük a szabadulásra. Amíg a vadászok malacot öltek, egy hajó járt a sziget közelében. "...Jack felállt, véres kését a kezében tartva. A két fiú farkasszemet nézett egymással. Két világ: a vadászat, a tervezgetés, a testi erő kifejtés, a vad életöröm világa, és a kiábrándító, s mégis sóváran vágyott józan ész világa." Ez volt az "értelem" és az "erőszak" első ütközete.

Jack egyre szenvedélyesebben veti rá magát a vadászatra, Ralph kunyhókat épít, gyűléseket hív össze, sóvárogva várja a megváltó hajót, a menekülést. Minden lépését pusztán az értelem diktálja, s az értelem erős emberi kötelékével akarja összetartani a fiúkat. Jack már nem az az ember, aki az énekkart vezette és ki tudta vágni a magas célt is. Ez a vértől ragacsos kezű fiú már valaki más. Igaz, a régi Jackben is megvoltak már ezek a tulajdonságok: az erőszak, a hatalomvágy, de csak ebben az új szituációban bukkanhatnak felszínre, ebben az új világban, mert ez Jack igazi világa. Ralph - bármennyire tudatosan próbálja is megszervezni az életet a szigeten, - a helyzetet csupán átmenetinek tekinti, s célja önmaguk megőrzése addig, amíg el nem kerülhetnek innen. Jack viszont itt lel igazi önmagára, s tudat alatt talán helyzetüket véglegesnek tekinti. A menekülés számára nem életszükséglet, úgy érzem, nem véletlen, hogy megfélemezte a tüzről. S új énjéhez nem viselhette régi, civilizált arcát. Ezért festi be magát, hogy megbújhasson az álarc mögött, szabaduljon az "én" felelősségétől. "...Feltérdelt, kezében a vízzel teli dióhéjjal. Egy kerek fényfolt esett az arcára, s a víz mélyén valami felvillant. Csodálkozva nézett, már nem önmagára, hanem a visszataszító, idegen arcra a tükörben. Kilocsantotta a vizet a dióhéjból, felugrott, izgatottan nevetett. Egy inas, erős test állt a víz parján, arc helyett szörnyű maszkkal, amely ellenállhatatlanul magára vonta a fiúk tekintetét és meglámborította őket. Jack táncolni kezdett, nevetése fogvicsorgató morgássá vadult..." Emberi mivoltának levetkőzését jelenti az is, hogy az író, itt először, már állatnak szóló jelzővel illeti. Jack nem nevet, hanem fogvicsorgatóan morog. Az sem véletlen, hogy a regény végén a "vadak" egytől egyig ilyen álarc mögé bujtatják valódi önmagukat, s azonosulnak maszkjukkal. Az író már csak így emlegeti szereplőit: "....a személytelen, ördögi maszkok elárasztották a földnyelvet."

Elterjed a rémhír: egy állati szörny él a szigeten. Ez egycsapásra felborítja, megsemmisíti a már-már kialakult "gyermekállamot." Am ez a szörny nem egy állat, hanem valami, ami bennük van, a lényükben, mindenki-ben ott él. A lelke mélyén mindenki hordozza a "Legyek Urát", mindent, ami rossz, s bárbar ösztönökön alapszik. S csak akkor nem kerül felszínre, ha cselekedeteinket az értelem diktálja, ha betartjuk törvényeinket. S ezek a törvények nem mások, mint bizonyos erkölcsi normák, amelyek szerint élnünk kell.

A szigeten élő fiúk bensőjében már összetört a kagyló, s helyét elfoglalta a bennük élő "Legyek Ura". S ezt kivetítik egy bálványra, amelyről retteghetnek, s e retteghés alatt elveszthetik emberi mivoltukat. Mindez csak Simonban tudatosul, aki képzeletben beszélget a "Legyek Urával". " - Disznófej egy karón. - Furcsa dolog elképzelni, hogy az Állat olyasvalami volt, amire vadászni lehetett, s meg lehetett ölni, - mondta a fej. Néhány pillanatig az erdő, s a többi titkos zug visszhangzott nevetésének gúnyos paródiájától. - De te tudtad, ugye? Tudtad, hogy én belőled vagyok, egy részed vagyok? A legbensőbből való. Én vagyok-e az oka, hogy minden felborult? S hogy minden olyan, amilyen?" S nem véletlen, hogy Simon lesz az első áldozat, aki először érti meg a mélyebb összefüggéseket.

A "szörny" megjelenése Ralpból is rémületet vált ki, mint mindenki másból, s görcsösen érzi, hogy ragaszkodnia kell a tüzhöz, mint valami rögeszméhez, s ezen az egy szálon józannak és értelmesnek maradni, ha már egész életük ugyanis megállíthatatlanul elvadult és felfoghatatlan.

A józan törvényeken alapuló köztársaságban Jacknek nem juthatott döntő szerep. De az elterjedő félelem, pánikhangulat talaján lehetőséget kap terrorisztikus hatalmának kiépítésére. Feltörő agresszív indulatait legjobban Röfin töltheti ki, aki mindenki céltáblája. Röfi és a többiek kapcsolata lényeges a fiúk jellemének vizsgálata szempontjából. Minél inkább elveszítik emberségüket, Röfi helyzete annál kétségbeesettebb. A fiúk minden szadizmusukkal rátámadnak, szemléletükben az értelem kezd elveszteni jelentőségét, s csak a testi erő, az erőszak számít. Ebben a világban, amely már inkább Jack világa, a gyenge, beteges, rövidlátó Röfinek nem jut szerep, el kell vesznie. Ralph emberségének egyik legkeményebb próbája: képes-e végig vállalni a szolidaritást Röfivel. Ő kiállja ezt a próbát. Röfit csak a törvények védik, ezért ragaszkodik annyira a kagylóhoz, hisz tudja, amíg a kagyló él, neki nem lehet bántódása. S éppen Röfi kezében törlik darabokra a kagyló, s ezzel együtt ő is elpusztul.

Am idáig hosszú és bonyolult folyamat vezet el. Jack csak akkor meri nyíltan támadni a kagylót, amikor már érzi, hogy elég erős ahhoz, hogy saját világát tegye törvénné. "...Fütyülök a törvényekre! Erősek vagyunk!...Vadászok vagyunk!..." Ekkor már leplezetlenül áll előttünk a két szembenálló fél, s felmerül a kétely: ki legyen a vezér: Jack, vagy Ralph? Talán csak Simon és Röfi értik meg igazán, hogy a Jack-féle hatalom milyen veszélyeket rejt magában. Talán még Ralph sincs meggyőződve személyének teljes jelentőségéről, ő nem Vezér, csak vezető. Értékei emelik a vezéri posztra. S hogy bukását elkerülje, le kellett volna számolnia Jack-el, de ez csak erőszakos úton történhetett volna meg. S ez állandó dilemmákat jelentett Ralpnak, aki irtózott az erőszaktól. A humanizmus örök konfliktusa: átveheti-e a rátámadó erőszak eszközeit, ha fenn akar maradni?

Ezt a problémát Ralph nem tudja megoldani, a félelem pedig terjed, s ezzel együtt nő Jack hatalma is. Egyre feszültebb köztük a helyzet. S végül Ralph elveszíti higgadtságát, lebecsmérli a vadászokat, ezzel Jacket is, hiszen a vadászok őt képviselik. Ezt a lehetőséget Jack azonnal megragadja, s most ő hívja össze a gyűlést, amelyről előre tudjuk, hogy sorsdöntő lesz. A legdemagógbab módon támadja Ralphot, a fiúk hiúságára próbál hatni. "...Ralph azt tartja, hogy gyávák vagytok. Ő a gyáva!"

A fiúk szemében eddig Ralph képviselte az igazságot, a becsületet, s ezt egyelőre nem merik nyíltan megtagadni, restellnek még Ralph szeme láttára átpártolni Jackhez. De Jack csak látszat-vereséget szenved. Ralph is tudja,

hogya mindaz, amit létrehozott - menthetetlen. Emberi jogokon alapuló köz-társaságával szemben egy másik hatalom vetette meg a lábát, amely nagyon vonzónak tűnik a fiúk előtt, hisz Jack nem fél, ő erős és húst szerez. Ralph érzi, hogy nem tudja többé megállítani az eseményeket, hogy Jack nincs egyedül, s hogy a terjedő pánik ellen a hűvös ész már nem használ. "....Nincs segítség Röfi, nincs mit tenni."

Jack túljutott a válságon, tudja, hogy erősebb már Ralphnál, hogy ő győzött. Nem véletlen, hogy egyre több fiú csatlakozik hozzá. Itt nem kell gondolkodni, betartani a tisztesség normáit, vállalni önmagukat, s realisan felmérni, hogy helyzetük mennyire elkeserítő és reménytelen. Itt meg lehet bújni az álarc mögött, lehet kiabálni, állatot ölni, húst zabálni, táncolni, s minden nyomasztó gondolatot feledni. Igaz, ellentétben Ralph-al, Jack nem hív össze gyűléseket, nem kérdezi meg véleményüket, ki-méletlen megtorlásokat alkalmaz, s feltétlen engedelmisséget követel, vonz-körében mégis biztonságban érzik magukat, a diktátor "kenyeret és cirkuszt" nyújt nekik.

A vadászok lakomáján újból együtt vannak a fiúk, Ralph és Röfi mint megtört vendégek, a húst is alamizsnaként kapják, de elfogadják, hiszen éhesek. Jack már az elismert vezér, a hatalom egyedüli birtokosa, aki még azt is megengedheti magának, hogy koncot vessen ellenségeinek. A közelgő vihar lehetőséget nyújt Ralph ésszerű kérdésére, amely arra mutat rá, hogy a biztonság nem valódi, s ezzel Jack rendszerét támadja: "No, ki az ügyes? Van kunyhók? S most mihez fogtok kezdeni?"

Jack nem tehet mást: azonnal el kell terelnie a fiúk figyelmét a fenyegető valóságról, ezért a legjobb megoldást választva, extázisba hajszolja őket: "Táncoljunk!" Simon áldozatul esik ennek a szörnyű éjszakának. A tömeghipnózis mindenkit magával ragad. Ebből nem lehet kimaradni. Még Ralphék sem tudnak ellenállni. A vihar, a tánc, a felszabaduló rémület, a tömeg extázisának hipnotikus hatása még a legtisztábbakat is magával sodorja.

A kijózanodás perceiben kinzó lelkiismeretfurdalás gyötri Ralph-ot. Azon az éjszakán benne is fölülkerekedett a Legyek Ura. " - Önmagunktól félek - " mondja Ralph borzongva. Már Ralph-ék sem büntelenek többé, de ők képesek szembenézni tettükkel.

Jack bandája nem érez lelkiismeretfurdalást. A közös bűn felment a felelősség alól, de mégjobban kiszolgáltatja őket a vezérnek. Hisz azt a szörnyűséget, melyet vezetése alatt elkövettek, többé meg nem tagadhatják. Azzal, hogy elvesztették büntelenségüket, nincs többé erkölcsi alapjuk arra, hogy valaha is szembeszálljanak Jack-el. Ezek után már nem fordulhatnak vissza, tovább kell menniük az úton, amely egyre sötétebb, terrorisztikusabb világba vezet.

Természetes tehát, hogy a vadak nem kérik, hanem elrabolják Röfi szemüvegét, mert szükségük van rá. Ez az újabb aljasság indokoltá teszi Ralphék utolsó kísérletét. A fiúból keserűen törnek fel a szavak: "Nem hallottad a kagylót? Piszkos dolgot csináltatok.... Pedig adtunk volna tüzet, ha kérték...." Jack ösztönösen lándzsaharcba viszi át a szópárbajt, hiszen abban alulmaradna. Az ő világában az erő a törvény. S a bandája sem figyel már a szavakra. Hiszen ezek nem fiúk többé, hanem elszemélytelenedett maszkok. Jack lefoghatja az ikreket, tovább morzsolva Ralph táborát, hisz hatalmát csak akkor érezheti szilárdnak, ha Ralphék teljesen elpusztulnak. Tudja, hogy pusztá létük is veszélyezteti őt. Röfi elke-

seredett kiáltása magára vonja a fiúk figyelmét: "....Mi jobb: kifestett, ostoba vadakat játszani, vagy értelmesnek lenni, mint Ralph? Mi jobb: a törvények szerint élni békés egyetértésben, vagy vadászni és ölni? S mi nyomhatja el az igazságot, ami itt nem derülhet ki! A nyers erőszak, Röfi és a kagyló pusztulása."

Ralph üzött vaddá vált. Menekülnie kell, hogy pusztá életét mentse. A végső pillanatban jelenik meg a hajó. A civilizált világ újra magába szippantja a fiúkat. A felocsúdás, a kijózanodás pillanatai ezek: összetörik a varázs, meghal a bálvány. Hirtelen a helyére zökken minden. Maszatos kisfiúkként nézik a lángoló szigetet, melyet ők pusztítottak el, ők, akik a pusztuló világból menekültek. Pillanatok alatt az emberiség tagjaivá lesznek újra, s vezérük természetesen Ralph, akik mindvégig megmaradt embernek. "....Könnyek buggyannak ki szeméből, zokogás rázta. Testét vadul facsarták a fájdalom görcsei. A fekete füstfelhő alatt, a sziget égő romjai közül szállt fel jajsza, s a többi kisfiú is hirtelen elbőgte magát. És Ralph mosdatlan piszkos kis testével, összegubancolódott hajával, taknyos orrával hangosan siratta ártatlanságának elvesztését, az emberi szivgyöngességét, és Röfi nevezetű igaz, bölcs barátjának halálos zuhanását a sziklafennsíkrol...."

VASKUTI ANDRÁS, III.A:

Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés

/A szerkezet, a jellemek és a mondanivaló néhány összefüggése/

Mottó: "A század gyermeke vagyok, a hitetlenség és kételyek gyermeke."
/Dosztojevszkij/

Mint egymásba illeszkedő láncszemek, a XIX. század nagy francia regénye az orosz irodalomban folytatódik, kap méltó utódot. Az öröklődés természetesen nem mechanikus: jelzi az adott pillanat grafikonját éppúgy, mint az átmentett hagyományt. A francia irodalom fiatalember-hősei egy polgárosult társadalom lépcsőfokait járják végig, s a törvényszerű csalódás tanulságát adják tovább. Innen, ebből a nézőpontból látszik legvilágosabban a kor orosz irodalmának sajátos, ellentmondásos helyzete. A XIX. század második felében Oroszországban még nem lehet levenni a napirendről a polgári forradalom problémáját. Az 1861-es jobbágyfelszabadítás nem jár gyökeres társadalmi változással, csak a legégetőbb, legnyilvánvalóbb kérdésben hoz valamelyes - koránt sem elég hatékony - megoldást. Nyugat-Európában már kezdik megmutatni a 48-as dicső maszk mögötti lényegét a megszilárdult polgári társadalmak, már Zola bányászai keresnek új fajta rendet a világban. A forradalmak előtti Oroszország azonban - paradox módon - még ezért a másutt már lelepleződő kapitalista rendszerért kénytelen harcolni, a történelem nem ismer kihagyott lépcsőfokot. Ezt a könyörtelen történelmi egymásutániságot ismerte fel Magyarországon Madách is a Londoni Szín kegyetlen igazságával, s érezte meg Arany János kései balladáiban, körültekintve a polgárosuló Budapesten.

Az orosz írók számára sem vetődhet fel másképp a kérdés: az adott fejlődési fokon álló társadalom létét átélve, torzításait felismerve, olyan kiutat keresni, amely legalább viszonylagos életteret biztosít egyénnek, közösségnek.

Tolsztoj a keresztényi jószágban véli felfedezni a megoldást, Dosztojevszkij más utat keres. Hőse a gáttalan, korlátok nélküli érvényesülést hirdeti, melyben biztosítékot lát a társadalom tehetetlenségének ellensúlyozására. Elve, hogy a rendkívüli ember hivatása koszakalkotó tettek végrehajtása, és ha ebben akadályba ütközik, kötelessége azt elhárítani, bármi áron, bármi módon.

Társadalmi szinten logikátlan ez a "cél szentesíti az eszközt" tétel, hiszen a cél maga is viszonylagos, más és más, például más-más érdeklődések számára. Az egyén számára azonban a kijelentésnek nem logikájában van a buktatója. A tett ugyanis önmaga hatáskörén belül törés nélkül végiggondolható, és csak akkor válik lehetetlenné, mikor a kívüli eső világba ütközik. Raszkolnyikov ideálja Napoleon. Lukács György kiemeli Dosztojevszkijről szóló tanulmányában, hogy ez a Napoleon-eszmény sokat változott a század eleje óta. A nagy példakép nem a tehetség kibontakozásának, felemelkedésének mintája többé, hanem a rendkívüli jellemé, akit éppen az a tulajdonsága emel ki mások közül, hogy "át tud gázolni a többi ember fölött."

Raszkolnyikov ideológiája így nem ítélheti el az emberölést, hiszen számára az emberek értékrend szerint érdemlik meg az életet. Az egyetemista fiatalember megszálottjává válik az elvnek: nagy tettekre érzi magát képesnek, s látja, hogy köznap életét élve képességei nem juthatnak érvényre. Először gondolatban járja végig a megoldásnak vélt utat. Elméletet gyárt, mely szerint "a nagy emberek csinálják a törvényt, nem pedig meghajolnak előtte." Tehát: pénzre van szüksége, így megöli az öreg uzsonásnőt. Mikor a tett gyakorlattá válik és a képzelet erőpróbái helyett a való élet akadályai ütközik, nyilvánvalóbbá válnak a tévedések: a nagy tett szükség szerint bűnné tudatosul.

Ez a szerkezeti csomópont, ahol a gondolat tetté érik, azaz tulmútat önmagán, megdöbbenően hiteles részlete a regénynek. A leírás pszichológiailag is itt a legértékesebb, egyszerre fordítja a figyelmet a belső vívódásra és az aprólékos cselekményrajzra: a zálogtárgy átadása, a lesújtó balta, a kifröccsenő vér, az őrző kutatók értékek után, a másodszori gyilkosság, a nyitvamaradt ajtó stb...

A "gát átlépése" megtörtént, de az előre el nem képzelhető, a tett vállalása még hátra van. Raszkolnyikov azonban nem Napoleon, nem képes arra, hogy amit mások bűnnek tartanak, azt semmibe vegye. Ez lehet közvetlen magyarázata visszatörpanásának. Tul e jellemből kiinduló szemponton, a regény egészének szándékát is jellemzi a "bűnhődés" folyamata. Bizonyítja a ki sem mondott tételt, hogy a rendkívüliség, az egyéniség nagysága nem lehet a világ, a történelem mozgatója, s nem élhet a világtól függetlenül sem, semmibe véve azt. Dosztojevszkij tehát maga ellen bizonyít, az írói látás ereje, a tehetség túlnő a szándékon. Erre mutat a kísérlet második szakaszának leírása, mikor a tett fokozatosan "önálló dinamikát nyer" /Lukács/, s a lélekelemzésbe is több külső tárgy vegyül. A végrehajtott bűncselekmény automatikusan von maga után egy sor cselekedetet, az idegek világa azonban egyre szorítóbb, egyre elviselhetetlenebb. Minél magányosabbá válik Raszkolnyikov "különösségénél" fogva, annál kevésbé képes ezt a rendkívüliséget elviselni. Azt hiszi, ha magányát feloldja valaki, megőrizheti egyedül álló egyéniségét.

Itt kapcsolódik a regénybe Szonya, Marmeladov lánya. A lány azért jelentős ezmély a műben, mert egyszerre tükörképe és ellentétje Raszkolnyikovnak. Mig Raszkolnyikov kizárólag önmaga kiteljesedéseért vállalja a bűnt, Szonyában szemernyi önzés sincs. "Bűne", sárga cédulás élete elhalványodik az önfeláldozás előtt, amire családjáért képes. Bár a szimboliku-

san neki ajándékozott kereszt közös teherviselésre buzdít, Szonya tulajdonképpen ártatlan, s - bár mindent megtenne érte - nem nyújthatja a közös sors vigaszát Raszkolnyikovnak.

Mindez mellékszál a cselekményben, a Marmeladov család életének leírása is azt szolgálja, hogy Raszkolnyikovban tudatosodjék bűne, rájőjön a kis emberek értékeire, felfedezze bennük, hogy eltorzult világuknak a nyomor az okozója. Ezek az emberek öntudatlanul is akadályozzák magányos menekülésében, mert szükségük van segítségére. Így történhet meg, hogy az a Raszkolnyikov, aki a gyilkosságán szerzett pénzzel akarta fellendíteni életét, nemhogy ezt a pénzt nem meri felhasználni, de az anyjától kapott összeget is Marmeladov temetésére fordítja.

Igy akaratlanul is emberi közösséget vállal velük, a nagyváros szegényeivel, és ez is hozzájárul meghasonlásához. S így válik nyilvánvalóvá, hogy Szonya nem a bűnben való azonosulással szerzi meg neki a hitet a jövőben, hanem éppen azzal, hogy ártatlanul is kitart mellette, s ő is észreveszi a bűn mögött a szenvedő embert.

Nemcsak barátai segítik azonban Raszkolnyikovot a katarzis felé. A körülötte nyüzsgő világban lázálmaiban is látja: Szvidrigajlovok szövik intrikáikat végső erejükig, Luzsinok aljasodnak a rágalmazásig, szerelmek szövődnek, vizsgálóbírák, írnokok végzik dolgukat.

Porfirij vizsgálóbíró nem kis szerepet játszik abban, hogy Raszkolnyikov végül beismeri tettet. "Lélektani" módszerével úgy tudatosítja a gyanu légkörét benne, hogy egyidejűleg a legemésztőbb egyedülletbe utalja. Így a szerkezetileg lásszólag jelentéktelen motívumok /álom a gyermekkorában látott agyonvert lovaskaról/ éppúgy, mint a közvetlenül erre célzó oly módon, hogy közben a jellem nem válik következtetlenné, megmarad az író adta törvények keretei között.

Ha van író, akinél a személyiség ellentmondást nem tűrően beleszól a műbe, úgy Dosztojevszkij az. Még egész fiatal korában, a hirre, hogy saját apját agyonverték fellázadt jobbagyai, epilepsziás betegség tör ki rajta. Ez az állapot, valamint a sok jogtalan megaláztatás, ami éri, fokozott érzékenységre vezet nála, s ez a mindenre érzékeny reakció mindezzel szembeütőbb művében. Három irányba hat rendkívül finom megfigyelőképessége. Talán elsőként a XIX. században, olyan lélekanalizist végez, amely a legkisebb belső rezdülést sem téveszti szem elől. Ugyancsak elsőként a kor irodalmában, mérnöki pontosságu képet ad a nagyváros életéről. Ez annál is jelentősebb, mert ebben a korban Pétervár, mely megfigyelései alapul szolgált, még csak jelzi, sejteti azt a nagyvárosi légkört, amely Nyugat-Európában már jó ideje tényleges valóság. Leírókészségének harmadik irányítója a rendkívül finom szociális érzék, a gondra, nyomorra figyelés képessége. Tolsztoji méretű az az írói felelősségtudat, mellyel a kibontakozó kapitalizmus torzításait ábrázolja. Különbség csak a módszerben van: Tolsztoj a külső világra, Dosztojevszkij annak belső tükröződésére helyezi a fő hangsúlyt. Így válik a modern, XX. századi elemző regények előfutárjává a Bűn és bűnhődés, a legnagyobb írók rokonává Dosztojevszkij.

Forrásmunkák:

Lukács György: Dosztojevszkij
Karancsy László: A pszichológiai ábrázolás néhány problémája D-nél
Stefan Zweig: Három mester /Dosztojevszkij/
Istenkereső pokoljáró - Kortársak D -ről

AZ IDEMAK-8 KONVERTER

Szakértői vélemény NAGY KÁROLY III/B osztályos tanuló pályamunkájáról.

/ Célszerűbbnek tartjuk, ha az eredeti munka helyett a nem szakemberek számára közérthetőbb szakértői véleményt közöljük/

1. A munka célja

Az elektronikus számítógép lyukszalagos előkészítő berendezései nem dolgoznak egységes kódrendszerben. Még azok a gépek is, amelyek követik a szabványos kódrendszert, mutatnak valamilyen speciális eltérést. Emiatt az input és output szervezésében állandó probléma a kód átalakítási tevékenység /konvertálás/. Ez a munka ennek a tevékenységnek egy megoldását adja.

2. A dolgozat témája

A program egy lyukszalag másoló, amely egyúttal arra is alkalmas, hogy a szalagon lévő információ bizonyos fajta ellenőrzését, továbbá az információ formájának átalakítását végezze. Az információ tartalmára nincsen tekintettel. Előnye, a beépített ellenőrzési lehetőségek mellett, hogy a konvertálás bármely kódról bármely kódra végezhető és egy egyszerű vezérlő szalag segítségével bármely kód ismeretére megtanitható. Feladatául tűzte ki azt is, hogy a kezelése a lehető legegyszerűbb legyen, kiküszöbölje a fölösleges operátori beavatkozásokból eredő hibákat, ennek érdekében felhasználja a gép nyújtotta valamennyi lehetőséget.

3. A kidolgozás

A program alapvető gondolata az, hogy az elvégzendő tevékenység kijelölése egy időgenerátor elvén működő vezérlő program segítségével történik oly módon, hogy a szalagolvasó géphez való kapcsolása után meghatározott időközönként jelzéseket ad a gép, és attól függően, hogy melyik jelzéskor indítjuk meg a tevékenységet, választjuk ki a kívánt eljárást. Az általánosságot olyanformán valósítja meg, hogy megkülönbözteti a be- és kimenő kódtáblák párosítását aszerint, hogy a kódok azonos, vagy különböző paritásúak-e. Ez a megoldás azért is szerencsés, mert különböző paritású input-output táblák esetén programból tudja felismerni az igényelt konvertálási tevékenységet. A leírt két alapvető tevékenység mellett /másolás, konvertálás/ a kód olvasás tevékenysége az, ami figyelemre méltó, hiszen ezzel tudja megtanítani bármely kódrendszer felismerésére.

A program algoritmus a következő fázisokból áll:

- időgenerátor, amely a periféria állapotának figyelésével biztosítja, hogy a periféria géphez kapcsolásával foglalkozó kezelő egyes tevékenységeit felismeri és a köztük eltelt időből a géptől megkívánt tevékenységekre következnek.
- a konvertálás megoldásában egy táblát használ, amelyből az input-kód bináris értéke alapján választható ki az output kód értéke. A bejövő kód ellenőrzését elvégzi, ahol teheti, ennek felismerése alapján választja ki a megfelelő táblázatot. Ezen tevékenység közben állandó ellenőrzéseket végez, amelyek jelzéseket adnak az operátornak, ha hibás vagy félreérthető jel szerepel.
- A hibaelemzés eredményeként megengedi ott, ahol ez lehetséges, a munka folytatását, külön gondot fordítva ennek ellenőrzött megszervezésére.
- A másoló menetben a konvertáló táblát nem használja fel, de az egyéb tevékenységeket /ellenőrzés/ az előbbiekhöz hasonlóan végzi.
- Mindezekről az operátornak pontos információt ad gyorsnyomtatón.

A program kidolgozása. A programot a MINSzK gép szimbolikus u.n. assembly nyelven írta meg. Ez gépkód mélységű programozási technika, amely lehetővé teszi, hogy a tárfelosztásról ne a programozó gondolkodjon, hanem azt egy fordítóprogram végzi el, vagyis a tárrekeszekre szimbolikus címkével, nevével hivatkozhat. A program modul felépítésű. Ez magában hordja az egyes programrészek cserélhetőségének és bővíthetőségének lehetőségét. A megoldás a szubrutinszervezés technikáján nyugszik, amely egy vezérlő menetből és az abból hívott szubrutinokból áll. A jól kommentált rutinok és rutinon belüli utasítások szerkezete a program protokolljáról világosan áttekinthető.

4. Értékelés

A kód konvertálás gondolata természetesen nem új. A kivitelezés is felhasznál már eddigiekben ismert elemeket. Az egész koncepcióban az újszerű az, hogy a szervezést az időgenerátorra bizzuk, amelynek létrehozása a gépnél szükséges programozási technika átlagosnál mélyebb ismeretét kívánja. Külön érdeme a munkának, hogy ebben az ismeretben egy átalakítás alatt álló gép pillanatnyi állapotában felhasználható összes lehetőségei benne vannak.

A program technikája a modern rendszerprogramozási feladatok megadásának egyik úttörő eszköze, amelyre sajnos még gyakorlott programozókat is nehéz rászorítani. A program szép és áttekinthető, jól kommentált felépítése háttérbe szorítja a munkának egyetlen gyengéjét, hogy nem készült a szokásoknak megfelelő blokkdiagram az algoritmusáról. Természetesen így csak az adott gép ismeretében értékelhető a munka, bár ezt az ismeretet a blokkdiagram olvasója se nélkülözhetné.

Ezt a munkát többéves programozói gyakorlattal rendelkező rendszerprogramozótól is, mint kiemelkedő teljesítményt fogadnánk, így a dolgozat készítőjének alig egy éves tapasztalatait figyelembe véve, még magasabbra kell értékelnünk.

A kidolgozott program a gyakorlatban üzemszerűen is hasznosítható.

Egy nem euklideszi geometria

Bevezetés

Vannak csak körzővel, vagy csak vonalzóval végrehajtott szerkesztések, sőt bebizonyították, hogy minden körzővel és vonalzóval elvégezhető szerkesztés elvégezhető csak körzővel, továbbá csak vonalzóval is, ha adott egy rögzített kör és a középpontja. Ennek alapján könnyen vetődhet fel a gondolat, hogy milyen szerkesztések végezhetők el kör alakú vonalzó, vagy vonalzó segítségével? E probléma vizsgálata vezetett el oda, hogy próbáljunk olyan geometriát felépíteni, amelyben az "egyenes" kör, illetve körív.

Mindez természetesen csak öncélú játék, amelynek gyakorlati jelentősége nem túl nagy, mégis elgondolkodtató és megfogalmazódik néhány érdekes, más vonatkozásban /geometriai feladatok/ is előforduló probléma.

...

Az elkövetkezendőkben használni fogunk néhány - az Euklidesz-féle geometriában is előforduló definíciót más értelemben, az itteni geometriai értelmében, s a félreértések elkerülése végett az új definíciók első betűit aláhúzzuk, pl. "egyenes" euklideszi értelemben vett egyenes, - de "egyenes"-a következőkben definiálandó fogalom.

Mivel a körív véges, s a sík végtelen, ilyen síkot kell definiálnunk, amelyben az egyenesnek van valamilyen kapcsolata a végtelennel. Legyen tehát síkunk is véges, mégpedig - ahogyan a legtöbb nem-euklideszi geometriában előfordul - legyen a sík egy körlemez belső pontjainak halmaza. A határvonal nem tartozik hozzá! A szóban forgó kört nevezzük alapkörnek. Definíció: Az olyan körvonal síkbeli részét, amely az alapkört az alapkör átmérőjének 2 végpontjában metszi, egyenesnek nevezzük. Egyenes továbbá az alapkör minden átmérőjének síkbeli része, amely belefér az előző definícióba végtelen sugaru körvonal értelmezése esetén.

Definíció: 2 egyenes párhuzamos ha iverik az alapkört ugyanabban a 2 pontban metszik.

Ezekután végigvesszük Euklidesz axiómáit abból a szempontból, hogy fennállnak-e, vagy milyen megkötésekkel állnak fenn.

Belátjuk, hogy bármely 2 egymással nem párhuzamos egyenesnek van 1 és csak 1 közös pontja. /A pont és pont megkülönböztetés kevésbé látszik jogosnak, de bizonyos esetekben használata indokolt/ Lásd I. ábra az első lapon! /

Mivel 2 körnek csak 0, 1, vagy 2 közös pontja lehet, elég belátunk, hogy az egyeneseknek nem lehet 0, vagy 2 közös pontja.

Az ábra 13 egyenese az alapkört 2 tartományra bontja. A 2 és 4 pont 2 különböző tartományban van, tehát bármely - ketjüket összekötő vonal metszi 13-at. 24 2-szer sem metszheti 13-at, mert 2. metszés azt jelentené, hogy a 2-ből kiinduló vonallal visszatértünk az I tartományba és 3-, vagy több metszéspont nem keletkeztethetvén - 4-nek is az I tartományban kell lennie. Ez azonban azt jelentené, hogy 24 a körben az 13 átmérőnél rövidebb hur, ami ellentmond annak, hogy 2 és 4 átellemes pontok.

1. Tétel egy ponton átmenő egyenesek "középpontjainak" mértani helye egyenes.

Tételünkben az is következik, hogy egy ponton át végtelen sok egyenes húzható.

Fogalmazzuk át: egy kör adott belső pontján átmenő és a kört átmérője 2 végpontjában metsző körök középpontjainak mértani helye egyenes. Többet is mondhatunk róla: ha az alapkör középpontja O, a szóban forgó pont A, az alapkör sugara r, és OA = s, akkor a mértani hely-egyenes OA-t olyan P pontban metszi, hogy O pont A és P között fekszik úgy, hogy:

$$\overline{OP} = \frac{r^2 - s^2}{2s} \quad \text{és az egyenest}$$

e-vel jelölve $e \perp AO$. /2. ábra/

1./ P pont a mértani hely pontja, mert ha a P körül PA sugárral írt kör az alapkört K₁ és K₂ pontban metszi /metszi, mert A belső pont és a sugara: PA = OP + s

$$\frac{r^2 - s^2}{2s} + s = \frac{r^2 + s^2}{2s} > r, \text{ mert az egyenlőtlenséget } s\text{-sel szorozva}$$

$$\frac{r^2 + s^2}{2} > rs, \text{ ami éppen a négyzetes és mértani közép közti összefüggés, ha } r \neq s/, \text{ akkor } \overline{AP} = \overline{K_1P} = \overline{K_2P} = \frac{r^2 - s^2}{2s} + s = \frac{r^2 + s^2}{2s},$$

$$\text{másképp } \overline{OP}^2 + \overline{OK_1}^2 = \overline{OP}^2 + \overline{OK_2}^2 = \left(\frac{r^2 - s^2}{2s}\right)^2 + r^2 =$$

$$= \frac{r^4 - 2r^2s^2 + s^4 + 4s^2r^2}{4s^2} = \frac{r^4 + 2s^2r^2 + s^4}{4s^2} = \left(\frac{r^2 + s^2}{2s}\right)^2 = \overline{PK_1}^2 = \overline{PK_2}^2$$

épp a Phytagoras-tétel érvényességét mutatja a POK₁ és POK₂ háromszögekre. Tehát K₁O ⊥ OP ⊥ K₂O, amiből az következik, hogy K₁O ∥ OK₂, azaz O → K₁K₂, vagyis K₁K₂ az alapkör átmérője.

2./ /3. ábra/ Legyen P' e valamely tetszőleges pontja. Messe a P' körül $P'A$ sugárral rajzolt kör az alapkört I_1 és I_2 pontokban. /metszi, mert A belső pont és a P' PA derékszögű $\triangle$ -ből $P'A > PA$, az utóbbiról pedig az előző zárójelbe tett megjegyzésből kiderült, hogy nagyobb, mint r / Az előzőhöz hasonló gondolatmenet szerint a Phytagoras-tétel fennállásával belátjuk, hogy $P'O I_1 \angle = P'O I_2 \angle = 90^\circ$, vagyis $O \rightarrow I_1 I_2$, így $I_1 I_2$ átmérő.

Legyen $\overline{P'P} = p$. $\overline{P'A}^2 = \overline{P'P}^2 + \overline{PA}^2$, mert $PP' \perp AP$,

azaz
$$\overline{P'A}^2 = p^2 + \left(\frac{r^2 + s^2}{2s} \right)^2$$

Irjuk fel most $\overline{P'O}^2 + \overline{OI_1}^2$ -et: $\overline{P'O}^2 + \overline{OI_1}^2$ /mivel $P'PO \triangle$ derékszögű/ = $/p^2 + OP^2/ + r^2 = p^2 + \left(\frac{r^2 - s^2}{2s} \right)^2 + r^2 = p^2 + \left(\frac{r^2 + s^2}{2s} \right)^2$, ez viszont

éppen egyenlő $\overline{P'A}^2$ -tel.

Mivel $\overline{P'A} = \overline{P'I}$, a $P'O I$ $\triangle$ -re fennáll a Phytagoras-tétel.

3./ Hogy a sík más pontja nem felel meg könnyű belátni, ugyanis egy Q pontot kiszemelve legyen $P' = (OQ; e)$, a Q körül QA sugárral irt kör az alapkört PO -ra szimmetrikus pontokban metszi, tehát ha ezek átmérővégpontok, ezek csak I_1 és I_2 lehetnek, azonban nem lehet az A -n, I_1 -en és I_2 -n átmenő körnek 2 különböző P' és Q középpontja.

Az axiómákat nézve triviálisan igaz, hogy minden egyenesen legalább 2 pont van.

- van 3 nem egy egyenesen fekvő pont, elég ugyanis egy O körül r -nél kisebb sugárral irt kör 3 különböző pontját tekinteni.

- 2 különböző ponthoz 1 és csak 1 összekötő egyenes tartozik. Ez az előbb bizonyított tételből következik, hiszen a 2 mértani helyegyenest csak 1 metszéspontja lehet, amely körül irt kör darabja lesz az egyenes; ha pedig nincs közös pontjuk, akkor a 2 mértani helyegyenest párhuzamos, vagyis a 2 pont és O egy egyenesben vannak, tehát a 2 pont összekötő egyenese épp átmérő lesz.

A fentiek már egy módszert is adnak valamely 2 pontot összekötő egyenes megszerkesztésére, azonban talán egyszerűbb módszer is van erre.

Próbáljuk meg inverzió segítségével! /4. ábra a 2. lapon!/
Tekintsük az O középpontu "a" alapkör A és B belső pontját! Legyen A és B által meghatározott egyenes a k kör darabja! Messe k -t K_1 és

K_2 -ben. Legyen A, B és k inverze a -ra rendre A' , B' és k' . Az inverzió a K_1 és K_2 pontokat helyben hagyja, A' és B' nyilvánvalóan illeszkedik k' -re. Az inverzió definíciójából következik, hogy $\overline{OA} \cdot \overline{OA'} = \overline{OB} \cdot \overline{OB'} = r^2$, ez viszont azt jelenti, hogy A, B, A' és B' egy körön vannak a pont körre vonatkozó hatványával kapcsolatos ismert tétel megfordítása következtében. / O -ra vonatkoztatva/

A, B, A', B' egy körön van, tehát az AB és $A'B'$ egyenesek metszéspontjára $\overline{RA} \cdot \overline{RB} = \overline{RA'} \cdot \overline{RB'}$. $\overline{RA} \cdot \overline{RB}$ R -nek k -ra vonatkozó hatványa, $\overline{RA'} \cdot \overline{RB'}$ pedig R -nek k' -re való hatványa. Mivel azon pontok mértani helye a síkban, amelyeknek 2 körre vonatkozó hatványa egyenlő - a 2 kör hatványvonala - R szükségszerűen rajta van k' és k hatványvonalán, azaz mivel K_1 és K_2 pontokban metszik egymást - $K_1 K_2$ -n.

Ez az eredmény számunkra jelentős, mert ezek után k úgy is szerkeszthető, hogy invertáljuk a -ra A -t és B -t, megkeressük a 2 eredeti pont által meghatározott és a 2 képpont által meghatározott egyenes metszéspontját. Ezt R -et O -val összekötve kimetszhetjük a -ból K_1 -et és K_2 -t, végül megrajzolhatjuk a $K_1 K_2, A_1 B$ pontokon átmenő kört. Így megvan az A és B pontokon átmenő egyenes is. Ha R nem keletkezik, vagyis AB párhuzamos $A'B'$, akkor a párhuzamos szelők tételéből $\overline{OA'} \cdot \overline{OB'} = \overline{OA} \cdot \overline{OB}$, az inverzió tulajdonságából: $\overline{OA} \cdot \overline{OA'} = \overline{OB} \cdot \overline{OB'}$, a 2 egyenletből pedig $\overline{OA} = \overline{OB}$. Ekkor K_1 -et és K_2 -t az O -n át A B -vel húzott párhuzamos metszi ki, mert ekkor $K_1 A B K_2$ egyenlőszáru trapéz, tehát kör / k / rajzolható köré. Ez utóbbi szerkesztés persze rögtön kiderül R -t végtelen távoli pontnak véve.

Még egyszerűbb szerkesztési eljárást találunk 2 pont egyenesének megszerkesztéséhez, ha figyelembe vesszük a következő észrevételt.

2. Tétel 1 ponton átmenő egyenesekhez tartozó körök az alapkörön kívül ugyanabban a pontban megszik egymást.

Tételünk egyszerűen következik az 1. tételből, azonban itt egy ettől független bizonyítást adunk rá.

Tekintsük az alapkörben az A ponton átmenő 2 egyenest!

Használjuk az a / ábra /3. lap/ jelöléseit! A M egyenes k és g hatványvonala. O g -re vonatkozó hatványa nyilván $\overline{OG_1} \cdot \overline{OG_2}$, O k -ra vonatkozó hatványa hasonlóan $\overline{OK_1} \cdot \overline{OK_2}$. Az alapkört tekintve azonban $\overline{OG_1} \cdot \overline{OG_2} = \overline{OK_1} \cdot \overline{OK_2} = -r^2$ /előjelesen/, vagyis O g -re és k -ra vonatkozó hatványa egyenlő, ezért O rajta van k és g hatványvonalán. Ez nemcsak azt jelenti, hogy $M \rightarrow A O$, hanem mivel $\overline{OA} \cdot \overline{OM} = \overline{OG_1} \cdot \overline{OG_2} = -r^2$, $|\overline{OM}| = \frac{r^2}{\overline{OA}}$, vagyis $\overline{OM}$ szintén független k és g megválasztásától. Ha $\overline{OA} = s$, akkor $\overline{OM} = \frac{r^2}{s}$ /Vessük össze az 1. tétel eredményével!/
36

Ezután az A B egyenest úgy is szerkeszthetjük, hogy megszerkesztjük az A ponthoz tartozó M pontot, azaz azt a pontot, amely illeszkedik A O-hoz és $\overline{OM} = \frac{r^2}{OA}$ úgy, hogy O az A M szakaszon legyen; és megszerkesztjük az A, B és M pontokon átmenő kört (/b/ ábra.) Megjegyezzük: M pont egyszerűen úgy szerkeszthető, hogy A-nak O-ra való tükrképét invertáljuk a-ra.

A párhuzamosság axióma:

- egy egyenessel egy rajta kívül fekvő ponton keresztül egyetlenegy párhuzamos egyenes húzható. /5. ábra/

A párhuzamosság definíciójából következik, hogy adott az a 2 átmérő-végpont, amelyen a keresett egyenes köre átmegy - az adott egyeneshez tartozó átmérő 2 végpontja. Ezek az adott ponttal együtt 3-an meghatározzák egyértelműen a keresett egyeneshez tartozó kört, így az egyenest is.

Rendezhetőségi axiómák:

átmérő - egyenesekre ezek triviálisak, tehát csak köriv-egyenesekre vizsgáljuk őket.

- Ha " pont P és R között van, akkor P, Q, R 3 különböző pontja egy egyenesnek, ahol Q P és R között fekszik.
- Ha P és Q egy egyenes 2 különböző pontja, akkor létezik legalább 1 olyan R pont, hogy Q pont P és R között fekszik.
- Egy egyenes 3 különböző pontja közül pontosan 1 a másik 2 között van.
- Ha P, Q, R 3 különböző, nem egy egyenesen fekvő pont, és g a 3 pont egyikén sem átmenő olyan egyenes, amelynek Z_1 pontja P és Q között fekszik, akkor $\exists$ egy Z_2 pontja, amely vagy P és R, vagy Q és R között fekszik.

Az első 3 axióma ezek közül triviális, ha definiáljuk a 2 pont között fekvést: Q P és R között fekszik, ha P R egyeneséhez tartozó kört tekintve Q PR iv egy pontja. PR alatt a kör kisebbik ívét értjük és ez egyértelmű, mert PR a kör alapkörbe eső darabjánál kisebb, s az alapkörbe eső darab a kör kisebbik íve, hiszen a hozzá tartozó hus az átmérőjénél kisebb. /6. ábra/

A második axiómához a 7. ábra jelöléseit használva elég belátni, hogy $\widehat{QK_2}$ -n létezik az R pont, ez viszont igaz, mert az egyenes definíciója szerint Q és K_2 nem lehet azonos pont.

A harmadik axiómához megemlítjük, hogy /a 8. ábrát tekintve/ a 3 pont közül az fekszik amásik 2 között, amely a $\widehat{K_1K_2}$ iven K_1 - ből K_2 -be haladva a 2. pont a 3 közül, amely fölött elhaladunk.

Az első 3 axiómához elég lett volna megemlítenünk, hogy rendezhetőség szempontjából a végpontok nélküli köriv ekvivalens az egyenessel, amint azt a 9. ábra mutatja.

A 4. axiómát szemléletesen a 10. ábra. g az alapkört 2 tartományra bontja és $g Z_1$ pontja P és Q között van, vagyis Q és P különböző tartományokban vannak. /II-ben és I-ben/ Mivel R $\rightarrow$ g, R is valamelyik tartományban van. Ha ez pl I, akkor Q-ból R-be csak úgy mehetünk egyenessel, ha közben átmegyünk a határvonalon, g-n. Tehát Z_2 Q és R között van. További Z nem keletkezik R és P között, mert ez azt jelentené, hogy P és R különböző tartományokban vannak és ez ellentmond feltételezésünknek.

Ez utóbbi axiómánknál felhasználtuk azt, hogy 2 nem párhuzamos egyenesnek csak 1 közös pontja van.

A további távolsággal kapcsolatos axiómák vizsgálatához óhatatlanul szükséges a távolság definíciója, tehát ennek megadása nélkül nem mehetünk tovább. A szokásos definíció nem lenne megfelelő, ugyanis -amint a 11. ábra mutatja, - a Δ egyenlőtlenség miatt nem állna fenn az 1 egyenesen levő P, Q, R pontokra a $\overline{PQ} + \overline{QR} = \overline{PR}$ egyenlőség.

Nem célszerű a távolságot ivhosszal sem mérni, mert minduntalan kilepnének síkunkból. Problémák merülnek föl átmérő-egyenesek esetén, ha a távolságot az ivhez tartozó kerületi-, vagy középponti szög nagyságával mérjük.

"A sík, mint egy körlemez belső pontjainak halmaza" - ötletet a hiperbolikus geometria Klein-féle modelljéből vettük, próbáljuk meg tehát a Klein-féle modell távolságdefinícióját - céljainknak megfelelően átalakítva alkalmazni.

A továbbiakban ismertnek tekintjük a kettősviszony definícióját, tulajdonságait, s a körön értelmezett kettős-viszonyt. /Lásd: Courant-Robbins, Mi a matematika? 188-192. old. és 214-215. old./

Definíció: legyen A és B pont távolsága $\overline{AB}$ -vel jelölve/

$\frac{a}{\log} /K_A K_B BA/$, ahol "a" tetszőleges pozitív, de nem 1-gyel egyenlő szám. K_A és K_B AB egyeneséhez tartozó köriv és az alapkör A-hoz illetve B-hez közelebb eső metszéspontjai. E definíció lényeges előnye, hogy az egy egyenesen fekvő P, Q, R pontokra fennáll a $\overline{PQ} + \overline{QR} = \overline{PR}$ egyenlőség, vagyis a 12. ábra jelöléseivel:

$$\frac{a}{\log} / (K_1 K_2 QP) / + \frac{a}{\log} / (K_1 K_2 RQ) / = \frac{a}{\log} / (K_1 K_2 RP) /$$

visszalogaritmálva:

$$/(K_1 K_2 QP) / + / (K_1 K_2 RQ) / = / (K_1 K_2 RP) / , \text{ ez azonosság, mert}$$

$$\text{kifejtve: } \frac{\widehat{OK}_1}{\widehat{QK}_2} \cdot \frac{\widehat{PK}_2}{\widehat{PK}_1} \cdot \frac{\widehat{RK}_1}{\widehat{RK}_2} \cdot \frac{\widehat{QK}_2}{\widehat{QK}_1} = \frac{\widehat{RK}_1}{\widehat{RK}_2} \cdot \frac{\widehat{PK}_2}{\widehat{PK}_1}$$

Nézzük most az egybevágósági axiómákat:

- két pont távolságára fennáll, hogy $\overline{PQ} = \overline{QP}$.

Ez nyilvánvalóan igaz, mert $(/K_P K_Q QP/) = (/K_Q K_P PQ/)$, ugyanis

$$\text{kifejtve: } \frac{\widehat{QK}_P}{\widehat{QK}_Q} \cdot \frac{\widehat{PK}_Q}{\widehat{PK}_P} = \frac{\widehat{PK}_Q}{\widehat{PK}_P} \cdot \frac{\widehat{QK}_P}{\widehat{QK}_Q}$$

- ha P és Q egy g egyeneshez 2 különböző pontja és R g -nek egy további pontja, akkor az R -ből kiinduló mindkét félegyenesen van pontosan 1-1 pont S_1 és S_2 , amelyekre $\overline{PQ} = \overline{RS_1} = \overline{RS_2}$ fennáll.

Tekintsük a 14. ábra jelöléseit:

Ha $\overline{PQ} = \alpha$, akkor legyen $a^\alpha = K$ /viisszalogaritmálva/

Belátjuk, hogy mind $K_2 R$ -en, mind $R K_2$ -n egyetlen megfelelő S pont van. Az első esetre:

$$K = \frac{-a}{b} \cdot \frac{b+x}{x-a}, \text{ ebből } x = \frac{ab/K-1/}{b K+a}$$

a második esetre:

$$K = \frac{-/x+a/}{b-x} \cdot \frac{b}{-a} = K, \text{ ebből } x = \frac{ab/K-1/}{a K+b}$$

x mindkét esetben ugyanolyan előjelű, mert mindkét kifejezés előjelét $K-1$ előjele határozza meg. $/K$ pozitív, de 1-nél lehet kisebb/ tehát S_1 és S_2 pontokat R elválasztja.

- Ha Q pont egy g egyenes P és R pontja közt van és Q' pont g' egyenes P' és R' pontja között, úgy $\overline{PQ} = \overline{P'Q'}$ és $\overline{QR} = \overline{Q'R'}$ -ből $\overline{PR} = \overline{P'R'}$ is következik.

Ez az axióma a távolsághoz elsőként fűzött megjegyzésből rögtön következik, hiszen $\overline{PR} = \overline{P'R'} = \overline{PQ} + \overline{QR} = \overline{P'Q'} + \overline{Q'R'}$.

Most 2 egybevágósági axióma átugrásával vizsgáljuk meg a fonytonossági axiómát!

A $P_0 P_1$ szakasz $P_0 P_1$ -re való n -szeres felmérésvel úgy érjük el a P_n pontot, hogy P_{n+1} -re: $\overline{P_0 P_1} = \overline{P_n P_{n+1}}$ és $P_n P_0$ és P_{n+1} között fekszik.

Ha R a P_0 -ból kiinduló P_n -et tartalmazó félegyenes pontja, akkor $\exists$ olyan természetes szám; m , hogy R P_0 és P_m között van. /15. ábra/

Ha $\overline{P_0 P_1} = \alpha$ és $\overline{P_0 R} = \beta / \alpha, \beta > 0 /$, akkor pozitív számokra fennáll, hogy $\exists$ olyan m természetes szám, hogy $m \alpha > \beta$, hiszen bármely $m > \left\lceil \frac{\beta}{\alpha} \right\rceil$ természetes szám megfelel. Ekkor $m \overline{P_0 P_1} > \overline{P_0 R}$, azaz pozitív az az x , melyre $\overline{P_0 R} + x = m \overline{P_0 P_1}$, tehát R pont P_0 és P_m között van. Már csak azt kell megvizsgálni, hogy P_m -el nem léptünk-e ki a g -ből. K_2 -t nem érthetjük el, mert ekkor a kettősvizony nincs értelmezve, holott $m \overline{P_0 P_1}$ értelmezve van. /pozitív/ P_m az alapkörön kívül sem lehet, mert ekkor a $/K_1 K_2 P_m P_0/$ kettősvizony minden esetben negatív lesz, ellentmondásban azzal, hogy $/K_1 K_2 P_1 P_0/^\alpha > 0$.

Szemléletesebb lesz ez az utóbbi állítás, ha megnézzük hogyan történhet a gyakorlatban n -szeri felmérése.

Tekintsük a 16. ábra jelöléseit! A k kör egy alapkörön kívüli B pontját tekintve a $/K_1 K_2 P_1 P_0/$ -nak megfelel a $/B_1 K_1 B_2 K_2 B_1 P_1 B_2 P_0/$ kettősvizony /az egyes egyeneseket az összefogott pontpárok jelentik/, amely $K_1 K_2$ -n nyilván a $/K_1 K_2 A_1 A_0/$ -nak felel meg. Ha most $/P_1 A_0; k/ = B_2$ és $/B_2 A_1; k/ = P_2$, akkor $(K_1 K_2 A_1 A_0) = (B_2 K_1 B_2 K_2 B_2 A_1 B_2 A_0) = (B_2 K_1 B_2 K_2 B_2 P_2 B_2 P_1)$.

Ez azt jelenti, hogy $\overline{P_0 P_1} = \overline{P_1 P_2}$. Az eljárást $P_1 P_2$ szakaszból B_1 és B_2 felhasználásával folytathatjuk.

Látszik ebből, hogy az összes P -k k -nak $K_1 K_2$ ivén lesznek, mert pl. az n -edik lépésben $B_2 P_n$ úgy keletkezik, hogy k és $B_2 A_{n-1}$ metszéspontját keressük meg, ami - számítva, hogy A_{n-1} $K_1 K_2$ szakasz belső pontja - $K_1 K_2$ belső pontja lesz.

Definiáljuk most a k kört a hagyományoknak megfelelően:

a k kör a g azon pontjainak mértani helye, amelyeknek egy adott ponttól való távolságuk konstans.

Keressünk eljárást tetszőlegesen sok pontjának megszerkesztésére, hogy fogalmunk legyen az alakjáról! Rögtön kínálkozik a következő eljárás: vegyünk fel a ponton keresztül tetszőlegesen sok egyenest és mérjük fel mindegyikre az adott pontból a megadott távolságot. Ezt is tesszük, csak néhány egyszerűsítéssel.

Először is kapjuk meg a távolságot könnyen kezelhető formában, mégpedig O és a g valamely pontjának távolságaként! Amint ezt a 17. ábra mutatja, a QP egyeneshez tartozó k körből kimetsszük B -t és P' a $K_1 K_2$ és PB metszéspontja, amelyre az előzőekben elmondottak alapján világos, hogy $\overline{PQ} = \overline{OP'}$! O -tól $\overline{PQ} = \overline{OP'}$ távolságra levő pontok mértani helye O középpontú, OP' sugarú kör, mert $K_1 O = K_2 O = r$, tehát a megfelelő kettősvizonyból kifolyólag $\overline{OP'_i}$ is állandó lesz.

Általános helyzetű pont esetén /lásd 18. ábra/ egy rajta átmenő egyenes k köréhez úgy szerkesztjük meg a rajta levő körpontokat, hogy a k -hoz tartozó alapkörbeli átmérő O -ra szimmetrikus P'_K pontjait M -ből a k körre vetítjük. / M AO és k metszéspontja/ Így keletkezik C_{K_1} és C_{K_2} . P'_K és P''_K az "a" és k hatványvonalán vannak és $\overline{P'_K O} = \overline{OP''_K}$, ezért

$$\overline{P'_K C_{K_1}} \cdot \overline{P'_K M} = \overline{P'_K K_1} \cdot \overline{P'_K K_2} = \overline{P'_K K_1} \cdot \overline{P'_K K_2} = \overline{P'_K C_{K_2}} \cdot \overline{P'_K M}.$$

Ez az érték $\overline{OP'_K} \cdot \rho$ -val jelölve ρ -ra $\rho^2 - r^2$ /előjelesen/ Mármint a 2. tétel szerint M független k megválasztásától, ezért a szerkesztés a következő lehet: /lásd 19. ábra/

Megkeressük M -et, /lásd 2. tétel/ és összekötjük az O körül írt ρ sugaru kör egy tetszőleges pontjával /legyen P_1 /. A P_1 -hez tartozó körpont MP_1 P_1 -n túli meghosszabbításán lesz úgy, hogy P_1 -től való távolságát $P_1 M$ -el szorozva /előjelesen/ $\rho^2 - r^2$ -et kapjunk. $\sqrt{r^2 - \rho^2}$ -et úgy kaphatjuk meg egyszerűen, ha tekintjük az alapkör P_1 -n átmenő $P_1 O$ -ra merőleges hurjának felét. /Phytagoras-tételből/

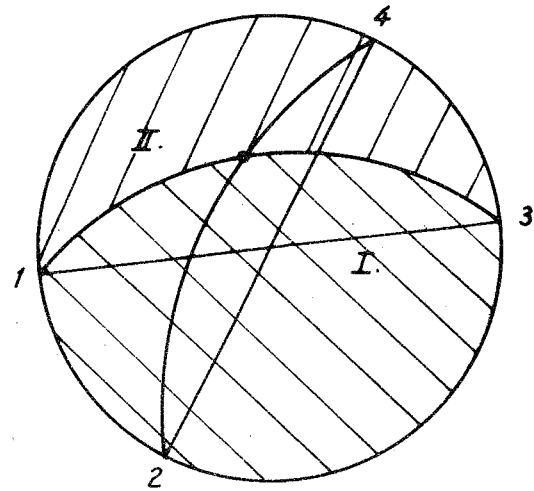
E szakaszt állítsuk merőlegesen P_1 -ben $P_1 M$ -re /végpontja a 19. ábrán Z /. $P_1 M$ -ből C_1 -t az MZ -re Z -ben állított merőleges metszi ki. A szerkesztés utolsó részének helyessége a magasságtétel alapján nyilvánvaló.

Ha megnézzük az Euklidesz által megengedett szerkesztéseket, sajnálatlaltal kell tapasztalnunk, hogy kezünk erősen meg van kötve. /lásd: Hájós 156. old./ 2 ponton áthaladó egyenest meg tudunk szerkeszteni, 2 metsző egyenes metszéspontját megkereshetjük, a többinél azonban baj van, hiszen láttuk, hogy kört nem tudunk rajzolni. Ezért most konstruálunk egy szerkezetet, mely kört rajzol. Ez a 20. ábrán látható.

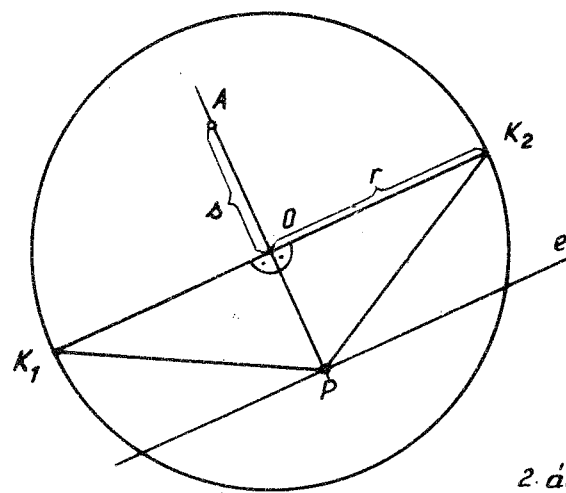
Az a, b, c, d, e, f lécekből áll, melyek mindegyikében vályu van. A rajzoláshoz szükség van még egy körzőre. Az M pont a papirhoz is és az "a" léchez is rögzítve van úgy, hogy "a" M körül elfordulhat. "b" és "c" egymáshoz stabilan derékszögben rögzített lécek, találkozásuknál luk van /Z/.

Az "e" léc hossza r , rajta Z -nél és T -nél luk van. "d"-ben P_1 -nél szintén luk van. Az "f" léc "e" és "d" valamilyen egymással bezárt szögben való rögzítésére szolgál. A T , P_1 , Z , C_1 szegek a papirhoz nem rögzítettek, lyukban elfordulhatnak, vályuban csuszhatnak. Vessük össze a 20. ábrát a 19. ábrával! A rajzolás úgy történik, hogy megfelelő helyen leszurjuk M -et, $P_1 T$ -t beállítjuk ρ -ra úgy, hogy "a" és "d" derékszöget zárjon be, e-t és d-t, ezután f-el az áthuzott szögeknél a léceket összeszorítva rögzítjük. Ezután egy körző segítségével P_1 -t O körüli ρ sugaru körön mozgatjuk. C_1 szeg hegye kört fog rajzolni, mert $\overline{P_1 Z} = \sqrt{r^2 - \rho^2}$ lesz, C_1 pedig MP és MZ -re Z -ben állított merőleges metszéspontja.

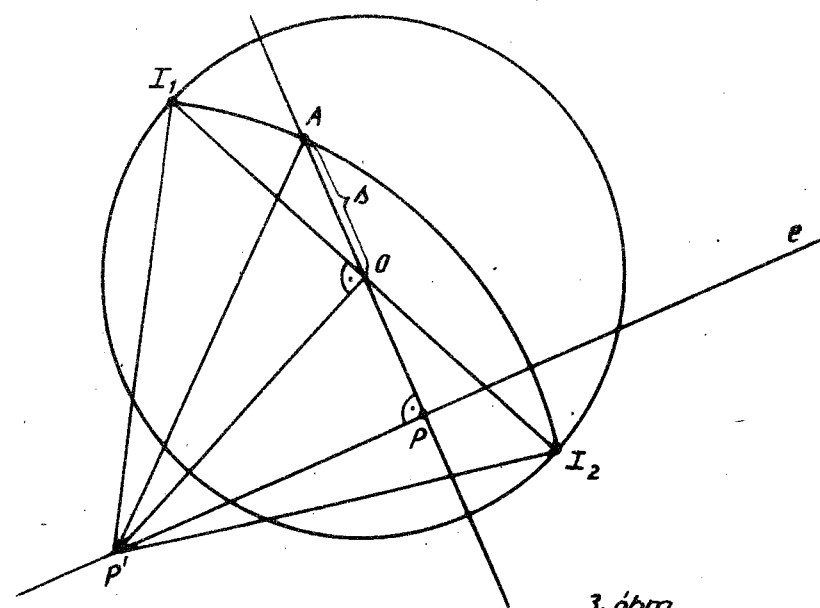
Befejezésésképpen csak utmutatót adhatunk a továbbfejlesztésre, amelyhez elég csak a megoldatlan problémák felsorolását adni. Pl: 2 Pont felezőpontjának megszerkesztése; 2 ponttól egyenlő távol levő pontok mértani helyének meghatározása /ami kúpszeletdarab, de ennek belátása mélyebb ismereteket tesz szükségessé/; pont és egyenes távolságának megszerkesztése; merőlegesség fogalma, stb.

1. ábra

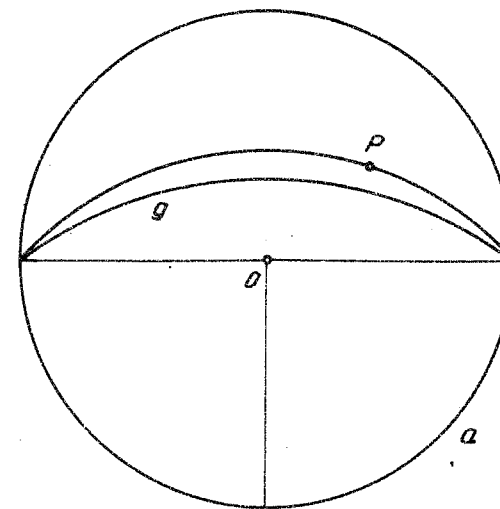

2. ábra

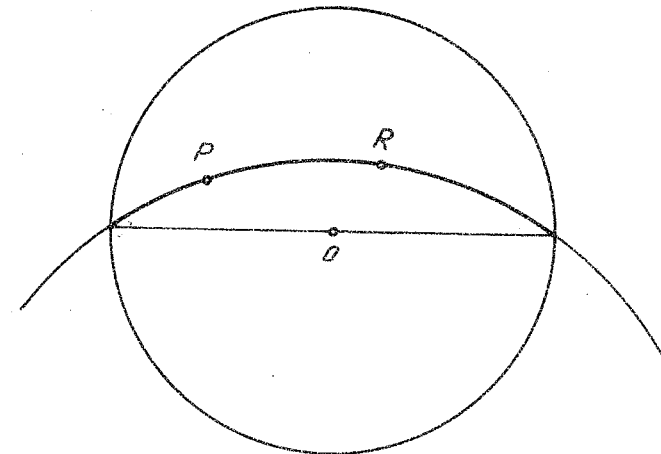

3. ábra

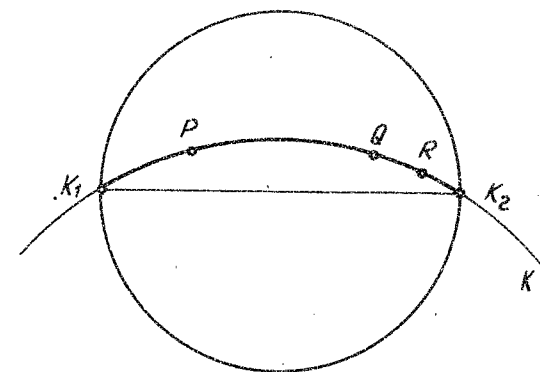
4. ábra a köv. lapon!

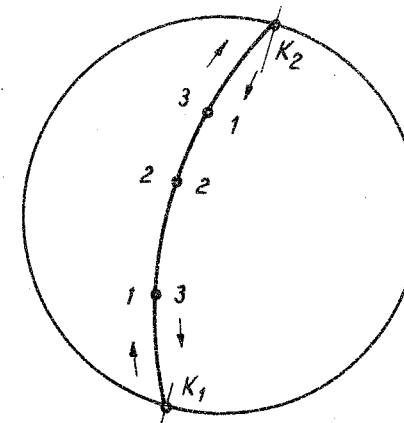
5. ábra

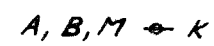
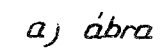
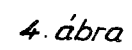
6. ábra

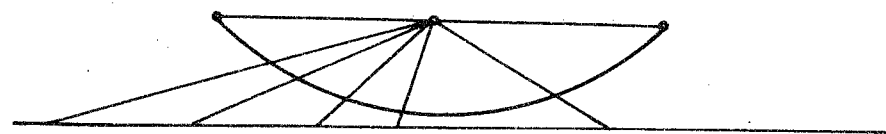

7. ábra

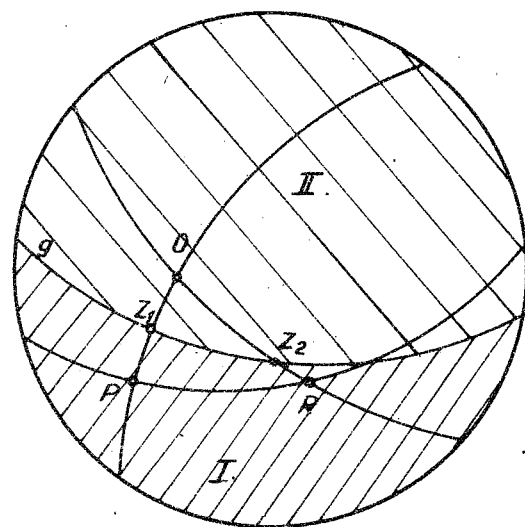

8. ábra

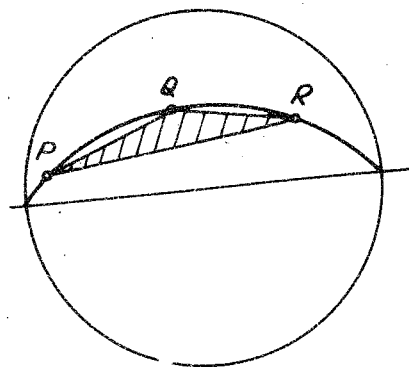

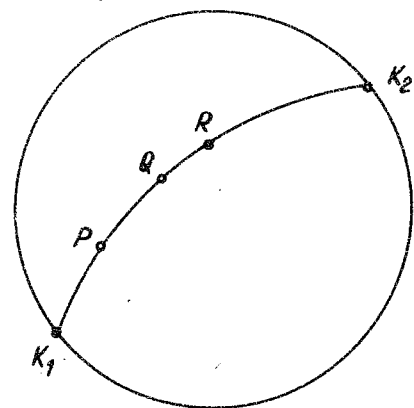
9. ábra

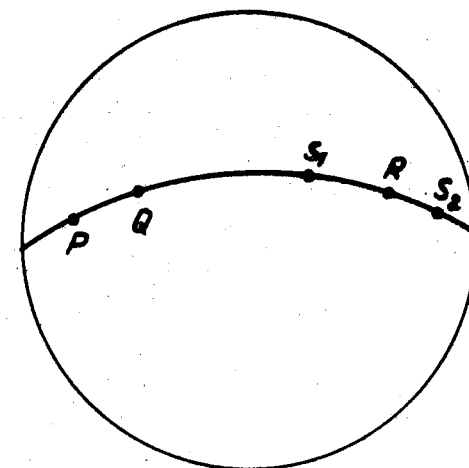
10. ábra

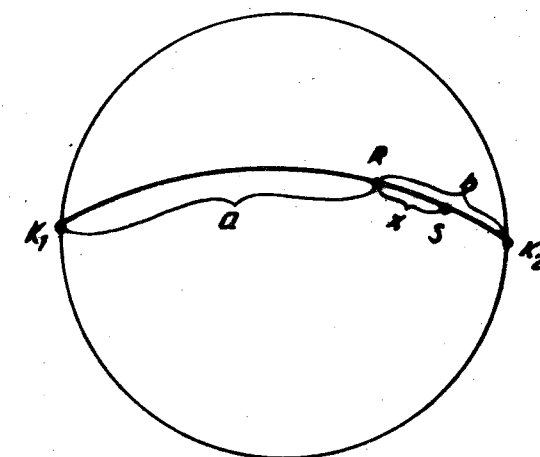
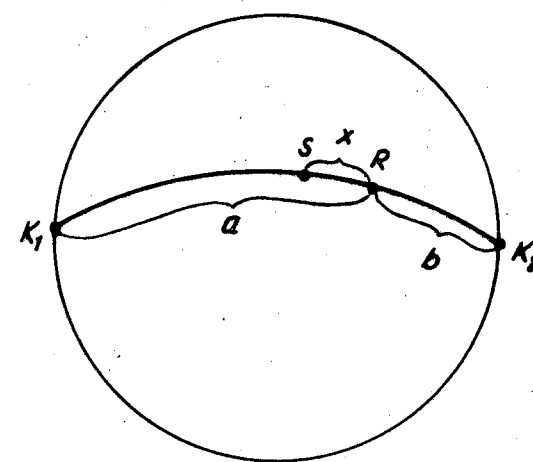
11. ábra

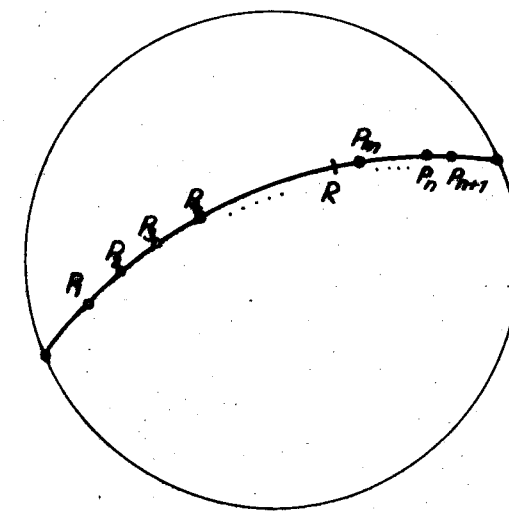
12. ábra

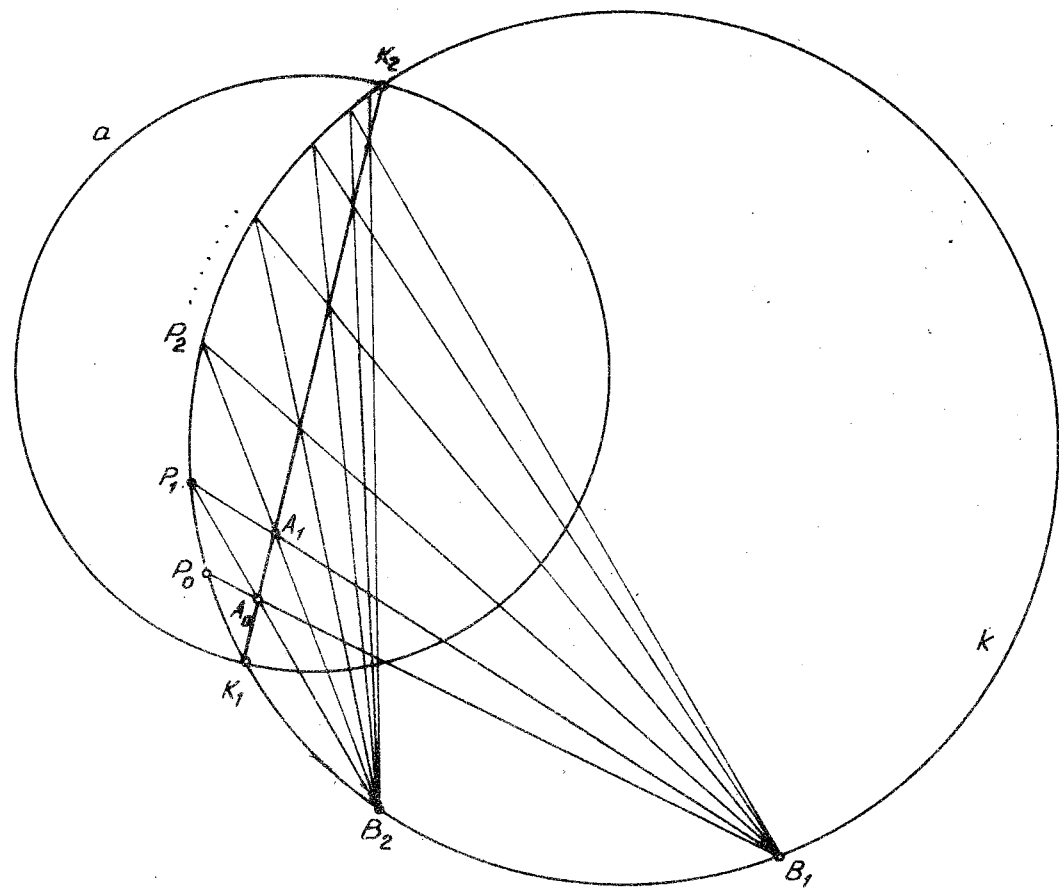
13. ábra

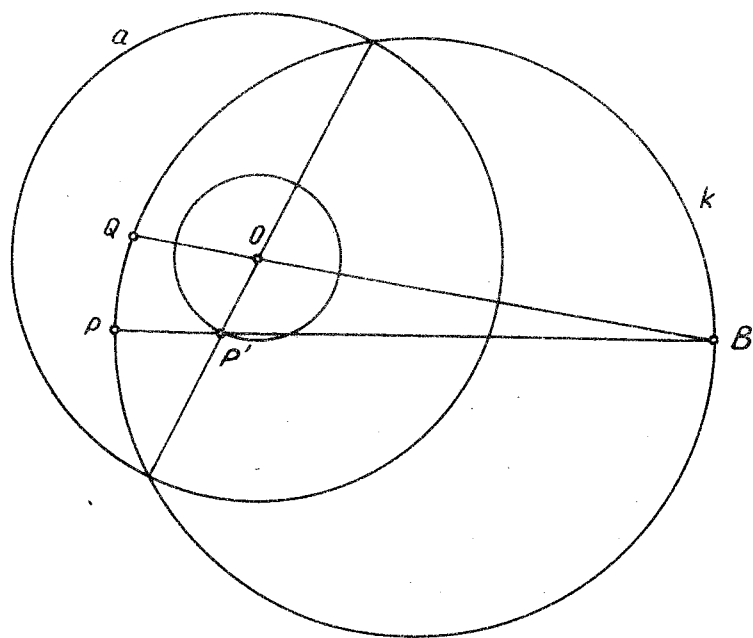
14. ábra

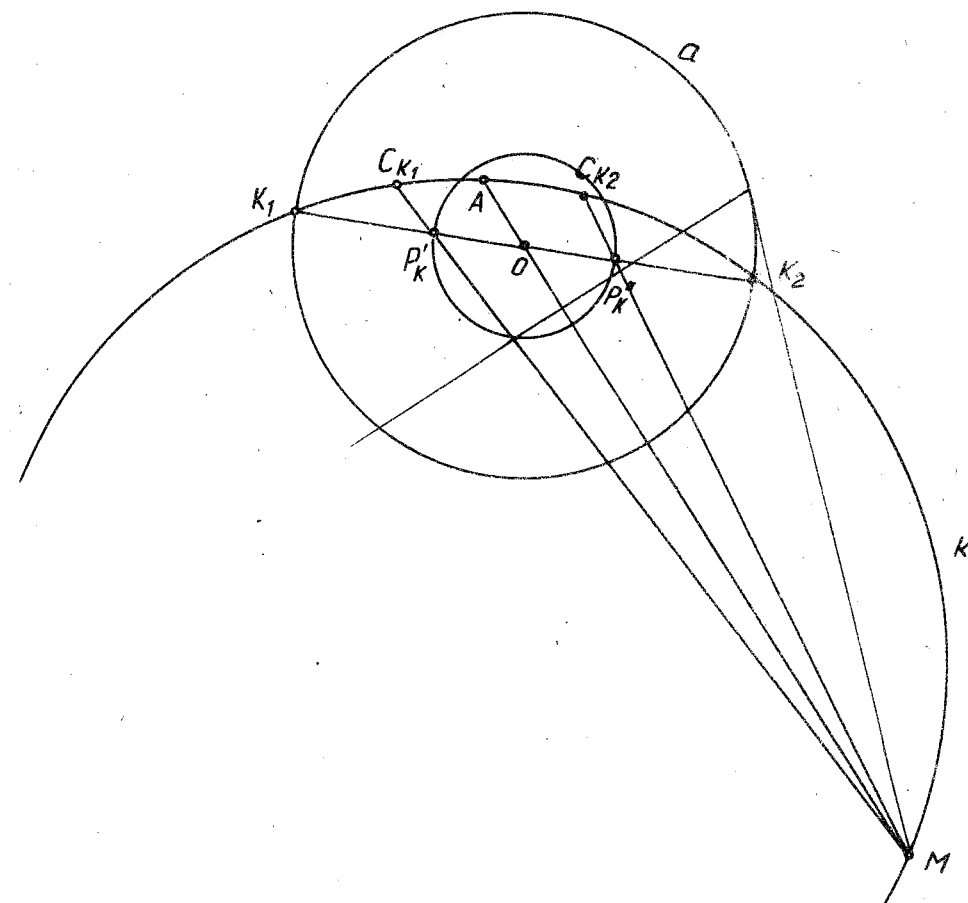
15. ábra

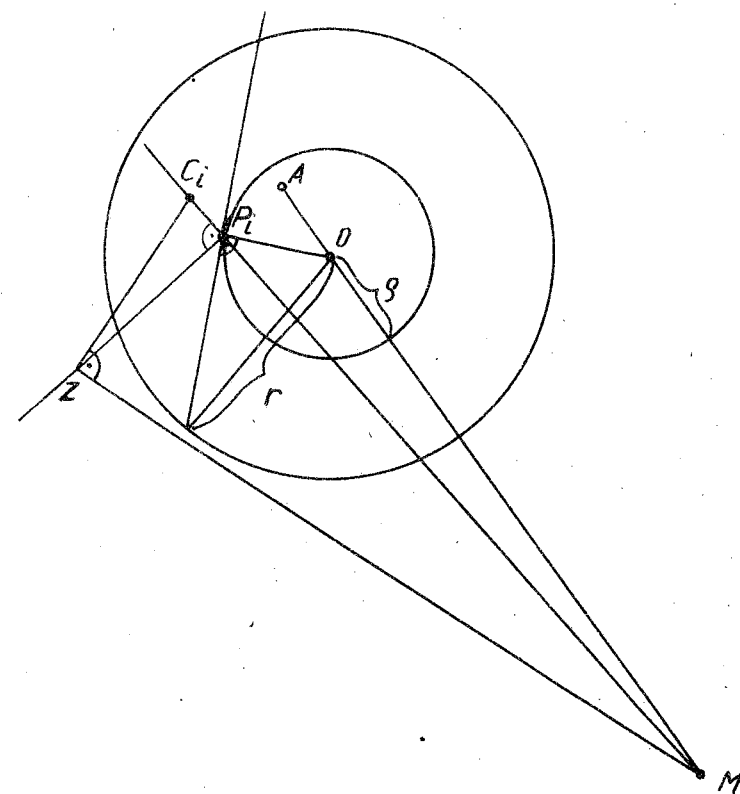
16. abra

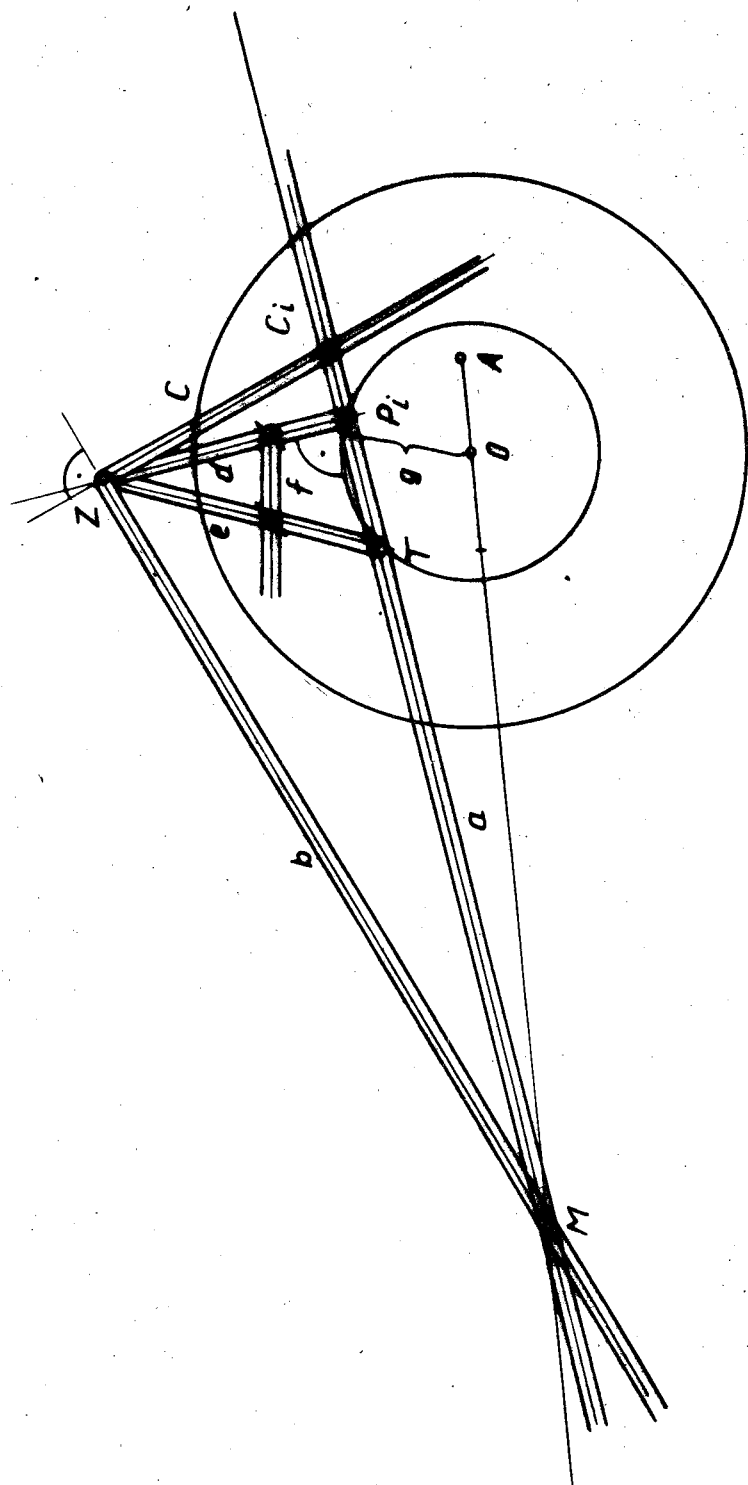
17. abra

18. abra

19. abra

VARGA GUSZTÁV, II/C:

Védett növényeink

/ Tanulmányrészlet /

Amióta a civilizáció fejlődése során az ember mindjobban beavatkozik a természet rendjébe, a flórában nagymérvű változás ment végbe. Erdőket irtott, folyókat szabályozott, mocsarakat lecsapolt, lápokat kiszáritott, parlagokat feltört és ezzel egyidőben pusztult az eredeti természetes táj, jellegzetes növényeivel együtt. Ahogyan pusztította az ősflyórát, úgy alakult ki az igény a természetes környezet megmentésére. Nálunk már Csokonai azon búsul 1790-ben megjelent költeményében, hogy az emberek mily nagymértékben pusztítják a természetes elővilágot.

1879-ben Illés Nándor erdőmérnök az "Erdészeti lapokban" felhívást tett közzé természeti kincseink megmentésére. "Vannak fáink, melyekről történetünk emlékezik meg, vannak, melyekről néprege szól. Vannak fáink, melyek egész vidéken hírnek örvidenek, nagyságuk, koruknál fogva. Kötelességünk ezek adatait összegyűjteni s azt, mit beszél róluk a nép. Ily módon értékes gyűjteményt állíthatnánk össze hazánk nevezetes fiáról" - írja, de reménytelenül. Az 1879-ben megjelent erdőtörvény elrendelte a véderdők fenntartását és ezzel szép erdőrészletek megmaradását segítette elő.

1908-ban megjelent az első F.M. rendelet, mely természeti értékeink védelméről szól. Sajnos, gyakorlati kivitelezése elmaradt. Az 1909-ben kiadott rendelet jelentős adatsor összegyűjtését eredményezte és a nagyközönség érdeklődését is a kérdésre irányította. Kaán Károly, Hanusz István, Lengyel Bálint, Rapaics Raymund szerzett e téren érdemeket. 1914-ben elkészült a természetvédelmi tervezet, de sajnos közbejött az első világháború. 1918-ban Schenk Jakab az "Aquilá"-ban hosszú értekezést írt a kócsagokról és a cikk eredményeként a Kis-Balatont rendeletileg védetté nyilvánították és őrt alkalmaztak. Ez volt a gyakorlati természetvédelem első lépése. Meg kell jegyezni, hogy az első növényzeti ritkaságot Debrecenben nyilvánították védetté: a Bényei nyárt /körm. 19 m, 1960-ban villámcsapás elpusztította/ és a Guthi-erdőben élő Hubertus tölgyet.

1931-ben 312 oldalon megjelent Kaán Károly "Természetvédelem és a természeti emlékek" c. könyve. 1935-ben megjelent a természetvédelmi törvény, mely létrehozta az Országos Természetvédelmi Tanácsot. Itt Földváry Miksa kataszterbe foglalta védelemre érdemes természeti értékeinket. Jogutóda az Orsz. Természetvédelmi Hivatal, mely széles hatáskörrel felruházva dolgozhat.

Most pedig tekintsük meg hazánk védett növényritkaságait. Utunkat Budapesten kezdjük. A Botanikus kertben sok érdekes s szép növény látható, melyek elsősorban oktatási célt szolgálnak. A háboru alatt nagy károkat szenvedett. Megmaradt 1849-ből három páfrányfenyő /Ginkgo biloba/, a nyírlevelű körte /Pyrus betulaefolia/, az érdekes berkenyekörte hibrid /Sorbo-pyrus auricularis/, a mézesfa /Evodia Hupehensis/ és a szahalini parásfa /Phelladendron sachalinense/.

Az Üllői uti klinika kertben él a ritka papireperfa /Brossentia papyrifera/ és a kínai nyár /Populus sinonii/ A Népligetben legértékesebb a két télizöld tölgyfa /Quercus turneri/.

Az Ajtósi-Dürer-soron található a Deák emlékfa. /E hárs alatt töltötte Deák Ferenc utolsó nyarát/.

A Margitszigeten áll a 250 éves mocsártölgy és a Kaszinó mellett több sarjtelepes szilfa. Itt vannak Arany János tölgyei is.

Rómaifürdőn elvértve találunk még néhány törpe rencét /Utricularia minor/. A csillaghegyi Ezüst-hegyen él a gyapjas gyűszűvirág /Digitalis lanata/. A Hármashatárhegyen télvégén virít a téltemető /Eranthis hiemalis/ és a budai berkenye /Sorbus pseudosemiincisa/, melyet csak innen ismert a tudomány. A Hűvösvölgyben él a főváros egyetlen libanoni cédrusa /Cedrus libanotica/ és gyantás cédrusa /Calocedrus decurrens/. A Malom-tóban a kék és fehér tündérrózsa /Nymphaea alba, coerulea/, a rucaüröm /Salvinia natans/, és a toálma /Ludvigia palustris/virít.

A Farkasréten a nálunk máshol nem található kaukázusi éger /Alnus subcordata/. A Szabadsághegyen 1917-ig élt a Normafának nevezett bükkfa. 1927-ig meg volt a törzscsonkjá, innen elvitték a margitszigeti hévforráshoz. Helyére 1962-ben új bükkfát ültettek. A sashegyi dolomiton él a Szent-istván szegfűve /Dianthus serotinus/, a budai nyulfarkfű /Sesleria sadleriana/, a kékes borkóró /Thalictrum pseudominus/, a csüdfű /Astragalus vesicarius/, a szakállas csormolya /Melampyrum barbatum/, a sarlóboglárfű /Ceratocarpus testiculata/, a magyar gurgolya /Seseli leucospermum/, a kék számarkenyér /Echinops ruthenicus/, a homoki lilium /Anthericum liliago/, a budai imola /Centaurea sadleriana/, a tarka kosbor /Orchis tridentata/, és az illatos bibircsvirág. /Gymnadenia odoratissima/

A Dunakanyar.

A Pomáz melletti krátertóban él a buglyos boglárfű /Ranunculus polyphyllus/. Csak Szentendre mellett található a szentendrei rózsza /Rosa sancti-andreae/. Pilisszentiván felett virít a dolomitlakó len /Linum dolomiticum/, mely a földkerekségen csak itt van. Csillebirc alatt a Szénazugban él a másutt nem található bársonyos varfű /Knautia tomentella/. A Pilis hegységben virít a sárgavirágú husáng /Ferula sadleriana/, mely panonniai endemizmus. Az itt található eredeti ciklámen /Cyclamen purpurascens/ a régi kolostorok virágkedvelő barátait idézi. A lilavirágú évelő holdvioletta /Lunaria rediviva/ és a körtike /Pyrola secunda/ szintén ritkaság.

A Naszályon található a pikkelypáfrány /Ceterach officinarum/ és a szirti gyöngyvessző, /Spirea media/. A Somlyó hegyen él a szártalan csüdfű /Astragalus exscapus/ és a nagy ezerjófű /Dictamnus albus/. Veresegyház tavában a lápi rence /Utricularia beremii/ és a vízi moha /Riccia fluitans/ tenyészik. Kismaroson a Marga patak mentén Mátyás király tölgyfáját mutatják. Esztergom környékén sok törpemandula /Prunus tenella/ él.

Észak-Magyarország.

Bánk felett a tóparton az egykori termesztés emlékeként kálmos /Acorus calamus/ tenyészik. Galgahévizen a Rákóczi fát mutatják. A bokrétafa alatt tartotta Rákóczi tanácskozásait. Muhorán a Mauks gyógyszertár kertjében él a 3 m körm. bokrétafa, amely alatt Mikszáth számos művét alkotta. A romhányi nagy törökmogyoró alatt állt Rákóczi sátra az ütközet alatt.

Parádsasváron betonkerítéssel körülvett fa áll, a mátrai ősjuhar /Acer acuminatilobum/ egyetlen máig fennmaradt példánya. A Bükkben mészkő talajon élnek a növények. Azonban a fellelhető andezit és tufa talajon más flóra is kialakult itt. A Bükk a preglaciális és galciális reliktum fajai-val, alpin, submediterrán és balkáni-dácikus flóraelemek találkozáspontjaként, sőt a kelet-kárpáti endemizmusok feltűnése révén a Magyar Középhegység növénytanilag legérdekesebb része.

A Nagymező karsztjain a vörös áfonya /Vaccinium vitis-idaea/, a kardvirág /Gladiolus imbricus/, a sisakvirág /Aconitum variegatum/, a havasi ribizke /Ribes alpinum/, a szibíriai nőszirm /Iris sibirica/ és a tövis nélküli bérce rózsza /Rosa pendulina/ él. A tárnics négy fajjal van képviselve /Gentiana/. A Nagykőhát környékén illatozik napnyugtakor a hölgy estike /Hesperis matronalis/. Az Ablakos völgyben él a győzedelmes hagyma /Allium victorialis/. Csak a Bükkben honos a széleslevelű páfrány. Szilvásváradon 24 hektáros ösbükkös él.

A Leányvölgyben kárpáti növényritkaságok vannak. Nyírmezőn sárgállik az Erdélyből ismert Teleki virág /Telekia speciosa/. A kabakpityóka nem őshonos, csak kerti ültetésből szökött ki és mivel jól érezte magát, elszaporodott. A Kerecsend melletti lősz-sztyep erdőmaradvány aljnövényzetével együtt sok különlegességet mutat. Meg kell említeni a Kis- és Nagymohos /Kelemér/ különleges tözegmoha lapját.

Jósvafőn nyílik a kakasmándikó /Erythronium dens-canis/, mely a Zsidai-hegyen és a Somlyó hegyen él még. Az északi pofóka /Dracocephalum ruyschiana/ csak itt él. A Hosszuhegy botanikai ritkasága a tornai vértő /Onosma tornense/.

Bodvarákón él egyedül a Lumnitzer szegfű /Lumnitzeri var/, a felvidéki kökörosin /Pulsatilla slavica/ és a sziklai borkóró /Thalictrum foetidum/. Széphalmon még él az a hét nyárfa és szomorúfűz, melyet Kazinczy ültetett 1800-ban. A Gillevéri hegyen a csarabot /Calluna vulgaris/ találjuk, mely csak a Dunántúl két pontjáról ismeretes még. A Kőkapu környékén struccpáfrány él /Stuthiopteris filocastrum/, melyet még Sopron környékén

találunk. A Pétermennykőhelyen szőrfűből /*Nardus stricta*/ álló gyepek fordul elő, benne a sokcimpájú holdruta /*Botrychium multifidum*/ és a fenyvesben korpafű /*Lycopodium*/ is él. A Sátorhegyen a különleges szirti páfránnyal /*Woodsia ilvensis*/ találkozunk.

Az Alföld.

A Magyarban levő mocsártölgy alatt írta Petőfi a Tisza c. versét. Egyébként a Tiszántúli talaja tulajdonképpen fekete öntéstalaj. A szabályozás előtt a Tisza évenként óriási területeket borított be termékeny iszappal, és buja legelőt nyújtott a ridegmarhának. A szabályozás óta az áradások megszűntek és a leromlott talajokon sok helyütt a szik virágzik ki. Még található Nyíregyházán egy *Tilia nyírségiensis* a régi nyíresek közül és megvan az 1877-ben ültetett szőlőtő is, melyet Kossuth kildött.

Debrecen környékén szép az ezüsthársas-gyertyános és a különleges aljnövényzetű rezgőnyáras-tölgyes. Itt él a jégkorszakból ittfelejtett tavaszi kikerics /*Bulbocodium vernum*/. A belváros érdekessége az ördögcsérna /*Licium*/, melyet a hagyomány szerint 1767-ben ültettek. A Hortobágyon szikes parkerdő van. A tisztáson sziki csenkesz /*Festuca pseudovina*/, sziki árpa /*Hordeum hystrix*/ található. Virágai közül legszebb a kiterült pimpó /*Potentilla patula*/, az aranyfűrt /*Aster linosyris*/ és a bárány üröm /*Artemisia pontica*/. Botanikai érdekesség a zöld dárdahegy /*Dorycnium herbaceum*/ és a sárga fogfű /*Odontites lutea*/. Az erdőben egyedül itt fordul elő a Tiszántúlon a csepleszmegegy /*Prunus fruticosa*/. A ligetek szegélyein virít a parlagi rózsza /*Rosa gallica*/, a széles levelű salamonpecsét /*Polygonatum latifolium*/, a fejbíró /*Cephalaria pilosa*/ és az odvas keltike /*Corydalis cava*/.

Gyulán sokat dolgozott Erkel Ferenc a 4 m körmértű védett mezei juhar alatt. Csorvás mellett található az országban egyedül az aranyárga virágú völgy menti hérics /*Adonis vernalis*/. Tápé határában még áll a "Vetyeháti öregnyár", mely 40 m magas és 10 m körmértű. Szegeden látható Európa legnagyobb kínai óriásfenyője /*Sequoia sempervirens*/. Az artézi tó indiai lótusz telepe egyedülálló Közép Európában. Ordas temetőjében álló tölgy-matuzsálem alatt pihent 1704-ben Rákóczi.

Soltvadkert borókás-nyáras homokbucka világában az ősi maradvány-növény a csikófark /*Ephedra distachya*/ él. A Csengele melletti erdőszlak fehérnyárfája alatt írta Móra Ferenc az "Aranykoporsót". Ez a fa 25 m magas és körmérete 380 cm.

Pusztaszer szikes tavai mellett megbujik a kunkorgó árvalányhaj /*Stipa capillata*/, a homoki pirosító /*Alcanna tinctoria*/, a kék számarkegyér /*Enchinops ruthenicus*/ és az Alföld ritka páfránya: a kövi bodorka. Kecskeméten a fehér eperfa magyar változatából láthatunk egy példányt. /Növénytan különlegesség, mert erről írták le a *Morus alba* fegyvernekia-nát/.

Nagykörösön egy 6 m körmértű hársfa él. A fa alsó ágai legyökereszték. A környéken "Ijas-fias" hársnak nevezik.

Nyársapáton áll a 450 cm körmértű tölgyfa, a "Basa fája". Tatárszetgyörgyről származik a Budapesten árult kék encián. Az ócsai "Turjános" különlegessége, a békaliliom /*Hottonia palustris*/ csak innen ismert. A Nyíregyházán álló ostorfát Nyáry emléke néven ismerik. Csévharaszt mellett virágzik a Kitaibel Pál által innen leírt lila-piros tartós szegfű /*Dianthus diutinus*/. Dömsöd sportpályáján áll a 6 m körmértű Petőfi-tölgy. Ráckeve melletti fekete nyár-matuzsálem az 1848-ban kiadott katonai térképen is mint tájékoztatósi pont szerepel. A kemenföldi keserűsós források környékén virágzik a sziki lelleg és a gyikpohár /*Balckstonia acuminata*/.

Dunántúl.

A Velencei-tó környéke növénytanilag szempontból jórészt az Alföldhöz tartozik. Itt virít ősszel a réti őszirózsa /*Aster punctatus*/. Néhol egér-farkfüvet /*Myosurus minimus*/ is találhatunk. Dinnyés mellett a kiszáradó tófeneket sziksfű /*Salicornia herbacea*/ lepi el. Polgárdin él hazánk leghatalmasabb mamutfenyője, 36 m magas, körmérete a talajnál 9 m. Tamási mellett tenyészik a Vas Gereben emléktölgyek. Szekszárdon pedig látható az a hatalmas szilfa, ahol Balogh Ádám kuruc generális fogságba esett. A Gyula melletti tölgyesben található egyedül a Csapody safrány. A gemenci erdő aljnövényzetében virít a pompás kosbor /*Orchis palustris*/ és a fűrtös gyűrűvirág /*Carpesium Wulfenianum*/.

A Mecsek növényzetében nagy számmal szerepelnek balkán-mediterrán elemek. Tavasszal itt indul meg először a növények virágzása és enyhe teleken még januárban is láthatunk virágot. Itt látható a zöldesvirágú illatos hunyor /*Helleborus odoratus*/, a mecseki zergevirág /*Doronicum orientale*/, az örökzöld csodabogyó /*Ruscus*/ és a baranyai peremizs /*Inula spiraeifolia*/. Különleges a magyar kikerics /*Colchicum hungaricum*/ és a tarka nőszirm /*Iris variegata*/. Tavasszal nyílik a lapickás holdviola /*Lunaria annua*/. Itt fordul elő a bakszarvu lepkeszeg /*Trigonella gladiata*/ is. Pécsen él az ezüsthárs pirosvirágú változata, mint magyar különlegesség.

Buzsákon láthatunk egyedül hazánkban krimi hársfát /*Tilia euchlorata*/. Belső Somogy nyíreseiben virít a királyné liloma és a ciklámen. Niklán 1814-ben Döbrentei Gábor és Wesselényi Miklós három Berzsenyi emlékfát ültetett, az egykori kuria udvarán. Két szelidgesztenye ma is él belőlük.

Egyedül a Baláta-tó partján tenyészik az *Aldrovanda vericulosa* nevű rovarévi vizinövény és a tözegeper, amit még a Nyírségről is ismerünk. Nagykanizsa homoki legelőin a homoki zöldhúr /*Sagina saginoides*/ él. Csak Spanyolországban található és valószínű, hogy a merinói juhokkal került hazánkba.

Pusztaszentlászlón az egykori Deák kurián 1883-ban Deák Klára Deák Ferenc emlékfát ültetett. Vépen országos ritkaság a gesztenyelevelű tölgy /*Quercus castaneifolia*/. Kámban találunk egyedül az országban örökzöld tölgyet /*Quercus cerris ambrozyana*/.

Kőszegen él a védett 800 éves szelidgesztenyefa, Magyarország legidősebb fája. A Chernel kertben fejlődik az ország egyetlen kínai vörösfenyője /*Pseudolarix amabilis*/. Cákón él az ország egyetlen hamvas atlaszcédruja /*Cedrus glauca*/. Bozsók 1637-ben létesített kastélykertjében virít egyedül a téli virágu glicinia /*Wistaria floribunda*/. A sárvári arborétumban található hazánk egyetlen ricinuslevelű túskefája /*Calopanax pictus*/. Ácsád üdülőkertjében található hazánk egyetlen szomorubükk fája /*Fagus pagnyensis*/. Rátótön Vörösmarty Mihály 13 tölgyfát ültetett saját kezűleg az aradi vértanúk emlékére, 12 él belőlük. A szentgotthardi fenyvesben él az ernyős körtike /*Cymaphylla umbellata*/, a rózsaszín csarab /*Calluna vulgaris*/ és a már említett kakasmándikó. Sopron környékén az éghajlat az Alpok hatása alatt áll. Egyébként geológiai választóvonal. Egyik oldalon mészkő nélküli gneisz, a másik oldalon lajtamészkő van. A Fertő-tó közelsége miatt sok a nedves terület. Itt él a ciklámen /*Cyclamen purpurascens*/ és a napos lejtőkön egyedül itt a szíves levelű gubóvirág. Legnagyobb orchideánk a rigópohár is itt virágzik /*Cypripedium calceolus*/.

Nagycenken él az ország legnagyobb, 27 m magas andaluziai jegenyefenyője. Csorna mellett tenyészik a ritka lápi csalán /*Urtica kioviensis*/. Sopronhorpácson a 450 cm körméretű Széchenyi emlékfa áll. Héderváron a "Kont" fa alatt tartotta a "kemény vitéz" megbeszéléseit társaival. Pannonalma értékei közé tartozik a Kazinczy-emlékfa. Bakonyszentlászló környékén 250 hektáros "iszonyatos nagy fákból" álló ősi erdőfenyő csoport van a jégkorszak utáni időkből. Uzsa mellett él a különleges dunántúli sás /*Carex fritschii*/. Szép a királyné liloma is /*Asphodelus albus*/. A sümegi szőlőhegyen még áll Kisfaludy Sándor tölgye. Szentgálon Európa második legnagyobb tiszafa állományát találhatjuk. Márkó és Nagyesztergár határában virágzik a medvefű kankalin /*Primula auricula*/ a jégkorszak maradványaként. Bakonykut mellett található a jégkorszaki győzedelmes hagyma /*Allium victorialis*/. A Vértessben nemrégiben találtak keleti gyertyánt /*Carpinus orientalis*/ a déli lejtőkön, míg a zárt völgyekben jégkori növény maradványok vannak. A váli erdőszház udvarán áll Vajda János emléktölgye. A Gerecse érdekessége a Sadler-husáng /*Ferula sadleriana*/. A Balatonszabadi lösz szurdokban él a csikófark /*Ephedra distachya*/, Balatonszentgyörgyön áll az ország legnagyobb fehérszeder fája /*Morus alba*/. Balatonakarattyán áll az egy-két éve kiszáradt Rákóczi-szil, ahonnan a hagyomány szerint a fejedelem kihirdette a nép "akaratát". Balatonkenesén virít a kipusztulóban levő tátorján /*Crambe tataria*/. Balatonfüreden Tagore /1920/ és Quasimodo /1961/ ültetett emlékfát, ottjártakor /1966-ban/ Leonov úrhajós is. Érdekessége még a *Tilia tomentosa* fürediensis és a *Tilia platyphyllos* balatonica is.

A Tihanyi félszigeten virít a sárikavirág /*Sternbergia colchici-flora*/, az őszi csillagvirág /*Scilla autumnalis*/. Itt áll egy példánya a hazánkban ritka kínai galambfának /*Davidia involucrata*/. Révfülöpön a tsz szőlősvénye Krisztustövisből /*Paliurus spina-Christi*/ áll, mely nálunk nagyon ritka. A badacsonyi sziklákön élőködik a borostyán vajfű /*Orobancha hederaceae*/, érdekes lakója a területnek a mindig jobbra csavarodó piritógyökér /*Taunus communis*/ is. A Szentgyörgyön található egyedül a mediterrán cselling páfrány /*Notholaena maranthae*/. Tapolcán még áll Savanyu Jóska tölgye, a betyárvilág emlékeként. A gyenesdiási dolomitokban virágzik a magyar gurgolya /*Seseli leucospermium*/ és itt áll az ország legnagyobb bükkfája is. Révizen virágzik a tündérrózsa, a kétvirágu ence és a tengerparti káka /*Utricularia biflora*, *Scoenoplectus litoralis*/.

A további részben szeretném ismertetni néhány nagy arborétumunkat is, természetesen a teljesség igénye nélkül. Arborétumaink száma nagy volt, a háború azonban sokat elpusztított közülük és a megmaradtakban is sok kárt tettek. Sok arborétumunk most van felújítás alatt. Különleges növénygyűjteményeikkel sok látogatót vonzanak és sokakat tanítanak meg a növények ismeretére és szeretetére.

Budapest mellett legközelebb a Vácrátóti arborétum található. A Magyar Tudományos Akadémia Botanikai Kutató Intézete körül 24 ketáron terület el. 1872-ben létesítette Jámor Vilmos, 1950-ben került az Akadémia tulajdonába. Magyarország leggazdagabb növénygyűjteményét látjuk itt. Fejlődéstörténeti, növényrendszertani, évelő, szikla, trópusi és szubtrópusi gyűjteménye van. Érdekessége a mocsári ciprus /*Taxodium distichum*/. E lombhullató szép fenyő talajából 200 légzőgyökér nyulik ki 40-50 cm-re függőlegesen felfelé. Kaukázusi szárnyas diót /*Pterocarya fraxinifolia*/ csak itt láthatunk hazánkban. Tavasszal erős illatot áraszt az ezüstfa /*Elaeagnus angustifolia*/, nagy vassfák /*Gymnocladus dioica*/, tulipánfák /*Tulipa gesneriana*/, valamint fehérvirágu sárgafák /*Cladrastis lutea* és *Xanthoceras sorbifolia*/ élnek itt. A mürom falaira az ötlevelű Akacia quíntata kuszik fel. Ez tavasszal lila virágaival, ősszel uborkaszerű hamvas termésével kelt feltűnést.

A Zirci arborétum. Az őspark 36 holdnyi területen 1400-ban létesült. Egyes oklevelek úgy tudják, hogy 1182-ben már vadaskert volt itt. A gyűjtemény első telepítője Dréta Antal, további fejlesztője Szentes Anzelm volt. A Cuha-patak folyik keresztül rajta és ezt mesterségesen felduzzasztva, vízesést létesítettek. A park az ősbakony parányi megmaradt darabja. Hatalmas körisek, sudártörzsű fenyők, ősszel vörösbe öltöző juharfák, büszke tölgyek, illatos hársak szegélyezik az utat. Az ősfák mellé a törökök kiűzése után távoli kontinensek facsemetéi kerültek. Ma már ezek a jövevények is faóriások. A keleti életfa Kinából származott hozzánk. A vörösfenyő /*Larix sibirica*/ Szibiriából. Valamennyi fa előtt fehér tábla közli a látogatóval, hogy mit lát. Ez itt virginiai nyárfa /*Populus marilandica*/, az meg simafenyő /*Pinus strobus*/ és tulipánfa /*Liriodendron tulipifera*/. A hársfák családjából több mint 17, a fenyőfajtákból közel 100, a juharból 41 félé számlálható össze a zirci parkban. A park egyik legrégebb fája a méltóságteljes kocsányos tölgy /*Quercus robur*/, a XVI. sz. első felében született. Itt látható a legnagyobb Jurányi-hársfa /*Tilia jurányiana*/, a legnagyobb simafenyő /*Pinus strobus*/ és hazánk egyetlen mandzsu juharfája /*Acer manshuricum*/. De látni itt sudár termetű hatalmas európai és japán vörösfenyőt is /*Larix decidua*, *Larix leptolepis*/. Szép az Amerikából származó tengerparti jegenyefenyő is /*Abies grandis*/. Található itt japán kéttobozu jegenyefenyő /*Abies veitchii*/, a hazánkban igen ritka kaliforniai nagymagva fa /*Torreya californica*/. Az Amur menti parásfa érdekessége, hogy kérge gumiszzerűen puha /*Phellodendron amurense*/. Ritkaságai közé tartozik a nagylevelű bükk /*Fagus grandifolia*/ és az erdélyi magyar orgona /*Syringa josikaea*/, az ehető gyümölcsű madárberkenye /*Sorbus aucuparia*/ és a fekete galagonya /*Crataegus nigra*/.

Kámoni arborétum. Az Alpok közelsége miatt klímája kiegyensúlyozottabb és csapadékosabb. 31,3 hektár területen fekszik Magyarország leggazdagabb élőfa gyűjteménye. Az 1860-as években alapította Saághy Mihály. A gyűjteményt fia, S. István fejlesztette ki. 1920-30 között Európa első gyűjteményei között tartották számon. A háború alatt sok-sok értéke tönkrement. 1953-ban az Erdészeti Kutató Intézet vette gondozásba és ma ismét közel 3000 félé fa és cserje található itt. Gazdag sorozat van erdészeti-kertészeti szempontból hasznosítható fákból és cserjékből. Ősszel gyönyörű a

tűzpirosra színeződő japán juhar /*Acer japonicum*/ és a vele szemben álló alaszakai szkita fenyő /*Picea sitchensis*/, hazánk legnagyobb példánya.

Közelében él a cirbolyafenyő /*Pinus cembra*/. A Gyöngyös patak mellett lombhullató mocsárciprusok /*Taxodium distichum*/ élnek. Elhaladunk a havas szépe /*Rhododendron*/ cserjék mellett is. A libanoni tölgy /*Quercus libani*/ Közel-Keletről került ide. Az ernyős liliumfa pedig Amerikából /*Magnolia tripetala*/. A juharfa gyűjteményben legszebbek a japán juharok /*Acer japonicum*/. Az amerikai tupelófa /*Nyssa sylvatica*/ az őszi kert legszebb látványa, mert levelei az aranyárgától a vörös minden árnyalatáig találhatók.

Hazai gyűjteményben alig található az itt élő fenigli fa /*Sassafras albidum* molle/ és a Jeffreysi-fenyő. A patak parton álló égerfa a kert alapítása előtti időkből származik. A tengerparti fenyő /*Abies grandis*/ a kert legmagasabb fája. A babérmeggy /*Prunus laurocerassus*/ és a díszkamélia /*Stewartia ovata*/ a kert ékessége. A karolinai harangvirágfát /*Halesia carolina*/ csengetyűszerű fehér virágok borítják lombfakadás előtt. A "régi kert"-ben áll egy 70 éves mamutfenyő. Különleges a kínai galambfa /*Davidia involucrata*/, mert fehér fellelű virágai messziről azt a hatást keltik, mintha kis galambok raja lepte volna el a fát. A kínai eredetű kínai lonc /*Kolkwitzia amabilis*/, a palzsos cserje /*Dipelta floribunda*/, a gyöngyvirág cserje /*Deutzia longifolia*/ és a félárnyékban élő kínai szurós fenyő /*Cunninghamia lanceolata*/. Itt él az árlevelű mocsárciprus /*Taxodium ascendens*/ és az amerikai ámbrafa /*Liquidambar styraciflua*/ is buzogány szerű termésével. A nagymagvu tiszafa négy féle változatát csak itt találjuk meg.

Szarvas. Hazánk legnagyobb kiterjedésű arborétuma. A múlt század végén alapította Bolza Pál /Pepi-kert/, 1930-tól állami tulajdonba került ajándékozással. Ma az Öntözési és Rizstermesztési Kutató Intézet felügyelete alá tartozik. Eredetileg 49 hektár volt, ehhez 1961-ben 35 hektárt csatoltak. A szélsőséges alföldi éghajlat és szikes talaj ellenére számos növényritkaságot neveltek itt fel. Számos különleges jegenyefenyő fajtát /közönséges, szomorú, görög, kisázsiai, kaukázusi, északafrikai, japán, andaluziai, Kolorádo-menti, stb/ és fenyőfélét /luc, boróka, sima, selyem, cirbolya, mammut stb/ telepítettek. Láthatunk lombhullató mocsári ciprust /*Taxodium distichum*/ és sok tujafélét. Gyönyörködhetünk a tiszafában /*Taxus baccata*/ és a páfrányfenyőben /*Ginkgo biloba*/. Az őszi kert lángpiros csodája a vörös juhar /*Acer rubrum*/. A gyűjtemény egyik legszebb termető fája a törökmogyoró /*Corylus colura*/. Tavasszal a fehér és vörös virágú liliumfák /*Magnolia*/ virítanak. A kanadai Judás-fa /*Ceris siliquastrum*/ rózsaszín virágai a fatörzsön és az erős ágakon törnek elő. A japán díszcseresznye /*Prunus jedoensis*/ közül is számos példány van. Értékes az arborétum tölgy-gyűjteménye is. /A fehér tölgy hazai legszebb példánya itt van/. Gazdag a juharfa gyűjteménye is. Tavasszal betölti illatával a vidéket az ezüsthárs /*Tilia tomentosa*/. Cserjéi közül érdekes az amerikai varázsmogyoró /*Hamamelis virginiana*/ és a szakkönyvek szerint "a föld legszebb lonca" a magyar lonc /*Lonicera tellmanniana*/.

Alcsuti arborétum. 1825-ben létesítették, 40 hektáron. 1880-ban bővítették és felújították. Zsigmond Vilmos itt fúrta az ország első artézi kutjainak egyikét és 185 méter mélyről jövő forrásvízzel táplálták a park több holdas tavát. Itt van az ország legöregebb fehér akácfája /*Robinia pseudoacacia*/, vaspántokkal megerősítve. Közelében jó növésű görög jegenyefenyők /*Abies cephalonica*/, a nálunk ritka japán lucfenyő /*Picea polita*/ és szerb fenyő /*Picea omorica*/, valamint hemlock fenyő /*Tsuga canadensis*/ él. A gyűjtemény érdekessége az amerikai óriás tuja /*Thuja plicata*/,

mert alsó ágai földre hajolva meggyökeresedtek. Az anyafa körül jelenleg 24 sarj van. Lombos fái közül különleges a magyar tölgy /*Quercus frainetto*/ és a tornyos tölgy /*Quercus robur* var. *fastigata*/. Szép a vérbükk /*Fagus sylvatica* v. *atropunicea*/, találunk szomorú bükköt /*Fagus pagnyensis*/ és hasogatott levelű bükköt /*Fagus laciniata*/ is. Törökmogyorói között van egy hét törzsű példány. Szilfái közül az egyik vénic szil /*Ulmus libani*/: 30 m magas, 320 cm körm. Ezen arborétumokon kívül, mint írtam, számos más arborétumunk is létezik. A fentieket érdekes növényeik, illetve helyzetük alapján válogattam ki.

Külön szeretnék megemlékezni hazánk egyik legérdekesebb vidékéről, a Bátorligeti ősláposról. Nyírbátortól 16 km-re terül el 1000 k.h.on. Hazánk egyik legérdekesebb tája, mert az őslápon még a jégkorszak utáni növényvilág él. A növényzet fennmaradását a hely sajátos klímája tette lehetővé. A föld felszínéhez közel mozgó víz /hideg talajvíz/ nedvesen tartja és hűti a földet, míg a lápvizek párolgása páradussá teszi a levegőt. A közeli erdők megakadályozzák, hogy a párát a szél elfújja. Itt él a szibíriai hamuvirág /*Ligularia sibirica*/, a tőzegeper /*Camarum palustre*/, a zergeboglárka /*Trollius europeus*/, az Alföldön máshol nem található sás és fű. A réti angyalgökök /*Angelica palustris*/. Itt zöldel a szibíriai nőszirm /*Iris sibirica*/, a lápi csalán /*Urtica kioviensis*/, a tőzegpárrány /*Nephrodium thelypteris*/, a serevényfű /*Salix rosmannifolia*/. Ligeteit szőrös nyír /*Betula pubescens*/, babérfű /*Salix pentandra*/, mocsártölgy /*Quercus palustris*/, a szárazabb helyeken ezüsthárs /*Tilia tomentosa*/ alkotja. Alatta él a békakonty /*Listera ovata*/ nevű orchidea.

A természetvédelmet segíti elő a Növénytarban megnyitott /bár nagyon szerény méretű/ természetvédelmi vándorkiállítás is. Mivel jelenleg az Országos Természetvédelmi Hivatal gyakorlati ellenőrzése e védett tárgyakra nézve eléggé korlátozott, helyi hatóságaink pedig csak egy-két helyen törődnek a természet védelmével, fontos lenne, hogy a köztudat és közvélemény ereje is segítené az intézményes természetvédelmet. /Akkor nem fordulhatott volna elő, hogy az Üllői-uti klinika kertjéből értékes, védett fákat vágják ki!/. ...

/A szerző saját fényképfelvételeinek, sajátkezü színes növényrajzainak és az arborétumok alaprajzáinak közlésére, sajnos, technikai okokból nincs módunk./

Forrásmunkák:

1. Fekete: Pepi-kert.
2. Papp: Védett növényeink és állataink.
3. Pénzes: Budapest élővilága.
4. Soó-Jávorka: A magyar növényvilág kézikönyve.
5. Magyar Nemzeti Múzeum Növénytára. /Dr. Allodiatoris Irma segítségével./

Iskolánk sportjáról.

Az 1969-70-es tanévre kitűzött feladatokat javarészt teljesítettük. A tavaszi atletikai versenyeket csak részben tudtuk lebonyolítani, mert az udvar felújítása a tervezettnél később fejeződött be.

Házi versenyek eredményei:

Atletika: Kiemelkedő verseny volt a házi mezői-verseny, amit hagyományosan, évről-évre megrendezünk.

Eredmények:

Fiúk versenyében:

Egyéni versenyben: I.	évfolyamon: /táv: 1000 m/	1. Siegl	I.C.
		2. Parkas	I.D.
		3. Wirth	I.A.
II.	évfolyamon:	1. Birkás	II.D.
		2. Halmi	II.B.
		3. Erdei	II.C.
III.	évfolyamon: /táv: 1500 m/	1. Szigetvári	III.B.
		2. Angyal	III.C.
		3. Zrinszky	III.A.
IV.	évfolyamon:	1. Szőke	IV.C.
		2. Deme	IV.C.
		3. Schwán	IV.C.

Csapatban: I. évfolyamon: első az I.C. 18 ponttal
/Siegl, Fehér, Szentpéteri, Molnár, Hatý/;
II. évfolyamon: első a II.C./1. 20 ponttal
/Tordai, Erdei, Hárs, Komlósi, Varga K./;
III. évfolyamon: első a III.B./1. 13 ponttal
/Tóth, Szigetvári, Zámolyi, Máté, Pintér/.

Lányok versenyében:

Egyéni versenyben: I.	évfolyamon: /táv: 500 m/	1. Bagi	I.B.
		2. Guttmann	I.D.
		3. Rapant	I.D.
II.	évfolyamon:	1. Várkonyi	II. A.
		2. Molnár M.	II.A.
		3. Nagy A.	II.A.
III.	évfolyamon: /táv: 700 m/	1. Bartholy	III.D.
		2. Rieperger	III.B.
		3. Várhelyi Zs.	III.B.

Csapatban: I. évfolyamon: első az I.A. osztály 17 ponttal /Cserepi, Márton, Szöllősi, Pálinkás, Gyuska/;
 II. évfolyamon: első a II.A./1.osztály 16 ponttal /Várkonyi, Molnár, Nagy, Török, Mester/;
 III. évfolyamon: első a III.B. osztály 18 ponttal /Bódy, Rieperger, Várhelyi, Máté É., Kovács N./.

Legkisebb pontszámmal győztes csapat nyerte a vándorserleget:
ez a III.B. osztály fiú-csapata /13 pont/.

Legnagyobb létszámmal vett részt a versenyen, az ezért járó
kupát megnyerte az I.C.osztály /86,1%/.

Torna: Háziversenyt rendeztünk fiuknak és leányoknak, eredmények:

Fiuk: 1. Konnerth Dániel III.B.
 2. Frey Gábor I.C.
 3. Oblath Péter I.A.

Lányok: I. évfolyam: Egyéni verseny: 1. Guttman A. I.D.
 2. Halász Cs. I.A.
 3. Márton Á. I.A.
 Csapatban: 1. Az I.A. osztály,
 II. évfolyam: Egyéni verseny: 1. Ádám E. II.B.
 2. Lendvai J. II.A.
 3. Stefanicz Á. II.B.
 Csapatban: 1. A II.A. osztály,
 III.évfolyam: Egyéni verseny: 1. Bódy R. III.B.
 és Kapor I. III.A.
 2. Róna J. III.C.
 és Gödöllei M. III.C.
 3. Juhász J. III.C.
 Csapatban: 1. A III.C. osztály.

Kosár-
labda:

Előbb az évfolyambajnokságot, majd az 1-2. helyezettek között az iskola-bajnokságot döntöttük el.

Eredmények fiuknál:

Évfolyam bajnokok: az I.D., a II.B., a III.C., a IV.C.,
 Alsós bajnok: a II.B., Felsősbajnok: a IV.C.,
 Iskolabajnok: a IV.C.

Lányoknál:

Évfolyam bajnokok: az I.A., a II.B., a III.A.,

Iskolabajnok: a III.A.

Egyesületben versenyzők között évfolyamok közötti bajnokságot rendeztünk, amit a III. évfolyam csapata nyert.

Kézilabda: Évfolyam bajnokok fiuknál: I.D., II.B., III.D., IV.A.,
 Alsós bajnokságban 1. a II.B.,
 Iskolabajnok: a III.B. osztály,
Lányoknál:
 évfolyam bajnokok: az I.B., II.B., III.A.,

Röplabda: Fiuknál: Évfolyam bajnokok: az I.B., II.B., III.B., IV.A.,
 Alsós bajnok: a II.D.,
 Felsősbajnok: a III.B.,
 Iskolabajnok: a III.B.
Lányoknál: évfolyam bajnok a IV.D.,

Asztali-
tenisz:

Lányoknál: I.évf. 1. Oláh Vera I.C.,
 II.évf. 1. Szőnyi Éva II.D.,
 III.évf. 1. Juhász Judit III.C.

Szaksztályi munka:

Kosárlabda: Fiú és leány kosárlabda szakkör működött. A bajnokságban 2 fiú csapat és 3 leánycsapat szerepelt.

Fiuk: az ifi csapat a Budapest I. osztályban versenyzett, ahol a 10. helyen végeztek, a serdülő fiú csapat III. osztályban szerepelt, és a 2. helyen végzett.

Lányok: a Bp.II. osztályban ifi lányok szerepeltek, és az 5. helyen végeztek, a III.osztályban a II.évfolyamu lányok versenyeztek, akik a 3-4. helyen végeztek, a serdülőknél az I.osztályos lányok a 8-9.helyen végeztek.
 Ifi-csapatunk indult az Országos Középiskolás Bajnokság Bp-i selejtező mérkőzésein, ahol a 2-3. helyen végeztek csoportjukban, a serdülő lányok pedig a 8. helyre kerültek.

Természetjárás: A szaksztályban versenyzők résztvettek 6 kötelező és 9 nem kötelező turán. Három versenyen a következő eredményt érték el:

- 1/ A XIII. kerületi tájékoztatósi csapatversenyen 1. hely,
 /Balogh Erzsébet és Szabolcsi Zsuzsa II.D./
- 2/ Városi tájékoztatósi csapatverseny: 11. helyezés,
 /Balogh Erzsébet II.D., Szabolcsi Zsuzsa II.D., Bruckner Livia III.C./,
- 3/ A XIII. kerületi középiskolai ügyességi terepversenyen 4. helyezés /Tordai Miklós II.C. és csapata/

Budapesti versenyek: /A kosárlabda csapatokon kívül/:

Atletika: Mezei versenyen résztvett 14 fő, ebből a III. osztályosok a 2. helyet szerezték meg /Deres E. III.A., Bódy R. III.B., Juhász J. III.C./

Asztaliteniszből: Egyéni versenyben Szőnyi Éva II.D. az 5. helyet, Juhász Judit III.C. a 6. helyet;
 csapatversenyben: a Berzsényi Gimnázium /Szőnyi, Juhász J., Kapor I. III.A./ a 2. helyet érte el.

Röplabda: Fiú csapatunk az I. osztályu bajnokságban az 5. helyen végzett.

Sakk: A Budapest bajnokságban csapatunk az 5. lett.

Tenisz: 7 tanulót nevezünk be. Birkás Miklós páros versenyben a 4. lett, egyéni versenyben a legjobb 8 közé jutott.

Kézilabda: /nem szakosztályi munkával/ fiaink a kerületi bajnokságban 6-7. helyen végeztek.

Egyéb sportesemények:

Történelmi évfordulók:

Nov. 7. Villámtornát rendeztünk kosárlabdában leányoknak a Könyves Kálmán Gimnázium csapatával. A mérkőzést a Könyves Gimnázium csapata nyerte.

Márc. 21-én házi mezey-versenyen vettek részt tanulóink. Villámtornát rendeztünk /az iskolanappal összekötve/ kosárlabdában fiuknak és lányoknak. Ezen a Könyves Gimnázium és a Kanizsai Dorottya Szakközépiskola leánycsapata, a Könyves G. fiúcsapata is résztvett. Röplabdában a Villamosipari Technikum fiúcsapata vett részt, továbbá tornabemutatót tartott a lányok kétszeres országos bajnok tornászcsapata.

Ápr. 4.-én és Május 1-én 100-100 leányunk vett részt a felvonulás záróképeiben virággyakorlat bemutatásával.

Egyesületbe leigazoltunk 10 tanulót /kosárlabdában és kézilabdában/.

Sportaktív-képző tanfolyamra 10 tanulót küldtünk.

Munkatervi feladat volt: 1./ Sportvitrin készítése, melyben nagy érdemei vannak Orosz Éva II.A. osztályos tanulónak.

2./ Sportudvarunk felújítása társadalmi munkával. Tanulóink nagyon sok munkája fekszik a sportudvar elkészítésében. A versenyt a III.C. osztály fejenként 10,05 munkaórával nyerte. Teljesítményükért két kiránduló napot, a II.A. osztály pedig 8,13 átlagórával elért második helyezéseért egy kiránduló napot kapott jutalmul. A munka értéke kb. 30-35 ezer forint.

Az egész évi munkát értékelve:

1. Nem tudtunk több fontos sportversenyen résztvenni, mert az illetékesek nem hangolták össze a versenyek időpontjait.

2. Az osztályok részvételének aránya a sporteseményeken; sorrendben:

1. I.C. osztály	97,2 %
2. a II.D. osztály	88,2 %
3. az I.D. osztály	87,1 %
4. az I.A. osztály	86,1 %
5. a III.C. osztály	82,1 %
6. a II.C. osztály	81,8 %

A legnagyobb létszámmal versenyző osztály serlegét az I.C. osztály nyerte.

Arday Andorné és
Miklós Imréné

Honvédelmi nevelés

Az 1969-70.-es tanévben már két évfolyam vett részt a honvédelmi nevelésben.

Ez év lövészeti versenyén az I. évfolyamon a lányok az alábbi eredményeket érték el:

1. Török Györgyi	I.A.	43 ponttal,
2. Cserepi Mária	I.A.	39 ponttal,
3. Jagositz Katalin	I.B.	35 ponttal.

A fiuk közül:

1. Szekula Gábor	I.B.	61 ponttal,
2. Molnár Lajos	I.C.	44 ponttal,
3. Deák Péter	I.C.	39 ponttal.

Az első évfolyam átlaga: 12,2 pont.

Osztályátlagok:

I.D. osztály:	15,3 pont,
I.C. osztály:	13,4 pont,
I.B. osztály:	12,4 pont,
I.A. osztály:	11,0 pont.

A versenyen 149 tanuló indult, ebből 68 fiú és 81 leány.

A II. évfolyamban:

Lányoknál:

1. Tóth Erzsébet	II.D.	63 ponttal,
2. Párkányi Erzsébet	II.C.	43 ponttal,
3. Bereczky Judit	II.D.	39 ponttal.

Fiaknál:

1. Varga Sándor	II.C.	68 ponttal,
2. Kertész András	II.C.	67 ponttal,
3. Révész András	II.B.	57 ponttal.

A második évfolyam átlaga: 13 pont.

Osztályátlagok:

II.C. osztály:	19,9 pont,
II.B. osztály:	12,6 pont,
II.D. osztály:	12,5 pont,
II.A. osztály:	7,3 pont.

A versenyen 147 tanuló indult, ebből 61 fiu és 86 leány.

Ebben a tanévben az iskola 2 db. léghajóval és a léghajóhoz szükséges lőtérrel rendelkezett. A lövőgyakorlatok a lövészet eredményét a II. évfolyamon lényegesen megjavították.

A honvédelmi nevelésben a tanulók eredményesen vettek részt. Ezt bizonyítja a kerületi járőrversenyn való részvételük, amelyen iskolánk leány csapata az 1. helyen végzett, kerületi bajnok lett. A csapat tagjai:

Sepsey Katalin II.C,
Varga Veronika II.C,
Stefanicz Ágnes II.B. osztályos tanulók.

Megrendeztük a honvédelmi napokat, ahol az I. és II. évfolyam tanulói összetett járőrversenyn vettek részt.

Eredmények:

I. évfolyamon:

1. az I.C/1. raj	69,16 ponttal,
2. az I.C/3. raj	68,98 ponttal,
3. az I.D/2. raj	67,03 ponttal,

Osztályátlagok:

1. az I.C. osztály	68,24 ponttal,
2. az I.D. osztály	61,70 ponttal,
3. az I.B. osztály	52,64 ponttal,
4. az I.A. osztály	52,45 ponttal,

II. évfolyamon:

1. a II.D/3. osztály	73,3 ponttal,
2. a II.B/1. osztály	69,7 ponttal,
3. a II.A/1. osztály	69,3 ponttal,

Osztályátlagok:

1. a II.D. osztály	65,5 ponttal,
2. a II.C. osztály	65,2 ponttal,
3. a II.A. osztály	60,4 ponttal,
4. a II.B. osztály	57,2 ponttal.

Szókontor

A SZÜLŐI MUNKAKÖZÖSSÉG

A Szülői Munkaközösség tevékenysége

A Szülői Munkaközösség elsősorban az iskola nevelőmunkájában kívánt támogatást adni az iskola tantestületének. A szülői választmány ennek a munkának az irányítását tekintette fő feladatának. A célkitűzésből adódott, hogy a munka gerince az osztály szülői munkaközösségekben folyt. Az osztályelnökök sokat segítettek problémás nevelési helyzetekben, az ő támogatásukkal sikerült átvészelnie pl. a III.b-nek az év során a többszörös osztályfőnök változást is.

A tanári kar és a szülők ilyen jellegű kapcsolatát segítettek elmélyíteni az egyes osztályok szülői értekezletei, gazdag problémafelvetéssel, termékeny vitáikkal. A fogadónapok, amelyeket havonként tartottunk és a negyedévi megbeszélések az osztályfőnökkel az egyes tanulók tanulmányi előmeneteléről jó lehetőséget adtak arra, hogy a szülők a tanulmányi munkában is jobban segíthessék gyermekeiket, s alaposabban megismerhessék az iskola követelmény-rendszerét. Hasznosnak bizonyult a jövő évi elsősök számára - már hagyományyszerűen - megtartott szülői értekezlet, amely az új iskola rendszerét, igényeit, kéréseit, problémáit ismertette a szülőkkel.

Az osztály szülői munkaközösségek sok területen adtak segítséget az osztályfőnöki munkában, magukévá téve az iskola nevelési céljait: ezt bizonyítja a sok jól sikerült előadás, amit a szülők osztályfőnöki órákon tartottak. A másodikok számára serdüléskori problémákról hangzott el több orvosi előadás, a harmadik és negyedik osztályokban pedig saját életpályájukról, munkakörükről beszéltek a szülők a gyerekeknek, tágitva látóköriüket a pályaválasztás problémáiban. Nagyon tanulságos és hasznos volt az SZM elnök tájékoztatója a Műgyetem lehetőségeiről és az egyetemi munkáról a műszaki pályák iránt érdeklődő végzős gyerekeknek. A pályaválasztás segítésére a szülők ez évben is több üzemlátogatást szerveztek a gyerekek számára, főleg a harmadik osztályokban.

A hátrányos helyzetű tanulók támogatását a szülők is saját ügyüknek érezték, több osztályban megszervezték korrepetálásukat, főleg matematikából és fizikából.

A honvédelmi nevelés támogatása a katonaszülők érdeme. Több osztályban politikai előadásokat tartottak, részt vettek az iskolai politikai körök munkájában, ezen kívül sok segítséget adtak az iskolai honvédelmi szakkörnek /Patkós és Juhász alezredes/: biztosították a gyerekek számára egy laktanya meglátogatását, a korszerű fegyverek, elhárító eszközök megismerését, a kellően szakszerű magyarázatot. Ezzel nagy mértékben hozzájárultak az iskolai honvédelmi napok sikeréhez is.

A szülők a kirándulások szervezésében, lebonyolításában is segítettek az osztályfőnöknek: szállást, kedvezményes autóbust szereztek, üzemlátogatást szerveztek. Az érettségik kellemes légköréhez is hozzájárultak, nagy buzgalommal gondoskodtak szendvicsről, üdítő italokról, derűs bankettekről a vizsgázó tanulók számára.

Dr. Sváb János,
a Szülői Munkaközösség elnöke

A TANÁRI TESTÜLET ÉS ISKOLÁNK TÖBBI DOLGOZÓJA

Sor- szám	A tanár neve, alkalma- zásának minősége, szak- tárgyai	Szolgálatának kezdeté	Ennél az isko- lánál
1.	2.	3.	4.
1.	Kálmán Ferenc igazgató matematika-fizika	1954.szept.15.	1968.febr.16.
2.	Dr.Balogh Endre igazga- tóhelyettes történelem-földrajz	1945.okt.18.	1956.aug.1.
3.	Dr.Tegyey Imréné Baltha- zár Terézia igazgatóhe- lyettes magyar-latin-történelem	1955.jul.20.	1961.szept.1.
4.	Apró Pál gimn.tanár matematika-fizika	1956.jun.16.	1962.jul.1.
5.	Arday Andorné Bucsányi Ida gimn.tanár testnevelés	1958.szept.1.	1959.okt.1.
6.	Bankó Károlyné Kömüves Terézia gimn.tanár kémia-fizika	1953.aug.25.	1968.aug.16.
7.	Bánhegyi László szak- felügyelő matematika-ábr.geometria	1952.jul.1.	1958.aug.1.
8.	Bánki Viktor gimn.tanár matematika-fizika	1964.febr.1.	1969.szept.1.
9.	Dr. Erdős Jánosné Gábor Éva gimn.tanár angol-orsz	1964.aug.16.	1964.aug.16.
10.	Faragó Jenőné Scheitzner Klára gimn.tanár orosz-német	1947.szept.10.	1964.szept.1.
11.	Fillinger Irén gimn.tanár kémia-biológia	1940.szept.1.	1949.szept.1.
12.	Gartner Éva gimn.tanár magyar	1957.szept.1.	1962.jul.1.
13.	Gyárfás Endréné Eckstein Edit gimn.tanár magyar-német-orsz	1963.febr.25.	1966.aug.16.

1.	2.	3.	4.
14.	Dr. Győrvári Istvánné Koltai Katalin gimn.tanár történelem-földrajz	1949.jun.17.	1952.aug.1.
15.	Dr. Hamar Józsefné Répási Ottilia gimn.tanár francia-olasz	1958.szept.1.	1968.szept.1.
16.	Harmatha Andrásné Gergely Mária gimn.tanár orosz-történelem	1964.aug.1.	1964.szept.1.
17.	Herczeg János gimn.tanár matematika-fizika	1956.jul.16.	1964.aug.16.
18.	Hubert Györgyné Kolcza Judit gimn.tanár matematika-fizika	1969.aug.26.	1969.aug.26.
19.	Istók Katalin gimn.tanár matematika-fizika	1969.aug.1.	1969.szept.1.
20.	Kenyeres Zoltánné Becz Judit gimn.tanár magyar-angol-olasz	1967.aug.16.	1967.aug.16.
21.	Kiefer Ferencné Ambró Hajnalka gimn.tanár angol-német	1967.aug.16.	1967.aug.16.
22.	Koroknay Istvánné Somfai Edit gimn.tanár földrajz-biológia	1950.jul.1.	1962.aug.16.
23.	Machlisz Áda Csipes Sándorné gimn.tanár földrajz	1960.szept.19.	1960.szept.19.
24.	Matavovszky Tibor gimn.ta- nár matematika-fizika	1953.jul.15.	1968.aug.16.
25.	Miklós Imréné Jávor Etelka gimn.tanár testnevelés	1943.jun.1.	1964.okt.1.
26.	Dr. Mohácsy Lászlóné Losonczi Anna gimn.tanár biológia-kémia	1953.jul.25.	1957.szept.1.
27.	Nagy Katalin gimn.tanár magyar-orosz	1961.aug.1.	1963.aug.1.
28.	Paál Magdolna gimn.tanár magyar-német	1940.szept.1.	1961.szept.1.
29.	Pártos Veronika gimn.tanár magyar-filozófia	1955.jul.16.	1962.jul.1.

1.	2.	3.	4.
30.	Ratkó István gimn.tanár matematika-fizika-ábr.geom.	1966.aug.16.	1966.aug.16.
31.	Rácz Lajos gimn.tanár magyar-történelem	1957.aug.1.	1964.okt.22.
32.	Dr. Sáfrán Antalné Pintér Mária gimn.tanár matematika-fizika	1964.aug.1.	1964.aug.1.
33.	Szilágyi Imréné gimn.tanár orosz	1961.jul.16.	1964.aug.15.
34.	Szókontor Pál gimn.tanár rajz-művészettörténet	1953.jun.3.	1968.aug.16.
35.	Tarnóczy Lászlóné Makray Eva szakfelügyelő ének	1960.szept.12.	1967.aug.16.
36.	Vrabély Armandné Szakál Éva gimn.tanár magyar-történelem	1952.aug.15.	1963.aug.1.

A törzstagokon kívül még az alábbi kartársak tanítottak
intézetünkben:

Boross Ferenc	tanulmányi felügyelő
Gerlits Jánosné	sz.Friss Ilona tud.munkatárs
Molnár Gyuláné	középiskolai tanár
Sándor István	tanárjelölt
Iskolaorvos:	Dr. Várady Béláné
Gazdasági vezető:	Bánhegyi Ferencné sz. Dömök Julia
Adminisztrátor:	Koroknay Istvánné sz. Szabó Rózsa
Hivatalsegédek:	Demeter Károly, Madarász András, Nagy Julia, Sóós Sándorné, Svaier Jánosné

A BERZSENYI DÁNIEL GIMNÁZIUM VOLT TANÁRAI

/1958 óta/

	Név	Szaktárgy	Iskolánknaál tanított
1.	Almásy Béla	matematika-fizika	1956-1964
2.	Arató Oszkárné Váradi Stoll Edit	orosz	1963-1964
3.	Dr. Ács Mária	olasz-német-francia- -orosz	1961-1966
4.	Baltai Ildikó	magyar-német	1960-1961
5.	Csanádi Árpádné Erdődi Katalin	testnevelés	1957-1964
6.	Csukás Hilda	magyar-német	1957-1958
7.	Deák Ferenc	matematika-fizika	1951-1957
8.	Esztergályi Dénesné Jákó Irén	történelem-latin	1960-1965
9.	Fügedi Péter	földrajz-történelem	1966-1967
10.	Görgényi Andrásné Petrován Antónia	olasz-német	1966-1969
11.	Gyurkó Lászlóné Miszlai Mária	magyar-francia	1962-1968
12.	Dr. Haán György	magyar-német	1957-1967
13.	Havril Andrásné	pedagógia-pszicho- lógia	1956-1958
14.	Dr. Hermann Józsefné Dessez Janine	francia-latin-görög	1956-1958
15.	Dr. Horváth István	történelem-földrajz	1967-1968
16.	Kaplonyi Károlyné Benedikt Katalin	filozófia-politikai gazdaságtan-orosz	1958-1961
17.	Dr. Korondi Oszvaldné Bodolay Erzsébet	német-francia-orosz	1951-1965
18.	Komáromi Ferenc	kémia-fizika	1959-1964
19.	Kovács Angéla Szél Sándorné	ének	1966-1969
20.	Krakker Jánosné Radich Márta	testnevelés	1958-1959
21.	Kuthy Zoltán	magyar-francia	1953-1968

	Név	Szaktárgy	Iskolánknaál tanított
22.	Dr. Lengyel Albert	magyar-történelem	1945-1957
23.	Dr. Lengyel Jenőné Dr. Kupán Ibolya	latin-francia-orosz	1955-1960
24.	Marcisovszky Jánosné Gaál Odette	magyar-francia	1957-1958
25.	Mészáros András	kémia-fizika	1966-1969
26.	Mihajlovszkij Jenő	orosz	1955-1957
27.	Mihályi Bálint	magyar-történelem	1957
28.	Nemes Lászlóné Láday Mária	matematika-fizika	1961-1964
29.	Oláh Gyuláné Dénes Judit	matematika-fizika	1957-1968
30.	Paál Vince	matematika-fizika	1968
31.	Palócz Imréné Könyves Tóth Eleonóra	matematika-fizika	1964-1965
32.	Pap Istvánné Elekffy Ildikó	testnevelés	1955-1957
33.	Réti Ilona	magyar-német, gép- és gyorsírás	1954-1962
34.	Rózsahegyi Tiborné Pummer Edit	logika-lélektan	1957
35.	Rozsnyai Istvánné	igazgató, filozófia- -pedagógia-pol.gaz- daságtan	1957-1961
36.	Salavárdics Antal	orosz	1955-1959
37.	Dr. Sólyom Mihályné Loparits Ilona	matematika	1952-1966
38.	Somosi Ferenc	matematika-fizika	1945-1962
39.	Dr. Staud Géza	magyar-francia-bio- lógia	1950-1958
40.	Dr. Szabó László	igazgató, földrajz- -történelem	1955-1957
41.	Szelezsán Jánosné Budur Katalin	matematika-ábr.geo- metria	1964-1969
42.	Szijj Ferenc	testnevelés	1948-1956
43.	Szödy Szilárd	ének	1957-1965

	Név	Szaktárgy	Iskolánkban tanított
44.	Tábor Istvánné Baksay Éva	földrajz	1955-1965
45.	Tétényi Pálné Halász Mária	orosz	1959-1961
46.	Ürményi Istvánné Endrődi Julia	biológia-kémia	1959-1962
47.	Vajk Lajos	rajz-ábr.geometria	1953-1959
48.	Váróczi Piroska	földrajz-biológia	1953-1959
49.	Verbai Lajosné Nagy Ibolya	kémia-biológia	1964-1965
50.	Véghelyi József	magyar-történelem	1956-1964
51.	Vincze Lászlóné	magyar-francia	1958-1959
52.	Dr. Welker Ottó	igazgató, matemati- ka-fizika	1961-1967

Összeállította: Fillinger Irén

TANÁRAINK IRODALMI MUNKÁSSÁGA

RÁCZ LAJOS:

A magyar színházi élet és filmművészet ujjauszületése /1945 - 48/

/ Tanulmányrészlet /

Hazánkban a felszabadulással jelentős történelmi események játszódtak le és a következő években forradalmi változások történtek. Megszűnt a Horthy-Magyarország 25 éves korszaka, a hagyományos uralkodó osztályok helyére új osztályok kerültek. Magyarország társadalmi szerkezete, politikai élete, gazdasági rendszere teljesen átalakult.

A felszabadulás előtti évtizedek magyar művelődéspolitikájának középponti helyét az ugynevezett középosztály foglalta el. Az az osztály volt az eszménykép s ez az osztály szerepelt a nemzeti hagyományok legfőbb őrzőjeként. Műveltsége jogi, legjobb esetben irodalmi vagy történelmi volt, s egy antagonisztikus társadalmi szerkezet ellentétes szellemét, életformáját, eszményeit hordozta. A felszabadulás előtti események, s 1945 világosan bebizonyították, hogy ez az osztály megszűnt történelmet formáló erő lenni, az élet áthaladt fölötté. Az ujjauszülető Magyarország társadalmi életének középpontjába a munkásság, parasztság, s haladó értelmiség került. Ez pedig azt is jelentette, hogy művelődéspolitikánkat új alapokra kellett helyezni. Ez a feladat gyakorlatilag a következő teendőket róta az új magyar közművelődés kialakítóira: a háboru pusztításai után meg kellett indítani a teljesen megbénult közművelődési életet, ezzel egyidőben, az új demokratikus követelményeknek megfelelően, meg kellett teremteni az új magyar közművelődés rendszerét, ki kellett alakítani elveit, s meg kellett indítani a feltétlenül szükséges átalakulás végrehajtását.

A felszabadulás utáni napok első legfontosabb feladata volt tehát, hogy ha egyelőre a régi alapokon is, de megnyiljanak az iskolák, színházaink újra játszanak, művészeink, tudósaink újra dolgozzanak, s meginduljon sportéletünk is. A háborus kár óriási volt. Kulturális intézményeink kára /1938-as értékben számolva/ kb. 470 millió pengő, vagyis 137 millió dollár. Az épületkároknál jóval nagyobb méretű volt a felszerelések pusztulása, azok a veszteségek, amelyek iskoláinkat és kutatóintézeteket érték. Műkincseink jelentős része elpusztult, más részét Nyugatra hurcolták. Mindezekon túl ezrekre tehető azoknak a pedagógusoknak és tudósoknak a száma, akik életüket vesztették a háboru éveiben, vagy a nyilas-terror uralma alatt.

Még folyt a háboru az országban, amikor az Ideiglenes Nemzeti Kormány vallás- és közoktatásügyi minisztere rendeletet adott ki az 1944-45. tanév hátralévő részére vonatkozóan. Elrendelte valamennyi középisko-

la, középfoku szakiskola, valamint népiskola működésének haladéktalan megkezdését, s ott, ahol eddig két vagy több azonos fajta iskola működött, de nem volt lehetőség valamennyi megnyitására, az iskolák összevonását. A tanév befejezésének napját 1945. június 14.-én állapította meg. A rendelet szerint minden olyan tanuló, aki a tanév végén a tanítási óráknak 3 hónapra át történő látogatását igazolja, szabályszerű bizonyítványt kap. Akik kevesebbet, vagy egyáltalán nem jártak iskolába, azok vizsgát tehetnek a tanév végén.

Rendelet intézkedett az orosz nyelvnek rendkívüli tantárgyként történő oktatására minden olyan helyen, ahol erre alkalmas tanár volt.

A közoktatás segítésére született meg az Ideiglenes Kormány 110/1945. ME. és 11.150/1945. ME. sz. rendelete, amelyben a megszüntetett Országos Közoktatási Tanács és Országos Felsőoktatási Tanács helyébe Országos Köznevelési Tanácsot létesített. A Tanács a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium tanácsadó szerve lett a köznevelés minden kérdésében. Figyelemmel kísért a köznevelés ügyét, s a minisztérium felhívására, vagy saját kezdeményezéséből a köznevelés kérdéseiben véleményt nyilvánított, javaslatokat tett.

A Tanács népiskolai és népnevelési, középiskolai, felsőoktatási, és felnőttoktatási szakosztályokra tagozódott, 12 tagú elnökség irányítása alatt. A szakosztályokban találhatók a miniszter által kinevezett 80 nevelőn kívül a társmisztériumok, az iskolákat fenntartó vallásfelekezetek képviselői s a Pedagógus Szakszervezet kiküldöttei. A felnőttoktatási szakosztály tagjai között a Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült pártok, a Szakszervezeti Tanács, a Paraszttszövetség és Földmunkás Szövetség képviselői foglaltak helyet. Az 1945. júliusában alakult Tanács első elnöke Szentgyörgyi Albert egyetemi tanár volt.

A Tanács első teendője a közoktatási reform kidolgozása, elkészítése volt. Felszabadulás előtti közoktatásunk legkirívóbb hibái között említhető meg népoktatásunk alacsony színvonala, a hivatalnok középosztály szükségleteire, egyedüli kiszolgálására irányuló törekvése, a gyakorlati életpályákra előkészítő szakoktatási ágazatok fejletlensége, a nevelői intézmények területi elosztásának aránytalansága, a felnőtt dolgozók oktatásának szinte tudatos elhanyagolása, a népművelés jótékonykodó jellege, a tantervi anyag elvontsága, a korszerűtlen nevelői eljárások, módszerek stb. A Tanács a hibákat elemezve tette meg javaslatát a napközi otthon és az óvoda elválasztására, a tanköteles korban lévő 6-14 éves gyermekek egy-egy tanterv elkészítésére, amelynek óratervében heti 25 órát közös köznevelődési anyag foglaljon el, heti 6 órát pedig a szabadon választható tantárgyak anyaga.

A reform lehetővé tette, hogy a tanulók a gimnáziumok V. osztályától felfelé latin nyelv helyett ábrázoló mértant válasszanak, továbbá intenzívebbé vált a vegytan, természettan és mennyiségtan tanítása.

A közoktatásban bekövetkezett változások egyik legjelentősebbje a dolgozók iskolájának létrehozása volt. A kormány azoknak a dolgozó felnőtteknek biztosította ezt az iskolatípust, akik önhibájukon kívül nem szerezhetek iskolai végzettséget. Az 1945-46-os tanévben már összesen 4849 felnőtt tanult a dolgozók iskoláiban.

Felsőoktatási szinten első lépésként bölcsészettudományi kar felállítására került sor a pécsi; jog- és államtudományi kar felállítására a szegedi egyetemen, s a természettudományi tanszékek visszaállítására a debreceni egyetemen. Számos tanszék átszervezése, illetőleg új tanszékek létesítése következett be.

A nevelők továbbképzésében - a különböző tanfolyamok mellett - igen fontos szerepet töltött be az Országos Köznevelési Tanács "Demokrácia és köznevelés" c. kiadványa. Ebben jelentek meg az 1945 nyarán Budapesten tartott tanári, világnézeti átképző tanfolyam előadásai. A 678 lap terjedelmű kötet első részének tanulmányai a nevelők számára elengedhetetlen új világnézeti tájékozódást szolgálták. A többi tanulmány az u.n. világnézeti tantárgyak /magyar irodalom, történelem, föld- és néprajz, ének-zene, művészeti ismeretek, művészettörténet/ időszerű kérdéseit tárgyalta. A tanulmányok írói között találjuk a magyar kulturális és tudományos élet kiemelkedő nagyjait: Veres Pétert, Mátrai Lászlót, Kovács Mátét, Kardos Tibort, Kardos Lászlót, Turóczy-Trosztler Józsefet, Molnár Eriket, Andics Erzsébetet, Ortutay Gyulát, Rudas Lászlót, Mód Aladárt, Ádám Jenőt, Pátzay Pált és másokat.

A köznevelés reformjával megindult köznevelődésünk korszerű átalakítása. A sikeresen nekilendülő köznevelési reform a későbbiek során, a politikai élet harcait követve, jelentős megtorpanásokkal valósult csak meg. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban meghuzódó ellenséges elemek mindent megtettek a reform elferdítésére, lejáratására. A tanulástól való elkedvetlenedést igyekeztek elősegíteni azzal a nagyarányú tantervi, tantárgyi maximalizmussal, amely ez évek közoktatását jellemezte. 1948-ban a népi demokrácia erőinek országos győzelme hátrította el véglegesen az akadályokat a reform teljes megvalósítása elől az iskolák állami kézbe vételével, az egvház és az állam ügyáinak kettéválasztásával.

Az 1945-től kialakuló művelődéspolitikai jelentős részét képviselte az akkor szabadművelődésnek, ma népművelésnek nevezett kulturális tevékenység. Az állam és a társadalom iskolán kívüli nevelőmunkát végző szerveinek összefogására alakult meg az Országos Szabad-Művelődési Tanács.

A szabadművelés tevékenységéről intézkedő rendeletek az ország területét szabadművelődési kerületekre osztották fel. Minden vármegye és minden törvényhatósági jogú város területe egy-egy szabadművelődési kerületet alkotott. A kerületek élén a minisztérium által kinevezett szabadművelődési felügyelő állott. Mellette minden kerületben tanácsadó, véleményező, kezdeményező tanács alakult.

A szabad művelődés támogatására tudományos társaság alakult azokból a szakemberekből, akik az általuk művelt szaktudomány eredményeit a szabadművelés keretében is terjeszteni kívánták. Céljuk volt továbbá az iskolán kívüli nevelés eszközeinek és módszereinek kutatása, hazai és külföldi szabadművelődési intézményekkel való kapcsolatok kiépítése és fenntartása. A társaság egyik fontos tevékenysége volt a népkönyvtárak alapanyagát képező könyvek címjegyzékének összeállítása. Számba véve a szabadművelődési irodalom hiányosságait, kb. 60 szakkönyv megírása ügyében tettek lépéseket.

A parasztság korszerű műveltséghez juttatása céljából született meg a Népművelési Tudományos Intézet helyébe a Magyar Népi Művelődési Intézet. Az Intézet elnöke Illyés Gyula lett. Az Intézet feladata vezetőképző iskolák felállítása, működtetése, dolgozók iskoláinak létrehozása, szabadegyetemek és népegyetemek létesítése volt.

A különböző intézmények, tanácsok munkája alapján háromféle szabadművelődési tevékenység alakult ki:

1/ Különböző szinten szabadiskolák létesültek /tehát oktatási forma/. Ezek segítségével kívánták pótolni széles tömegek hiányzó műveltségét.

2/ A szabadművelődés eszközeinek biztosítása, elsősorban könyvtárak létrehozásával. A háború előtt Magyarországon 3000 népkönyvtár működött, ezek közül 2500 elpusztult. A felszabadulás évében 1200 népkönyvtárat szerveztek újjá. A népkönyvtár mellett vándorló könyvtárak is működtek.

3/ Haladó népi hagyományaink felélesztése, továbbfejlesztése, a népitánc, színjátszó mozgalom támogatása. Rendkívül nagy ösztönző erőt jelentett az 1848-49-es szabadságharc centenáriumi ünnepségeire való felkészülés a szabadművelődés számára.

A szabadművelődés keretein belül igen jelentős az a tevékenység, amelyet a Szakszervezeti Tanács, majd később a Munkás Kulturszövetség fejtett ki a munkásság körében. 1945 februárjában született meg a Szakszervezeti Tanács Kulturtitkársága. A kulturtitkárság vezetője Keleti Márton volt, aki mellett 5 ügyintéző dolgozott. Munkáját a titkárság különböző iskolák, tanfolyamok megindításával kezdte meg. Retorikai tanfolyamot indítottak pl. a szervezett munkásság beszédkézségének fejlesztésére 110 hallgatóval. 45 hallgató részvételével előadóképző tanfolyamon képezték ki a munkásság jövőbeni politikai előadó gárdáját. A szakszervezeti vezetés utánpótlása 3 hónapos vezetőképző tanfolyamon történt.

Különösen jelentős volt az az előadássorozat, amelyet a Pázmány Péter Tudományegyetem Tanácsának javaslatára az egyetem tanárai tartottak. Az előadássorozatot Szekfü Gyula nyitotta meg. Az egyetem jogi kara pedig azzal az indokolással, hogy a körülmények megkívánják a szervezett munkásság jogi ismeretszerzését, kétéves jogi esti tanfolyamot hozott létre. A Szakszervezeti Tanács felkérésére a különböző tanfolyamokon az MKP és az SZDP legjobb előadói is résztvettek.

A Tudományegyetem jó példáját követte az Iparművészeti Múzeum igazgatósága, amikor kapcsolat létesítését határozta el az ipari munkásság és a Múzeum között, esti tárlatlátogatások szervezésével.

1946 végén a Fővárosi Népművelési Bizottság kulturszövetkezetet létesített, amelynek feladatául tűzte ki a színházak és a könyvtárak, továbbá a könyveladás számára végzendő szervezést. A cél egyben az is volt, hogy megismerkedve a tömegek izlésével, igényeivel, annak kielégítésére nyomást gyakoroljanak a színházak műsorpolitikájára és a könyvkiadásra. 1946 március 24-én, vasárnap délelőtt 21 nagyüzem és szervezet képviselői a Madách Színházban ankéttra gyültek össze, hogy megvitassák a dolgozó tömegek színházi igényeinek kielégítésére vonatkozó kívánságaikat, mert a magas helyárak és a műsorpolitika miatt nem juthatnak igényeiknek megfelelő előadásokhoz. Az ankét résztvevői kérték a műsorpolitika megvitatását, a szervezett jegyigénylés esetén 50-60 %-os kedvezményt. A követelések érvényesítésére az ankét résztvevői színházi előkészítő bizottság megteremtését határozták el és kérték a Szaktanácsot, hogy e bizottság a kulturtitkárság közönség-szervezeteként működhesse.

1946-ban kezdte meg tevékenységét az MKP, SZDP s a Szaktanács által létesített közös kulturális szervezet, a Munkás Kulturszövetség. A szervezet célja a munkások oktatása, művészeti nevelése, művészeti intézmények, iskolák létesítése és fenntartása, a munkásosztály kulturális érdeklődésének és művészeti igényeinek magas színvonalra emelése volt. A Szövetség létrejöttével végre kizárólagos gazdája született a munkáskultúrának. A felszabadulás után a munkáskultúra szakszerű vezetők nélkül maradt. Törtek ugyan kezdeményezések, sőt eredményekről is lehet beszélni, de ezek inkább próbálkozások voltak. A felszabadulás évében jelentős ideológiai szervezeti zűrzavar keletkezett. A különböző munkáselemlőadások nem mindig azt tartalmazták, mint amit a demokratikus pártok politikai síkon meghirdettek. A Munkás Kulturszövetség feladatául tűzte ki a dolgozó művelődésének nemzeti kérdésként való kezelését. Tevékenysége ennek megfelelően nagy horderejűvé és széleskörűvé formálódott. A szövetségi haladó szellemű irodalomnak a tömegek közötti terjesztése, valamint a munkásírók tömörítése érdekében folyóiratot adott ki. A különböző kulturális szervezetek és csoportok részére kéthetenként központi értesítő, a Munkás Kulturhíradó jelent meg. "A demokrácia iskolája" címmel népszerű ismeretterjesztő füzetek láttak napvilágot. A szövetség a munkás zenei élet irányításában is közreműködött. Hangversenyeket rendezett, s szorgalmazta a zenei-, a dalos és a karnagyképzés hathatósabb támogatását, a növendékek tandíjának mérséklését. Tárlatok rendezésével járult hozzá a rajz- és fotóiskolák munkájának népszerűsítéséhez. Központi munkás színjátszó csoportot és rendezőképző akadémiát hozott létre. Igen jelentősek voltak a szövetség által rendezett nagybudapesti és vidéki kulturversenyek. A Munkás Kulturszövetség 1947 március 15.-e után lebonyolításra kerülő nagybudapesti kulturversenyén másfélszáz üzemi csoport vett részt, 4000 szereplővel. A Munkás Kulturszövetség tevékenysége eredményesen járult hozzá a felszabadulás utáni új munkáskultúra kialakításához.

A felszabadulás utáni új kulturális, művészeti élet kialakításában igen jelentős szerepet kapott az 1945-ben megalakult Magyar Művészeti Tanács. A Művészeti Tanácsot az Ideiglenes Nemzeti Kormány a magyar művészeti élet fejlődésének előmozdítására, valamint a művészet egyes ágai között az együttműködés kialakítására hívta életre.

A Tanács első elnöke Kodály Zoltán; első alelnökei: Kassák Lajos és Szőnyi István; főtitkára: Parkas Ferenc; ügyvezető titkára: Szőnyi Kálmán volt.

A Művészeti Tanács igen hathatós segítséget nyújtott a magyar színházkultúra talpraállításához. Az első feladat itt is a színházak helyreállítása volt. Ebben a munkában a magyar színészek legjobbjai vettek részt, azok, akiket a háború éveiben leparancsoltak, vagy kiszorítottak a magyar színpadokról: Gobbi Hilda, Major Tamás, Várkonyi Zoltán, Gábor Miklós, Ascher Oszkár, stb. 1945 február 22-én délelőtt a Magyar Színházban Illés Béla tartott tájékoztatót a szakmabeliek számára a helyzetről, s a tennivalókról. A megbeszélésen résztvett Kárpáti Aurél és Darvas József is. Az első színházi előadásról a Népszava március 3-i számában Staud Géza tudósított. "Mindent előlről kell kezdeni. Meg kell tanulni járni, a Napba nézni, színházat játszani. Kelemen Lászlóék mintájára ismét meg kell teremtenünk a magyar színjátszást, a semmiből a valamit, a valamiből a magyar kulturát..." A Nemzeti Kamaraszínház március 1-én Csokonai: özv. Kármány c. darabját adta elő. Megnyitót Major Tamás mondott, majd Csokonai: Estve c. költeményét mondta el. Az előadás sikerében Bobbi Hilda, Major Tamás, Várkonyi Zoltán, Ladányi Ferenc, Bartos Ferenc, Ungvári László, Somogyi Erzsébet osztoztak. A Nemzeti Színház április 25-én nyitott a Bánk Bán előadásával, Major Tamás rendezésében.

1945 május elején megalakult a Magyar Színészek Szabad Szakszervezete. Elnöke Abonyi Géza, főtitkára Staud Géza lett. A budapesti Nemzeti Bizottság ötös tanácsa a szakszervezettel közösen az eddigi színház-engedélyeket megszüntette, s az üzemképes színházak élére új vezetőket nevezett ki:

Nemzeti Színház, Kamara Színház
Vigszínház, Pesti Színház
Ifjúsági Színház /volt Royal/
Szabad Színház /Andrássy uti Színpad/
Fővárosi Operettszínház
Vidám Színház

Chanson Színház /Komédia Kabaré/

Major Tamás,
Jób Dániel,
Both Béla,
Várkonyi Zoltán,
Fényes Szabolcs,
Békeffy István és
Pethes Sándor,
Medgyasszay Vilma.

Engedélyt kapott három munkásszínház is: az Erzsébetvárosi Színház, a Józsefvárosi Színház és a Kisfaludy Színház.

1945 júliusában jelent meg az első műsorújság, a Pesti Műsor, augusztusban pedig az első színházi hetilap, a Színház.

Már a Nemzeti Színház első előadása, a Bánk Bán is új betanulásban került színre, az év első felének végétől kezdve pedig már új bemutatókra is mertek vállalkozni a színházak.

Budapest prózai színházaiban az 1945-46-os színházi évadban 48 bemutatót tartottak, s közel 35 darabot adtak elő új betanulásban.

A felszabadulás új lehetőséget teremtett színházaink, drámairodalmunk számára. Ezzel a lehetőséggel azonban az 1945-48-ig terjedő időszakban egyáltalán nem, vagy csak kevéssé éltek. A következő színházi évadok bemutatói ugyanis nem sokban különböznek témában, felfogásban, értéklésben a felszabadulás utáni első évad bemutatóitól. Színházaink műsorpolitikája nem sokat lépett előre. A felszabadulás előttről megmaradt drámairodalmunk öröksége, a naturalizmus. A magyarországi naturalizmus fejlődése során jelentős változáson ment keresztül. Hazai megteremtője Csiky Gergely akinél a valóság esztétikai megismerésének új lehetőségeit jelentette, jól lehet Csiky drámaiban az objektivitástól eltérő, illuzionista megoldás befejezésekkel is találkozhatunk. Bródy Sándornál ez a naturalizmus bátrabb, élesebb lesz, majd Móricz Zsigmond műveiben teljesedik ki a társadalmi sorskérdések drámai ábrázolásában. Mellettük a naturalizmus másfajta jelentkezése is fellelhető. A századfordulótól kezdve az "üzeleti színházak" szerzői mutatvánnyá szelidítik a naturalizmust, amely így a valóság igaz ábrázolásáról való lemondás eszközevé válik. Hazug színpadi történetek, jól játszható szerepek jellemezték ezt a színházkultuszt. Képviselők: Herczeg Ferenc, Márai Sándor, Vaszary Gábor, s a korszak igen tehetséges, divatos írója: Molnár Ferenc.

A felszabadulás utáni drámairodalom, a színházak műsorpolitikája a naturalizmus e két irányzatának továbbélését mutatja, az utóbbi irányzat javára történő szinte mértéktelen arányú eltolódással. Hat Molnár Ferenc darabbal szemben két Móricz darab került színpadra. A bemutatókon kívüli "futó műsorok" még rosszabb arányt mutatnak. A színházak műsorainak kb. 60 %-át a polgári dekadencia termékei tették ki. Egyik napilapunk "Nem min arany" címmel, a következőkben reagál erre "Munkás szemmel" c. rovatában: "Egy színház nyílt meg Budapesten, illetve újból megnyílt a Madách Színház kapuja. Heteken keresztül olvashattuk az újságokban, hogy ez a színház, a dolgozók színháza, szocialista színház lesz. A bemutató után aztán kiderült, hogy az értelmetlenség, a polgári halandzsza színháza. Ne csapja be senki a munkásokat, szocializmust hirdet, de értelmetlen halandzsát tartalmazó, dilettáns és unalmas játszadozással."

E darabok mellett zömében klasszikusokat játszottak, Shakespeare, Molière műveit. Az orosz szerzők közül: Csehov, Gogol, Gorkij, illetve Katajev, Szimonov alkotásai kerültek színpadra. Ha nem is nagy számban, de jelentkeztek a hazatért kommunista drámaírók is Balázs Béla, Háy Gyula, Gábor Andor, Gergely Sándor, Háy Gyula: Tiszazug c. drámájáról Zelk Zoltán a következőket írta: "A színháztól nemcsak anyagi okok zárták el a munkást. Nem volt, vagy csak igen ritkán volt mondani- valója a munkás számára. Nem az a bűne színházainknak, hogy mulattatni akarnak, hanem, hogy kilugoztak minden társadalmi problémát, minden emberi megnyilvánulást... A darab az emlékezetes arzénos gyilkosságok színhe- lyére világítva, egy egész korszakot, az ellenforradalom éveinek feudaliz- musát világítja meg. Nemcsak egy falu, de az akkor magyar falu életét. For- radalmi jelentőségű a mai magyar színpadon a Tiszazug bemutatója."

Kommunista íróinknak e korszakban bemutatott drámái a tömegek életének valóságát mutatták be, tartalmilag tehát a pozitívabb, a harc- os naturalizmust erősítették. Dramaturgiai koncepciójuk azonban a polgári írók nézeteivel egyezett. A 19. sz. kifejezési eszközeihez való tapadás az átmeneti korszak problémáihoz tartozik. Ez összefügg azoknak a tömegeknek a művészeti felemelkedésével, amelyeknek azelőtt a művészettel kevés dol- guk volt.: "Az a cél, hogy ezeknek a tömegeknek egy új valóságot, az ő valóságukat ábrázolják a műalkotásban, hogy ezt a valóságot egy nagy és kezdetben kevéssé differenciált közönségnek mutassák be, akiknek számára

a már polgárjogot nyert formák és kifejezési eszközök ismerősebbek, mint a merész művészeti és irodalmi kísérletek" /Ernst Fischer/.

Sajnos, a magyar dráma tulságosan beleragadt a hagyományos formákba. Mindez azt eredményezte, hogy az 50-es évek elején is még a naturalista sematikus drámánál tartottunk.

Összegezve tehát az 1945-48 közötti időszak színházpolitikáját, megállapítható, hogy sikerült talpraállítani a magyar színházat, mindenkorábban meglévő erényével és hibájával együtt.

A felszabadulás után a művészetek közül a legsúlyosabb örökség a filmművészetet terhelte.

Az 1945 előtti magyar film a Horthy-rendszer egyik fontos politikai támasza, propagandaeszköze volt. A rendszer kiszolgálása pedig nem tette lehetővé művészi színvonalu filmek alkotását.

A hírhedt Országos Nemzeti Filmbizottság vezérletével szériában készültek azok a filmek, amelyek a politikai butítást, ködösítést szolgálták. Carlo Lizzani olasz filmesztéta nagy hasonlóságot talált a fasiszta Olaszország és az akkor Magyarország filmművészete között. E filmművészetre, helyesebben filmgyártásra a közhelyek végtelen sokasága, az egyhangúság, az élettől való távolállás, gipszfigurák a jellemzők.

A külföldre jutott filmek alapján Sadoul a következőket írja: "A Horthy-korszak alatt készült filmek egyike-másika annak idején beszivárgott Párizsba is. Egyik sem rögződött meg emlékezetünkben. Legfeljebb arra emlékszünk, hogy mindig fiatal és hódító bárófiak szerepeltek benne, a bárófiak szépséges cigánylányokat vettek feleségül, miközben a cifraruhában boldogan feszítő parasztok szakadatlanul csárdást táncoltak. Ettől a cukros limonádétól émelgett az ember, és mindnyájan tisztában voltunk azzal, hogy hazug képet kaptunk egy országról, amely a fasizmus és a feudalizmus jármájában görnyedt."

Szöts István írja Röpiratában: "mindenáron magyaros filmet akartak csinálni, konjunkturából, vagy mert féltek az igazságtól: huszárral, vezércikk-sorozattal és néha pár méter Hortobágygal."

A sok silány film mellett egyetlen kiemelkedő filmalkotás született meg a háború ideje alatt: Szöts István *Ember a havason* c. filmje, amelyet 1942-ben készített el.

Sajnos, a fennálló politikai helyzet miatt a folytatás elmaradt mind Szötsnél, mind pedig a magyar filmművészetben. A polgári demokráciákkal rokonszenvező tehetséges rendezők, pl. Kertész Mihály, Korda Sándor a szabadabb munkalehetőség, érvényesülés reményében külföldre emigráltak, az itthon maradottak pedig távortartották magukat minden egyéni állásfoglalás

lástól, s így az ország politikai helyzetének alakulásával eljutnak a szélső jobboldalig, a nyílt fasizmusig.

Az 1945-48 között elkészített magyar filmek három csoportra oszthatók: Az első csoportba tartoznak a multbe forduló, régebbi irodalmi alapanyagra támaszkodó, művészileg gyenge filmek: *Tanítónő*, *Aranyóra*, *Hazugság nélkül*, *Mezei próféta*, *Beszterce ostroma*. A második kategóriát egy olyan film jelenti, amely művészi szempontból újat, az eddiginél magasabbrendűt hozott, de eszméileg elhibázott alkotás: Szöts Ének a buzamezőkről c. filmje. A korszak legfontosabb mérőföldkövet jelentő, filmtörténeti értékű műve Radványi Géza *Valahol Európában* c. filmje.

A *Tanítónő* forgatására a felszabadulás évében, 1945 szeptemberében került sor. Bródy Sándor színművét Békeffy István és Zsoldos Andor próbálták filmre alkalmazni. A rendező Keleti Márton, operatőr Eiben István volt. Zenéjét Polgár Tibor szerezte, főszereplői Szörényi Éva és Jávör Pál voltak.

A filmet vegyes érzések, ellentétes vélemények fogadták. 1945. december 8-án a *Népszava* a következőket írta: "Elpusztított gyártelepek, megromgalt gépek, nyersanyaghiány okozta nehézségek ellenére elkészült Bródy Sándor regényéből az első szabadszellemű magyar film. Az akarat diadala. Kilóméterkő ez a film, s biztató ígért a jövőre." Vagyis az elismerés az "első" filmnek szólt, a magyar filmgyártás újraindulása fölötti örömet fejezte ki. A film eszmei és művészi értékelésére nem is került sor. A filmmel elégedettek véleményét a *Szabadság* c. lap fogalmazta meg: "Nem hamis, sematikus, nem a pusztán szórakoztatási vágy árad a mozivásznonról. Író szava szól hozzánk. Megdörzsöljük a szemünket, amikor látjuk a szolgabíró, a káplánt, a jegyzőt így, ilyen bátor ábrázolással. Magyar filmen." Darvas József és Vass László viszont nem fogadták el a demokratikus Magyarország reprezentatív filmjének, mert egyes részleteiben a társadalmi kiegyenlítő-dés hamis megoldását sugalmazta. A *Szabad Nép* egyik cikkében fel is tette a kérdést: Miért éppen ezt választották a gyártók? A paraszti mult bemutatását jobban szolgálta volna pl. Darvas József *Szakadék* c. műve.

Valóban, a *Tanítónő* értékelésének alapproblémáját elsősorban a témaválasztás adta. A témaválasztás az egész magyar filmgyártás 1945-ös helyzetére világít rá. Elindult valamiféle erjedés, demokratikus irányban való puhatolódzás. A film alkotói még nem ocsudtak fel eléggé nem látták az újat, a kibontakozás irányát, s az akkori helyzetet bizonytalannak vélték. Ezért olyan témát választottak, amely "lefutott" téma volt már, semleges az 1945-ös helyzetben, amelyben nemigen kell állást foglalni. Ezzel a témával valóban nem lehetett forradalmi módon leszámolni a multtal. Keleti Márton nagy ambícióval fogott hozzá a film rendezéséhez. Kitűnően sikerült a falu életének, a földbirtokos basáskodásának bemutatása, az egész falut megülő áporodott levegő érzékeltetése. A konfliktus feldoldása azonban ismét a régi, jól bevált recept szerint történt. Jávör, a daliás földbirtokos, ismét ellenállhatatlan volt. Minden jóra fordult, megváltozott a parasztok élete, napfény, boldogság ragyogta be a film utolsó jelenetét.

A *Tanítónő* forgatásának megkezdése után egy hónappal újabb film forgatása kezdődött. A MAFIRT vállalkozásában Rátonyi Ákos fogott hozzá Szép Ernő *Aranyóra* c. színművének filmváltozatához, Kolozsvári Andor for-

gatókönyve nyomán. A film cselekménye egy talált óra, egy órásmeister meghurcoltatása körül bonyolódik. A cél annak bemutatása volt, hogy a munkásokat hogyan nyomták el az elmúlt rendszerben. A munkásosztály ábrázolása egy órásmeister viszontagságos sorsában, a naiv mese, az érzelmekre ható játék, mind-mind azt mutatják, hogy a Horthy-rendszer franciás eleganciájú vigjátékrendezője igyekezett alkalmazkodni az új helyzethez.

Sajnos, nem sok jó mondható el az ugyancsak 1945-ben rendezett Gertler filmről, a Hazugság nélkül-ről sem. A film magánvállalkozásban készült, a tőkét Pollák Géza temesvári harisnyagyáros adta, azzal a kikötéssel, ha a női főszerepet lánya játssza el. Jellemző a filmgyártás helyzetére, hogy a feltételt elfogadták, s a milliomos lány a film főszereplője lett. Partnere Básti Lajos volt, aki élete egyik legrosszabb szerepét igyekezett étellel megtölteni. A filmben, az új időknek megfelelően, újfajta találásban kapjuk a gazdag lány és a szegény munkásfiu szerelmének történetét. Ez alkalommal a milliomos lány felhagy eddigi léhá, semmittevő életmódjával, s szerelmese kedvéért elmegy dolgozni azzal a jelszóval, hogy a munka nem szégyen. A dúsgazdag, földbirtokos lányból demokratikus érzelmű munkás lesz. A film sorsa rendhagyó módon alakult. Elkészítése után dobozba került, mert nem tartották eléggé újnak, demokratikusnak. Később mégis a közönség elé került, ekkor viszont már az volt a kifogás ellene, hogy sok benne a demokratikus frázis. A legfőbb hibát azonban nyilvánvalóan a képtelen alapötletben kell keresnünk. A filmet különben az igen nehéz pénzügyi helyzetben német és román verzióban is elkészítették.

1947. január 20-án a Moziélet egy újabb film elkészítésének tervéről adott hírt. A film alaptörténetét Móra Ferenc Ének a buzamezőkről c. szindarabnak is feldolgozott - regénye adta. A film elkészítésének ötlete már 1942-43-ban szerepelt a gyártási tervek között, de akkor nem engedélyezték, mert a történet hőse egy volt oroszországi hadifogoly. Most lehetőség nyílt a téma megfilmesítésére a MAFIRT finanszírozásában. A munkához Szóts István rendező vezetésével fogtak hozzá. A film azonban sem akkor, sem azóta nem került a közönség elé. Ezt 1947-ben a film egyes jeleire belemagyarázott klerikalizmussal indokolták. Valóban, a film komoly művészi eredményei mellett eszmei tévedéseket is tartalmazott, de a legnagyobb baj az volt, hogy Szóts ezekben a demokratikus politikai mondanivaló szinte szó szerinti értelmezését követelő időkben túl bonyolultnak, félreérthetőnek mutatkozott. Vitathatatlan azonban, hogy újat, remeket alkotott. A film akkori bemutatása, nyílt bírálata hozzájárult volna Szóts és a magyar filmművészet további fejlődéséhez.

A film narodnyik-szemléletére Nemeskürthy István utal a Magyar film története c. könyvében. A film eszmei hibái Szóts világnézeti felfogását tükrözik. Szóts a két világháború közötti népi ellenzék, a népi írók mozgalmának híve, tevékeny részese volt. A mozgalom ideológiája szerint a magyar nemzet alkotó eleme a parasztság, Szembeszállt az uralkodó osztály politikájával, a nemzet létét fenyegető német fasizmussal. A népiesek tevékenysége e szempontból véve haladó jellegű volt, de azok, akik 1945 után is kitartottak nézeteik mellett, retrográd erőkké változtak. Szóts népies-sége ráadásul bizonyosfokú miszticizmussal ötvöződött.

Mind a magyar, mind a nemzetközi filmtörténet az 1945-48 közötti időszak egyetlen maradandó, kiemelkedő értékű filmjének az ugyancsak 1947-ben elkészített "Valahol Európában" c. filmünket tartja. Nemeskürthy István szerint: "A Valahol Európában belekerült a filmtörténetbe: francia,

olasz, német szakkönyvek emlegetik, történt tehát végre valami, megszületett az első felszabadulás utáni filmklasszikusunk." Biró Yvette írja a Talpalatnyi föld c. tanulmányában: "Az egyetlen, a Kommunista Párt által gyártott "Valahol Európában" jutott tovább a próbálkozásoknál és ha néhol egyenetlenül, vagy következtlenül is bontotta ki a maga mondanivalóját, részleteiben olyan sikereket mutatott fel, amelyeket csak helyes és igényes célkitűzések teremthettek."

A Kommunista Párt filmvállalata Radványi Gézát bizta meg a film rendezésével, aki a Balázs Béla által elkészített forgatókönyv alapján fogott hozzá munkájához. A film kettejük összefogásának köszönheti sikerét. A végre idehaza tevékenykedő, a magyar művészeti életet pezsgő szellemiséggel, tapasztalatával segítő Balázs Béla, az Ének a buzamezőkről c. filmet is már konkrét művészeti tanácsokkal segítette, ennek a filmnek pedig szellemi megteremtője lett. A film alapötletét Nikolaj Ekk adta Ut az életbe c. könyvével, amely 1931-ben készült el. A könyv Makarenkó munkásságának és tanításának művészi feldolgozása: hogyan válnak az elvadult gyerekek a társadalom megbecsült tagjaivá. Balázs Béla és Radványi tevékenységében a szovjet filmművészeti hatásnak a polgári felfogás legjobb örökségével történő ötvöződését kísérhetjük nyomon. Érdekes találkozás ez, amelyből nagysikerű film született.

A filmgyártásban uralkodó állapotok még mindig szinte az 1945-ös problémát tükrözték. A forgatási napló bejegyzései hűen tükrözik a politikai, a gazdasági és a filmgyártási helyzetet. A forgatás megkezdése előtt-ről egy levél, 1947. július 29-i keltezéssel, amelyet a MAFIRT vezérigazgatója, Angyal György a Hunniához intézett: "Konkrét panaszok alapján az jutott tudomásunkra, hogy az Önök berendezése nem megfelelő, úgy, hogy ennek következtében a filmgyártás zavartalan megkezdése akadályokba ütközik. A fentiekkel azzal közöljük Önökkel, hogy szíveskedjenek a hiányok megjavítása iránt haladéktalanul intézkedni, mert amennyiben az Önök hibás gépi berendezéseinek következtében a filmgyártással kapcsolatban káraink merülnek fel, úgy ezen károkért Önöket minden körülmények között felelőssé kívánjuk tenni. Bizunk abban, hogy Önök is szívesen viselik a magyar filmgyártás zavartalan elindítását és reméljük, hogy a jelenlegi hiányok rendbehelyezéséről bennünket mielőbb értesíteni fognak."

Augusztus 26. Külső felvételi nap, Várgesztes, Csesznek: ébresztő reggel 6-kor, reggeli 9-kor, /tej vajaskenyérrel/, felvétel kezdés 11-kor, befejeződött 20-kor. Leforgatott anyag 3755 m, ebből rontás 705 m. 19 beállítás, 57 felvétel. Vacsora 19 órakor: krumpliceves, mákos és diószésza.

Augusztus 30.: a felnőttek 18.30-kor autóval Budapestre utaztak a választásokra.

Szeptember 3. Délben a MAFIRT vezetősége, a belügy- és kultusz megbízottai meglátogatták a produkciót. /Radványit kötelezték a forgatás megkezdése előtt, hogy művészeti szempontból első, vagy legalább is másodosztályú filmet készít./

Szeptember 26. A költségvetés összeállításakor lefolytatott tárgyalásoktól eltérően a külső felvételeknél arcfestőt is alkalmaztak. A Hunnia nevében Tangl főmérnök a legmesszebbmenő takarékosságra szólít fel.

Október 1. Géphiba miatt leállás, 47 m nyersanyag elromlott.

Október 4. Somlay Arturt tüdőgyulladással a klinikára beszállították.

Október 11. Somlay betegsége miatt megállapodás a Szóts filmgyártó céggel: a leállás idejére a 3-4. sz. műterem jelenlegi, szabadon álló részében az Ének a buzamezőkről c. film díszleteinek 3 kis dekorációját felépíttetheti és felvételt csinálhat.

A rendkívül nehéz körülmények miatt a film forgatását az év végére fejezték be. 1948 januárjában Kürthy Pál a Színház c. lapban a következőket írta: "A pillanat megható. A magyar film elhagyta a művészi és emberi holtponthoz, amelyen mindeddig vesztegelt. A Valahol Európában egész seereg balhiedelmet és babonát dönt meg, s rácsáfol az üzleti kapzsiság kényelmes ürügyeire. Megdőlt az a hiedelem, hogy a magyar rendezők rendelkezésre álló szűkre szabott idő alatt lehetetlenség művészi filmet alkotni. Megdőlt a sok kalkulációs kifogás, amely mögé a tehetetlenség és a fogyatékos izlés sáncolta el magát. S remélhető, a megújulás első filmje rácsáfol arra a babonára is, hogy közönségünk csak a legsilányabb selejttárat hajlandó elfogadni."

Mint már korábban is említettük, a film a teljes háboruellenesség jegyében született. A világháború szerencsétlen áldozatairól szól, az otthonukat, családjukat elvesztett gyerekekről, akik az országutakon elvadultak, kóborolva, egész létükkel, helyzetükkel a háborút és az azt okozó felnőtteket vádolják.

A film már indításakor is eltért az akkor szokásostól. Főcím, gyártási feliratok helyett a sötét vásznonról Bach: Toccata és fuga első 24 taktusa hangzik fel. A kivilágosodó vásznon Európa plasztikus hegy és vízrajzi térképe tűnik fel, utána poros országutakon bandukoló rongyos gyerekeket látunk, majd újra a térképet, kinagyítva a Duna-medencét. Elhalkul a zene és a narrátor beszélni kezd: "Valahol Európában... Valahol, ahol a háború végigsepert országokon, embereken, tájakon és életeken. 1945 tavasza. A háború utolsó fejezeteit írja a történelem, a régi világ romokban hever. Az új világ még csak ígéret, remény. És a történelem senki földjén, a nagy háború nyomában, új háború indul, a kicsik háborúja a nagyok ellen, a gyerekbandák harca a mindennapi létért, a felnőttek bukott társadalma ellen. Egymillió hazátlan, éhes, kivert gyerek lop, rabol és bitangol Európa országútjain. Ezt a filmet azoknak a névtelen szerzőknek ajánljuk, akik megérték, mert ez volt a sorsuk: valahol Európában."

A film ezután végigvezet bennünket a bandába verődött gyerekek történetén: látjuk, hogyan válnak csavargókká, s lopva, rabolva, mint a sáskahad, mindent letarolva maguk előtt, haladnak az országutakon, a falvakon át. Összeütköznek a felnőttekkel, akik, mint a vadakra, úgy vadásznak

a társadalom számkivetettjeire. Csupán egy Felnőtt áll ki mellettük, aki saját maga is érezte a társadalom igazságtalanságait, a háború borzalmait. A történet végül is megnyugtató befejezést nyer.

A háború a filmben előzmény, villanás, formai jelzés csupán, de következményei végig élnek, adják a film cselekményét. A film alapkonfliktusa is a következményből született, a gyerekek és felnőttek ellentéte, a kenyérért folytatott harc eredménye. A film első része az okokat igyekszik megmutatni, hogyan és miért kerültek összeütközésbe a felnőttekkel, hogyan válnak a gyerekek csavargókká és törnek rá a falvakra. A film második részében a konfliktus drámaisága azzal folytatódik, hogy bár a gyerekek otthonra találtak és felhagyni igyekeznek eddigi életmódjukkal, tehát már nem ártanak a társadalomnak, az ellentét részükről már csak gondolatvilágukban van meg, és nem tényleges cselekedeteikben, mégis a társadalom számon kéri tőlük előző bűneiket. A konfliktust végül is egy érzelmi és egy értelmi cselekedet oldja fel: Kuksi halálának hatása a felnőttekre és a Felnőtt közbeavatkozása, aki hivatalosan is otthont ad a gyerekeknek.

A konfliktus ilyen dramaturgiai felépítésének köszönhető, hogy amíg a film az ellentéteket, azok okait mutatja, gyors tempója, ritmusa; majd közepetáján lelassubbodik, szinte leáll, olyan elemeket, történeteket iktat be /mint pl. Éva vallomását multjáról/, amelyek nem viszik előre a cselekményt. A felgyorsulás akkor következik ismét be, amikor megindul az életre-halálra menő harc a gyerekek és a falu között.

Radányi e filmjében erőteljes képi hatásra törekedett, kereste a filmszerű kifejezési eszközöket. A szörnyűségekre való utalás jelzésszerű: szögesdróttal bevont ablaku vasuti kocsik, mindegyiken más-más ország fel-ségjele. A Hitler viaszbabu elolvadása az égő panoptikumban megbújt gyerekek előtt a háború befejezését jelzi. Egy-egy rövid jelenet, képsor, a szituációk, érzelmek egész sorát fejezi ki. A gyerekek elvadultságát, a szinte már állati ösztönök felszabadulását mutatja az a jelenet, amikor az országuton két kóborló banda találkozik össze és megküzdnek egymással. Elkeseredett verekezésben csapnak össze, amelynek semmiféle kiváltó oka nincs, illetve csupán az, hogy eldöntsék, ki az erősebb. A filmből megdöbbenő, eddig szinte ismeretlen, szokatlan drámaiság árad felénk. Fokozódó feszültség, merész, újszerű képkapcsolások jelzik az újat, a film értékét.

A film főhőse maga a kb. 20-25 főnyi banda. A cselekmény a banda helyzete körül bonyolódik, ehhez kapcsolódnak az egyes kiemelkedő személyek tettei is. A Felnőtt egész magatartásában, viselkedésében, a banda akaratának veti alá magát, s mint ő mondja, a banda tagjának, csavargónak tekinti magát, ugyan úgy, mint a többiek. A banda tagjainak színészi játékuk megragadóan színpadképző. Feledhetetlen a fogolyként szekrénybe zárt Kuksi, vagy az állandóan akasztást követelő gyerek arcmimikája. Somlay Artur a felnőtt szerepében játékaának egyszerűségével, mélységes humanitásával most is kiváló alkotott. Gábor Miklós Bandavezérére látszik, hogy kedvére való szerep. Bánki Zsuzsa - sajnos - a szerepadta szűk lehetőségek miatt, eléggé vérszegény játékot produkál. Alakításuk csúcspontját mindketten Kuksi halálakor érik el.

A film elnyerte az ENSZ védnökségét és világhírnevet vívott ki magának.

1948-ban, a filmgyártás államosításával, új szakasz kezdődött a magyar filmművészet történetében.

TANULMÁNYI EREDMÉNYEK AZ 1969/70 - ES TANÉVBEN

I/A osztály
/Különleges orosz tagozat/

Antal Beatrix	4,0
Barát Julia	4,5
Benedek Katalin	4,1
Botos Hajnal	3,2
Cserepi Mária	3,6
Dárdai Júlia	3,9
Délceg Katalin	4,2
Gyuska Györgyi	4,1
Halász Csilla	3,4
Horváth Ildikó	4,2
Horváth Mária	4,5
Jászberényi Katalin	4,0
Karda Erzsébet	4,1
Kocsis Aranka	4,0
Lépesfalvi Zoltán	4,3
Lestár Györgyi	3,9
Márton Ágnes	4,1
Matakovics György	4,7
Német Aranka	4,0
Obláth Péter	4,3
Padányi Éva	4,4
Pálinkás Gabriella	3,3
Szabados Júlia	3,3
Szecsódy Péter	1,0 /javít/
Szilvássy Éva	4,1
Szöllősi Ágnes	3,6
Terjéki Tünde	3,8
Török Györgyi	3,7
Várszegi Ágnes	4,0
Veszprémi Erzsébet	3,5

Osztályfőnök: Dr. Hamar Józsefné

Virág Mária	4,3
Winand Ágnes	4,5
Wirth Ádám	4,0
Zárboch Ottó	4,5
Zsoldi Ildikó	4,2

Kimaradt: Török Erzsébet

Osztályátlag: 3,9

I/B osztály/Általános tantervű/

Ádám Éva	1,0 /javit/
Bacsi Katalin	3,8
Balázs György	4,7
Bozzai Rita	4,5
Csepiga Éva	3,3
Czakó Balázs ism.	2,6
Czene Ágota	1,0 /javit/
Farkas Julia	3,0
Fekete István	3,0
Fröhlich Erzsébet	4,0
Fülöp László	1,0 /javit/
Füredi Gyula	3,3
Jagoschitz Katalin	3,7
Jurka Rozália	4,1
Kalapács János	4,4
Katona Edit	3,6
Kelemen József	3,9
Keresztes Mária	4,3
Koncz István	3,7
Kónyi Zsuzsa	1,0 /javit/
Máté Ágnes	3,5
Mosánszky Zsuzsanna	4,3
Németh Mária	4,3
Nyikos Ilona	4,0
Pataki Judit	4,0
Puruczky Klára	3,7
Rados Kornél	1,0 /javit/
Sághy Judit	4,2
Séfer Ferenc	3,6
Sikesdi Rozália	4,1
Somogyi Ágnes	3,7
Soós Klára	3,6
Schober Zsuzsa	3,6
Szabados Krisztina	3,0
Szabó Ágnes	3,8
Szabó Gyöngyi	4,0
Szabó Mária	3,2

Osztályfőnök: Kenyeres Zoltánné

Szabó Márta	3,8
Szabó Márta Éva	4,0
Szekula Gábor	3,9
Tóbel Zsuzsanna	4,5
Tőkés Jolán	3,3
Varga Tamás	3,5

Kimaradt: Blaknik AurélOsztályátlag: 3,4I/C. osztály/Különleges matematika tagozat/

Balázs János	2,9
Bodnár Péter	3,3
Császár Gyula	4,2
Cséplő Gábor	3,9
D.Nagy Erzsébet	3,5
Deák Péter	5,0
Fehér János	3,6
Frank Rózsa	4,3
Frey Gábor	4,6
Góra István	3,1
Gulyás József	3,7
Győri Péter	3,6
Hatý Sándor	3,6
Hrivó Árpád	4,6
Kasza Éva	3,8
Kémeri Viktória	4,2
Lapis Judit	4,0
Lontai Mária	4,1
Lőrincz András	4,4
Marcsik Rómeó	3,7
Mizsei Kálmán	3,8
Molnár Ferenc	3,3
Molnár Lajos	4,6
Muck Tibor	4,0
Nagy Zoltán	4,5
Oláh Vera	5,0
Pallagi Dezső	5,0
Párkány Katalin	4,7
Rédei Ottó	3,6
Siegl Attila	4,7
Szalai-Dobos István	4,4
Szentpéteri József	4,6

Osztályfőnök: Rác Lajos

Tánczos Éva	4,0
Tokody László	4,0
Tóth Annamária	3,7
Varga Mária	4,1

Osztályátlag: 4,0

I/D osztály
/Fizika tagozat/

Osztályfőnök: Hubert Istvánné

Bagi András	3,7
Baka Edit	4,2
Balogh Iván	4,6
Balpataki Imre	4,2
Baracsi László	4,4
Bánai Györgyi	4,4
Bedő Imre	3,4
Bende Rozália	3,8
Bogdán László	3,4
Csintalan Sándor	4,2
Dobor Gábor	3,6
Dunajszki Zsuzsanna	4,0
Farkas Tibor	4,0
Fekete Szilveszter	4,2
Galántha György	3,9
Gilváci Zsuzsanna	3,6
Guttmann Angéla	4,2
Jakab Gábor	4,6
Kálmán Ferenc	4,3
Kovács Péter	3,5
Kovács Sándor	4,5
Kövesd Vera	3,5
László Márta	4,3
Lorsch András	4,6
Makai László	3,6
Molnár István	4,3
Neltz János	3,3
Pressburger Ferenc	4,4
Rapant Henriette	3,6
Réti Zsolt	4,3
Somló András	4,3
Somos Éva	3,9
Szabó István	3,6
Szilágyi László	4,7
Tarnai Gyula	3,9

Tárczy Péter	4,7
Urbancsek László	4,2
Varga András	4,4
Varga György	4,4

Osztályátlag: 4,0

II/A. osztály
/Különleges orosz tagozat/

Osztályfőnök: Nagy Katalin

Chován Hedvig	4,0
Diamant Katalin	3,0
Egry Flóra	4,0
Érdi Júlia	3,5
Friss Katalin	3,6
Galambo László	3,5
Hamza Kornélia	3,2
Hanula Ágnes	4,1
Hargitay Márta	4,7
Havas Gábor	3,4
Horváth Éva	3,8
Katona Krisztina	4,1
Katona Zsuzsanna	4,4
Kéri Anna	3,5
Kövesdy György	3,8
Lantos Klára	4,2
László Rozália	5,0
Lendvai Judit	4,6
Lőrincz Júlia	4,9
Mester Anna	3,5
Molnár Magdolna	4,7
Nagy Anna	3,4
Nudelmann László	4,3
Orosz Éva	3,8
Pallai Gabriella	4,0
Paróczy Erzsébet	4,0
Pataki Éva	4,5
Perlaki Katalin	3,8
Pesti Ildikó	3,7
Pozsonyi Veronika	3,4
Ribarich Edit	3,7
Róna Andrea	4,0
Stricker Sándor	4,0
Tóth Erzsébet	3,7
Török Zsuzsanna	4,1
Várkonyi Judit	4,9

Vaskuti Pál	4,0
Vörös József	4,0
Zeisky Tamás	4,2

Osztályátlag: 3,9

II/B. osztály
/Általános tantervű/

Ádám Eszter	4,6
Baranyai Ágnes	3,0
Bartal Magdolna Judit	3,1
Béky László	2,7
Bolgár Ágnes	3,7
Detre Katalin	4,4
Domokos Katalin	4,7
Elekes Katalin	3,1
Eörsi János	4,4
Fekete Beatrix	2,9
Fenyő Ágnes	3,4
Gere Anna	4,9
Hász András	3,8
Halmi Gábor	3,4
Havas Klára	3,2
Hegedüs Etelka	3,7
Hettig Ágoston	3,6
Jancsik István	4,1
Kiss Éva	4,6
Kolozsi Mária	3,0
Kovács Andor	4,1
Kovács Katalin	4,2
Hamvai Kovács László	3,2
Kölcsei István	3,6
Merész Éva	3,4
Mihály Paula	3,4
Pamuk István	2,9
Pryma Gábor	4,5
Révész András	3,9
Ruffy Varga Miklós	4,7
Sárdi Márta	4,2
Solymosi Sándor	4,7
Somló András	3,6
Somogyi Veronika	4,8
Stevanicz Ágnes	3,3
Szabó Zsuzsa	4,0
Szórádi András	3,6

Osztályfőnök: Bankó Károlyné

Tálosi Eszter	3,7
Tóth László	3,6
Ujlaki Ildikó	3,1
Ujvári Judit	4,2
Verőczy Gábor	4,0

Kimaradt: Tisza Ildikó

Osztályátlag: 3,7

II/C osztály
/Különleges matematika tagozat/

Adorján Noémi	3,5
Balogh András	3,7
Csécsi János	4,2
Elekes Sándor	3,8
Erdei Péter	4,5
Földes Tamás	4,2
Földvári Csongor	3,3
Hárs György	4,3
Kelen Miklós	4,1
Kertész András	4,5
Kiss Péter	4,4
Komlósi János	3,2
Kovács László	2,5
Miskoltzy Gyula	4,0
Móri Tamás	5,0
Nemeskéri István	4,0
Németh Erika	3,8
Óvári Miklós	3,6
Patkós Katalin	4,5
Rudas Tamás	4,8
Párkány Erzsébet	4,2
Sepsey Katalin	4,0
Siklós Tamás	3,3
Székely Judit	3,0
Szücs Katalin	3,5
Tamás Péter	3,6
Tordai Miklós	3,6
Varga Gusztáv	4,3
Varga István	3,7
Varga Károly	4,1
Varga Sándor	3,3
Varga Vera	3,3
Wieser Gábor	3,2

Osztályfőnök: Harmatha Andrásné

Kimaradt: Balog András /más gim-
náziumba távozott/
Pálmai Lajos /más gim-
náziumba távozott/

Osztályátlag: 3,8

II/D. osztály
/Német-olasz tagozat/

Osztályfőnök: Bánki Viktor

Ágoston Katalin	3,1
Balázs Éva	4,3
Balogh Ágnes	4,3
Balogh Erzsébet	4,2
Bárdi György	3,8
Bártfai Zsuzsanna	3,3
Bereczky Judit	4,8
Birkás Miklós	4,6
Cserdi Éva	4,3
Dani Éva	3,7
Gáti Gyula	3,2
Gönczi Péter	3,6
Horváth Erzsébet	4,6
Jánvári Jolán	3,9
Joó Ferenc	3,1
Kispál Éva	3,7
Kiss András	3,2
Kovács János	3,7
Kővári Borbála	3,6
Magyar Judit	3,6
Mareczky Gabriella	3,5
Morvai Edit	4,3
Nagy László	3,9
Neumann Olga	4,5
Soós Margit	2,6
Szabolcsi Zsuzsanna	3,0
Szeiler Erika	4,6
Szőnyi Éva	3,5
Tóth Erzsébet	4,1
Tóth Éva	4,2
Timár Béla	4,3
Varga Zsuzsanna	4,3
Veszprémi Ilona	3,0
Vezér Lajos	3,8

Kimaradt: Kiss Julia
Molnár Judit

Osztályátlag: 3,8

III/A. osztály
/Különleges orosz tagozat/

Osztályfőnök: Vrabély Armandé

Béni Gabriella	3,2
Bérczes István	4,5
Béres Péter	4,2
Bors Zsuzsa	4,3
Deres Erzsébet	4,0
Diczku Olga	3,4
Domaniczki Katalin	4,0
Erényi Piroska	3,8
Ferenczi Zsuzsa	3,7
Gábris Katalin	3,9
Gottloz Irén	2,8
Hámori András	4,1
Kapor Ildikó	2,8
Katona Mária	3,5
Kissgyörgy Sándor	3,1
Kiss Zsuzsanna	4,1
Koczó Mária	3,4
Koletár Zsuzsa	4,6
Koncz László	4,5
Kovács Júlia	3,4
Kristóf Ágnes	4,5
Kubesch Mária	4,0
Mányai János	4,1
Menyhárt Ildikó	3,8
Molnár Anikó	3,6
Molnár Katalin	4,0
Majsai Éva	3,6
Noszkay Ágnes	4,1
Pálista Márta	3,9
Párdányi Zsuzsa	4,7
Sarbo János	4,8
Schermann Mária	4,0
Simonics Péter	4,2
Subják Judit	3,0
Szakács János	4,5
Szántó Éva	5,0
Tóth Béla	2,9

Vaskuti András	4,3
Váci László	3,5
Vári Zsuzsa	4,5
Zrinszky Miklós	3,4

Kimaradt: Domanicski Éva

Osztályátlag: 3,9

III/B. osztály
/Általános tantervü/

Osztályfőnök: Pártos Vera

Barna Péter	4,1
Bérczy Róbert	3,9
Bisztray Dénes	4,4
Bódi Rozália	3,2
Czéh Mária	3,3
Csomor Erzsébet	3,0
Fabók Zoltán	3,8
Fekete Ferenc	3,1
Hoffer János	4,9
Juhász Éva	3,3
Kenyeres Aranka	4,3
Kenyeres Sándor	4,1
Kis Márta	3,8
Kocsis Géza	4,0
Konkoly Thege István	3,9
Konnerth Dániel	4,7
Kovács Nóra	4,8
Máté Éva	3,4
Máté György	4,6
Nagy Géza	3,5
Nagy Károly Miklós	4,5
Novotny Klára	3,2
Pfaff András	4,0
Pintér Károly	3,6
Regős Éva	3,1
Rieperger Katalin	3,7
Stiebel József	4,1
Szepesi Katalin	3,8
Szigetvári János	4,2
Tarnawa István	4,0
Tóth József	3,7
Tóth László	3,5
Várhelyi Zsuzsa	4,0
Varga Magdolna	3,0
Vas János	3,9
Vigh Katalin	3,7
Zámolyi Ferenc	5,0

Kimaradt: Blaskó Balázs /más gim-
náziumba távozott/
Kovács Erzsébet
Tóth Kálmán /a tanév vé-
gén osztályozó vizsgát
tett/

Osztályátlag: 3,8

III/C. osztály
/Különleges matematika tagozat/

Osztályfőnök: Koroknay Istvánné

Angyal József	4,0
Ágoston Péter	3,9
Bartholy Judit	3,9
Bökönyi Tibor	3,4
Bruckner Livia	4,8
Donga György	4,5
Faragó Miklós	4,4
Gödöllei Margit	4,8
Gyimesi András	4,5
Hosszu Ferenc	4,0
Juhász Judit	3,8
Kacsuk Péter	4,6
Karády Ilona	4,2
Kiss Ipoly	4,9
Kollár József	1,0 /javit/
Kökényesi György	4,2
Kuhár János	4,3
Lehőcz Ágnes	4,3
Pongrácz György	4,0
Róna Julianna	4,6
Sváb János	4,9
Szalontai Árpád	4,1
Szigeti Tamás	4,4
Szlachányi Kornél	4,6
Tóth Ágnes	4,7
Ury László	4,7
Zárbok Zsolt	4,1

Kimaradt: Lászlófalvy Zoltán

Osztályátlag: 4,2

III/D. osztály
/Német-olasz tagozat/

Adler Tibor	4,0
Alföldi Edit	4,5
Bogdán István	3,3
Burkus Pál	3,9
Csipán Anna	3,6
Demeter Mária	3,5
Diósdí Zsuzsanna	4,0
Erdélyi Mariann	3,5
Farkas Mária	4,1
Forgács Júlia	4,3
Gacsai Péter	4,3
Gábor Gizella	4,2
Gál Márta	3,8
Jámbor János	4,0
Kárpáti Márta	4,0
Klein Mária	3,7
Komendó Ildikó	3,2
Kovács György	4,1
Kuti György	4,9
Lengyel Ágnes	4,3
Linhart Anna	4,4
Lónyai Veronika	3,7
Marjai László	4,6
Mayer Edit	3,6
Mihók Katalin	4,6
Monos Mihály	4,5
Nagyiván Katalin	3,2
Nádai Ágnes	4,1
Nedbál Ervin	1,0 /javít/
Romhányi Erika	3,7
Rozbroy Aranka	3,0
Sóki Ágnes	4,5
Spuriga Julianna	3,8
Stefán Ágnes	3,8
Szabó Edit	3,0
Szabó Tibor	3,5

Osztályfőnök: Dr. Mohácsy Lászlóné

Szegedi Zsuzsa	3,8
Sztakó Péter	4,5
Törös Ágota	4,3
Vastagh János	4,3
Várkonyi Ágota	4,2

Osztályátlag: 3,8

IV/A. osztály
/Különleges orosz tagozat/

Osztályfőnök: Dr. Tegye Imréné

Balázs Borbála	4,2
Beer Edit	3,4
Bukor Judit	3,8
Császár Zsuzsa	4,3
Csomor Lajos	4,6
Érdi Péter	4,3
Gyulai Márta	4,1
Illés Angéla	4,6
Kádas Miklós	4,0
Kádár Judit	4,6
Klimó Péter	4,4
Koncz Mária	4,3
Kristó Katalin	4,2
Kucsera Mária	4,1
Lajtai György	4,8
Makai Katalin	4,8
Miskolczi Tamás	4,3
Molnár Valéria	5,0
Nagy Zsuzsa	3,8
Oblath Gábor	4,5
Padányi Ágnes	4,5
Paróczy Zsuzsanna	4,0
Rétai Gábor	3,6
Salamon Gábor	4,4
Szilágyi Ágnes	3,3
Timár József	4,6
Urbancsek Gábor	4,7
Varga Judit	4,8
Várkonyi László	4,8
Vigh Mária	3,7

Osztályátlag: 4,2

IV/B. osztály

/Általános tantervű/Osztályfőnök: Apró Pál

Bánó Ildikó	3,7
Bozó Zoltán	4,4
Bruckner Jolán	3,9
Csammer Ildikó	4,2
Csáki László	3,2
Fekete László	3,7
Gróh Andrea	3,8
Kakuk Györgyi	4,3
Kisfaludy Annamária	3,5
Kovács Mária	4,4
Kőszeghy Péter	3,8
Kruj Éva	4,5
Megyeri László	3,8
Moravusz Éva	4,0
Nagy Imre	3,8
Németh István	4,5
Palotás Anna	4,4
Pádár György	4,3
Rábai Zsuzsa	4,5
Ritter Gábor	3,6
Seres Eszter	4,1
Simonyi Vilmos	3,6
Somogyi Éva	3,6
Srankó Géza	3,5
Szabó Márta	4,2
Szász Vera	3,6
Tamási Beatrix	4,2
Tota Györgyi	3,8

Osztályátlag: 3,9

IV/C. osztály

/Különleges matematika tagozat/Osztályfőnök: Gartner Éva

Antal Krisztina	4,2
Bauer Katalin	3,4
Csepiga Zoltán	4,0
Csikvári András	4,6
Csörsz Ágnes	4,5
Deme Kálmán	3,9
Fatér Tibor	4,5
Gajdács Ibolya	4,4
Gyárfás Róbert	3,7
Győry Jenő	4,0
Kemény András	4,4
Kéhli Erika	4,5
Korom Brigitta	4,0
Lengyel Erzsébet	4,4
Liszli Mária	4,4
Magyar Árpád	4,8
Mezei Imre	4,7
Morvai István	4,1
Németh István	4,5
Pataki János	4,8
Pintér Veronika	4,5
Sámuel Ágnes	4,1
Schwán Péter	4,1
Szakács Katalin	4,3
Szengofszky Oszkár	3,7
Szőke András	4,7
Szőke Mariann	4,4
Takács Péter	4,2
Tóth András	4,7
Váradi Judit	4,1
Várhegyi Éva	4,8
Veres Erzsébet	4,2
Vigh András	3,8

Osztályátlag: 4,2

IV.D. osztály

/Német-olasz tagozat/

Osztályfőnök: Dr.Győrvári Istvánné

Balogh Judit	4,7
Baranyai Erzsébet	3,7
Bokor Péter	4,5
Csomay Zsuzsanna	3,6
Domokos Zsuzsanna	3,8
Dózsa Mariann	5,0
Fazekas Éva	4,7
Fellegvári Irén	4,7
Fischer Albert	3,8
Forgách Mária	4,7
Juhász Éva	3,7
Kittrich Magdolna	4,0
Korbély Judit	3,5
Kutrovics Aranka	5,0
Lengyel Annamária	4,6
Miklós Antal	3,2
Nagy Erzsébet	4,7
Nagy Katalin	4,0
Novotny Júlia	4,6
Pintér Erika	4,0
Rippner Zsuzsanna	4,5
Simon Krisztina	3,9
Sinka László	4,6
Szinell Iván	4,5
Varró Ágnes	3,5
Volenszki Mihály	3,5

Osztályátlag: 4,1

Statisztikai adatok a tanulmányi eredményről /1969-70/

A Berzsenyi Gimnázium tanulmányi átlaga /az egyes osztályok tanulmányi átlaga alapján számítva/: 3,9

Magatartási átlag: 4,3

Az egyes tantárgyak átlagosztályzata /zárójelben az elégtelenek száma/:

Magyar irodalom	3,8	Fizika	3,6
Magyar nyelv	3,7	Biológia	3,9
Történelem	4,1	Kémia	3,7
Orosz	3,4 /1/	Földrajz	4,1
Angol	3,9	Testnevelés	4,6
Francia	3,9	Enek	4,7
Latin	3,2	Rajz	4,6
Német	3,7 /1/	Gyakorlati fogl.elmélete	4,8
Olasz	3,8	Gyakorlati fogl.gyak.	4,7
Matematika	3,3 /7/	Műalkotások elemzése	4,7
Matematika gyakorlat	3,8	Pszichológia	4,7

Javítóvizsgát köteles tenni, vagy tehet: 8 tanuló / 1,4 % /

A javítóvizsgán egy tanulót kellett ismétlésre utasítani.

Az egy tanulóra jutó mulasztás összesen: 48,40 óra
ebből igazolatlan 1,69 óra

ÉRETTSÉGI VIZSGÁK 1969/70-ben

IV/A. osztály /Különleges orosz tagozat/ 1970. június 5-én:

Jelesen megfelelt:

Csomor Lajos 4,7; Lajtai György 4,7;
Makai Katalin 5,0; Molnár Valéria 5,0;
Oblath Gábor 4,7; Timár József 4,7;
Varga Judit 5,0; Várkonyi László 5,0;

Jól megfelelt:

Császár Zsuzsanna 4,0; Erdi Péter 4,2;
Gyulai Márta 4,0; Illés Angella 4,5;
Kádas Miklós 4,0; Kádár Judit 4,5;
Klimó Péter 4,5; Kőncz Mária 4,0;
Kristó Katalin 3,7; Kucsera Mária 3,7;
Miskolczi Tamás 4,0; Nagy Zsuzsanna 3,7;
Padányi Ágnes 4,5; Paróczy Zsuzsanna 4,0;
Salamon Gábor 4,2; Urbancsek Gábor 4,0;

Közepesen megfelelt:

Balázs Borbála 3,5; Beer Edit 3,2;
Bukor Judit 2,7; Rétai Gábor 3,2;
Szilágyi Ágnes 2,7; Vigh Mária 3,2.

IV/B. osztály /Általános tantervű/ 1970. június 10-én:

Jelesen megfelelt:

Kruj Éva 4,7; Németh István 5,0;
Palotás Anna 4,7;

Jól megfelelt:

Bozó Zoltán 4,2; Bruckner Jolán 4,0;
Csammer Ildikó 4,0; Kakuk Györgyi 4,2;
Kőmives István 3,7; Kőszeghy Péter 4,0;
Megyeri László 4,2; Nagy Imre 4,0;
Pádár György 4,0; Rábai Zsuzsanna 4,5;
Ritter Gábor 4,0; Szabó Márta 4,2;
Tota Györgyi 4,2;

Közepesen megfelelt:

Bánó Ildikó 3,2; Csáki László 2,7;
Gróh Andrea 3,2; Kovács Mária 3,2;
Moravusz Éva 3,2; Seres Eszter 2,7;
Somogyi Éva 3,0; Szász Veronika 2,7;
Tamási Beatrix 3,2;

Megfelelt:

Kisfaludy Anna 2,5; Simonyi Vilmos 2,5;

Honosító érettségi vizsgát tett: Lpper Péter /magyar 2; történelem 3./

Javit:

Fekete László /magyarból/;
Srankó Géza /magyarból/.

IV/C. osztály /Különleges matematika tagozat/ 1970. június 13-án:

Jelesen megfelelt:

Csikvári András 4,7; Csörsz Ágnes 4,7;
Fatér Tibor 4,7; Magyar Árpád 5,0;
Mezei Imre 4,7; Morvai István 4,7;
Németh István 4,7; Pataki János 5,0;
Schwán Péter 4,7; Szőke András 4,7;
Szőke Marianna 4,7; Tóth András 5,0;
Várady Judit 5,0; Várhegyi Éva 4,7;

Jól megfelelt:

Csepiga Zoltán 4,5; Deme Kálmán 4,0;
Gajdács Ibolya 4,5; Gyárfás Róbert 4,0;
Győri Jenő 4,2; Kemény András 4,2;
Kéhli Erika 4,5; Korom Brigitta 4,2;
Lengyel Erzsébet 4,5; Pintér Veronika 4,5;
Sámuel Ágnes 4,2; Szakács Katalin 4,0;
Szenzofszky Oszkár 4,2; Takács Péter 4,2;
Veres Erzsébet 3,7; Vig András 3,7;

Közepesen megfelelt:

Antal Krisztina 3,0; Bauer Katalin 3,2;
Liszli Mária 3,5

IV/D. osztály /Német-olasz tagozat/ 1970. június 13-án:

Jelesen megfelelt:

Balogh Judit 4,7; Bokor Péter 4,7;
Dózsa Marianna 5,0; Fazekas Éva 5,0;
Fellegvári Irén 5,0; Forgács Mária 4,7;
Kutrovics Aranka 5,0; Nagy Erzsébet 4,7;

Jól megfelelt:

Korbély Judit 4,0; Lengyel Annamária 4,0;
Novotny Júlia 4,2; Rippner Zsuzsanna 4,5;
Sinka László 4,2; Szinell Iván 4,2;

Közepesen megfelelt:

Baranyai Erzsébet 3,5; Fischer Albert 3,2;
Kitttrich Magdolna 2,7; Nagy Katalin 3,2;
Pintér Erika 3,2; Simon Krisztina 3,5;
Varró Anikó 2,7; Volenszki Mihály 3,5;

Megfelelt:

Csomain Zsuzsanna 2,5;
Domokos Zsuzsanna 2,2;

Javit:

Juhász Éva /matematikából/;
Miklós Antal /matematikából/.

Az érettségi vizsgák összesített eredményei

Osztály	Érettségi vizsgát tettek	Rendűségi eredmények					Rendűségi átlag
		jeles	jó	közepes	megfelelt	javit	
IV/A /spec. orosz ta- gozat/	30	8	16	6	-	-	4,07
IV/B /ált.tan- tervű/	29	3	13	9	2	2	3,44
IV/C /spec. mat. ta- gozat	33	14	16	3	-	-	4,33
IV/D /német- olasz t./	26	8	5	8	3	2	3,53
<u>Összesen:</u>	118	33	50	26	5	4	3,87

Az átlagosztályzatok szerinti átlag: 3,93

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
A TANULÓIFJUSÁG MUNKÁJA	3
KISZ szervezetünk munkájáról	4
Az Önképzőköréről	6
Ami az Önképzőkör műsoraiból és a Diákévekből kimaradt	7
Szakköreink és tanfolyamaink	15
Tanulmányi versenyek és pályázatok. Berzsenyi-díjasaink	18
TANULÓINK MUNKÁIBÓL	23
Iskolánk sportjáról	63
Honvédelmi nevelés	67
A SZÜLŐI MUNKAKÖZÖSSÉG	71
A Szülői Munkaközösség tevékenysége	73
A TANÁRI TESTÜLET ÉS ISKOLÁNK TÖBBI DOLGOZÓJA	75
A BERZSENYI DÁNIEL GIMNÁZIUM VOLT TANÁRAI	80
TANÁRAINK IRODALMI MUNKÁSSÁGA	83
Rácz Lajos: A magyar színházi élet és filmművészet ujjaszületése /1945-48/ /Tanulmányrészlet/	85
TANULMÁNYI EREDMÉNYEK AZ 1969/70-ES TANÉVBEN	99
Statisztikai adatok a tanulmányi eredményről	117
Érettségi vizsgák 1969/70-ben	118
Az érettségi vizsgák összesített eredményei	121